פרשת **בא** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תלה, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

למען תספר... וידעתם כי אני ה'

מעיר לעיר ומכפר לכפר נדד הגאון הצדיק רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל כדי לעורר את לבבות הנרדמים והשקועים בהבלי הזמן, דרשותיו ודיבוריו שיצאו מפיו כשביבי אש נכנסו ללבות שומעיהם, ונתעוררו לשיפור המעשים.

פע"א בהגיעו על אם הדרך להאכסניא הקבועה שלו, מיד הרגיש שבעל האכסניא שמכירו לשעבר נחלש בתמימותו ויראתו, וכששאל לו לפשר הדבר, ענהו שלפני כמה ימים הגיע לכאן פוקר והולל אחד והתרים כלפי מעלה בדיבורי זדון וכפירה, והוציא נגד עיניו חתיכת דבר אחר, ואמר לו בוא ונראה האם הבשר ייתקע בגרוני ואיחנק או לא, והוא זללו בהנאה מרובה, והתרברב בפני שהנה העולם כמנהגו נוהג, ומני אז נכנם בי תמיהות וקושיות רח"ל כלפי מעלה, רבי ישראל לא השיב לו כלום ופנה לחדרו.

אחר כמה דקות חזרה בתו הקטנה של בעל האכסניא מבית הספר כשפניה קורנות מאושר, והראה לאביה שקיבלה 'תעודת הצטיינות' מהבית הספר על אומנות הציור והצביעה, ורבי ישראל נענה ואמר לה בואי ואנסה אותך האם באמת את בקיאה באומנות הציור, והיא סירבה בתוקף, ורבי ישראל פנה להאב ואמר לו למה בתך אינה רוצה להראות לי, ענה לו האב שהיא חושבת שהיות שיש לה כבר התעודה בידה, שוב אינה צריכה להראות לכל אחד ואחד שהיכולת בידה.

השיב רבי ישראל לעומתו – מכאן תשובה ניצחת גם לקושייתך בעניני השגחה, כי הלא השי"ת כבר הוכיח לעיני כל העמים את השגחתו הפרטית על ידי הנסים הגלויים ביציאת מצרים, ויש לנו תעודה המוכיחה על כך, היא התורה שניתנה לנו, האם יש הגיון בדבר שבגלל כל אדם שיבוא ויגיד שאינו מאמין, שה' ישנה את סדרי בראשית ואת הליכות הטבע, כדי להזכיר שיש דין ויש דיין.

והן הם דברי הרמב"ן בפרשתן שכתב אודות האמונה בה', וז"ל: "כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו ויודע ומשגיח ויכול וכו', ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכדל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו ובנינו לבניהם לדור אחרון.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפילה ..... ג
דגש תורים ~ לקיטת תמרים ..... ד
קדוש יאמר ..... ו
בשפתי צדיקים ~ לישון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ט
שבח"י רפאל ..... י
פינת קדש ..... יב
חוקים להורותם ..... יח
פשיב כהלכה ..... כ
צדקה כהלכתה ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שבת ..... ל
פשוטלעך פלעכס ..... לו

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ:
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט זצוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

כי חיי"ם הם למוצאיהם

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר כוס של ברכה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד חשיכה כאורה, תומך נלהב למוסדותינו וקהילתינו הק' תדירא, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, במידה מרובה וגדושה, מריחוק מקום מצודתו תמיד פרוסה עלינו, לבו ער וחם לכל קדשי בית חיינו, עומד הכן תמיד לימינינו, בעצה ובמעש למען גליונינו, בפי ישרים תהילתו, כשמו הטוב כן תהילתו, הלא הוא

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר

חיים צבי אבערלנדער הי"ו

מנכ"ל בית השחיטה המהודרת בקרית יואל יצ"ו

חבר ועד קרן הבנין שע"י מוסדותינו וקהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי' למזל טוב

ובהאי עידנא דחדוותא, נשגר לו כסא דברכתא, באותות יקד ודבותא

על אשר עומד לימינינו בלונ"ח למען הופעת ספרי "משולחן מלכים" להדוות צמאון אנשי שלומינו שיחיו

יה"ר שיזכה להמשיך במעשיו הטובים ופעליו הכבירים והברוכים לעלמי עלמיא, מתוך הצלחה מרובה וסייעתא דשמיא, ובזכות הרבים יתברך בשפע ברכה והצלחה, תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך הרחבה ובהרוחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

החותמים למען שמו בשיר וקו"ל תודה

מערכת "קול התמחדותינו" בארה"ק

מערכת "קול התמחדותינו" בארה"ב

הקשבה לתוכחות הצדיק, מתיר את האדם מחבלי היצר

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותותי אלה בקרבו, פרש"י ז"ל: "בא אל פרעה והתרה בו". הנה, ישנן שתי בחינות באדם המוכיח לחבירו, האחת שמוכיחו בתורת עצה טובה, אמנם עדיין הבחירה חפשית ברצון חבירו, אם לשמוע לעצת המוכיח. **"ויש בחינה גבוה יותר, כאשר הצדיק הדור הוא המוכיח, אז יש בכחו אשר הדיבורים ילכו אל חדרי הבטן לעומקא דליבא לחפוך הרצון של חבירו, אשר בהכרח ידבק בטוב ויחזור בתשובה",** ועל זה נאמר (משלי ב, יח) **'יש בוטה כמדקרות חרב'** וכבר אמרו חז"ל (שבת קא:) **'חרב הרי הוא כחלל',** היינו שהדיבורים הולכים אל חללי לבו של חבירו, וזהו שכתוב (תהלים קמה, יט) **'רצון יראיו יעשה', היינו שהיראים יש להם כח לעשות רצון להמקבלים התוכחה,** כו' (עיי"ש)

ולזה במכת ארבה, כאשר רצה הקב"ה אשר פרעה ועבדיו יתחילו לחזור בתשובה קצת, וכמו שהיה באמת שאמרו (י, ז) **'עד מתי יהיה זה לנו למוקש',** אז אמר הקב"ה למשה: **'בא אל פרעה והתרה בו',** היינו (דהתראה משורש התרה) להתירו מכבלי המוסרות היצר המקשה ערפו, וזהו: **'כי אני הכבדתי את לבו',** היינו על ידי דיבורך תכנים ותלביש הקדושה שלי בתוך לבו, **'למען שתי אותותי אלה בקרבו', היינו לא כמו מוכיחים אחרים שהם רק כנותני עצה, אבל אתה תכנים עם האותיות הדיבורים אל חדרי לבבו ובטנו לחפצו לטובה, וזהו 'בקרבו' דייקא".**

אמרי נועם

ע"י שיתרגל לראות חלק הטוב אצל זולתו יהיה לומד מכל אדם, ועי"ז בלבד יוכל להתעלות

והכלל, מי שרוצה לעמוד במעלה המובחרת, צריך לקיים בעצמו מש"כ (תהלים קיט, צט): **"מכל מלמדי השכלתי",** וכמאמר (תענית ז.) "הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם", **ובפרט איש מרעהו וחבירו, יכול ללמוד מדות טובות וכדו'** מהמעלות. **אמנם עתה בדור הזה רבים עמי הארץ אשר לא ידעו בין ימינם לשמאלם, ועכ"ז מתפרצים ומתפארים ליטול את השם והכבוד, וכל מה שיוכלו ליתן דופי באחרים, אזי מתכבדים בקלון חבריהם,** ומזה נמשך בעוה"ר שנאת חנם, ואיש את רעהו חיים בלעו, ופערו פיהם לבלי חק.

מול דברינו הנ"ל: **'ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים',** כלומר בהעדר הדעת (כדאי' בזה"ק פקודי רכא, א: "משה דא רזא דדעת") **'ויהי חשך אפלה',** ונופלים בבחינת מיצר ים החכמה, ומפרש הכתוב מה הוא החשך ואפלה: **'לא ראו איש את אחיו'** ראו משמעו לשון חשיבות, כמו: "רואה אני את דבריך" (ר"ה כה.), וכמו: "רואה אני את דברי אדמון" (כתובות קה:) וזהו: **'לא ראו איש את אחיו' ירצה לא חשבו בלבם איש את אחיו ללמוד ממעשיהם הטובים, ואדרבה ממציאים תמיד חסרונות וקלון ודופי, ומיפים מעשה עצמם, ולכן הולכים בחשך ולא אור להם לילך תמיד ממדריגה למדריגה, וזהו: 'ולא קמו איש מתחתיו'** כי אם המה תמיד במדריגה אחד, והוא רק בחינת עומד ולא הולך, ובאמת איש הישראלי צריך להיות תמיד בחינת 'הולך' ודוק.

אור המאיר

תכלית שעות לימוד תורה, שיתעלה האדם גם כל היום

למען תהיה תורת ה' בפיך. "ידוע לכל בר שכל, כי לא זה הוא עיקר התורה מה שלומד על הדף, כי מה יועיל הלימוד אם ח"ו לבו בל עמו באהבת ועבודת השם יתברך, וכמאמר חז"ל (אבות פ"ב מכ"א) **'לא עליך המלאכה לגמור** (מלשון גמרא גמור, היינו לימוד) **ולא אתה בן חורין להבטל ממנה',** היינו גם כן כדברינו, לא עיקר הלימוד ללמוד דף אחר דף, **אך 'לא אתה בן חורין להבטל ממנה',** כי בוודאי מחוייבים אנחנו ללמוד תורתינו הקדושה בכל מה דאפשר, **אך עיקר הלימוד הוא להתלמד מזה הלימוד, הנהגה על כל היום** וזהו הפירוש: **'למען תהיה תורת ה' בפיך', שפיך יתלמד מן הלימוד עד שיעשה פיך רק תורת ד' היינו ללמוד ולהתפלל ולדבר כל דבר הנוגע לעבודת השי"ת.**

בית אהרן

כפי מדריגת 'יראת חכמים', נעשה 'כלי' לקבל קדושה

החודש הזה לכם ראש חדשים, "מלמד שהראה הקב"ה למשה את הלבנה בחידושה, ואמר לו כזה ראה וקדש" (ראש השנה כ.) יש לומר על פי מימרת הרה"ק מוהר"מ מרימנאב זצ"ל **שככל שתוגדל יראת התלמיד מרבו, יותר יהיה מוכן לקבל ממנו, 'כי היראה הוא כלי לקבל'.** והראיה מן הלבנה, שכל מה שירבה ריחוקה מן החמה, תוגדל אורה. על כן כל ט"ו ימים הראשונים היא מתגדלת בכל פעם יותר, עכ"ד ז"ל. וזהו כוונת רז"ל (חולין ס' ע"ב) "אמרה ירח לפני הקב"ה, רבונו של עולם אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד. **אמר לה, 'לכי ומעטי את עצמך'** מהו הלשון **'לכי',** אלא הכוונה, **אם תרצה לילך ממדריגה למדריגה, עליך למעט את עצמך ולהתרחק מן החמה, ואז תוגדל אורך.** וזהו שלמד השי"ת למשה: **"כזה ראה וקדש", כמו שאתה רואה דרכי הלבנה, כן תתנהג אתה עם קונך, כי כל מה שתהיה לך יראה יתירה ותרתע לאחור ותתרחק, ביותר תוכל לקבל שפע החכמה ממנו.**

צמח דוד

תורה

כשרוצין להעלותו בהשגת התורה, מתעוררין בלבו תמיהות, וביגיעתו להשיג העומק זוכה להשגה המעולה

והיה כי ישאלך בנך וגו', ואמרת אליו וגו'. ע"ד מה שפרשנו במה שאמר דהע"ה 'מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל' וגו', כי הענין הוא **שהקב"ה רוצה לקרב ישראל לעבודתו וחונן אותם דעה, לפי יכלתו והזמנתו לקדושה, אמנם בין בתורה ובין בעבודה א"א להעלות השגתו, כי אם ע"י קושיא שנתקשה בו ומתוך כך נותן לבו להבין יותר,** וכל זמן שאינו יכול להשיג עומק הלכה מעלים ממנו הקושיא, **"לכך אמרו כי יהיה לאדם איזה קושיא בלימודו ידע באמת שרצון הש"י להיות יגע בעומק הלכה, כי לולי זאת לא היה נודע לו הקושיא, וכן בעבודת השי"ת",** והוא מה שאמר הכתוב (שה"ש ז, ב) **'חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשי ידי אומן',** ואחז"ל (מו"ק טז ע"ב) מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר, **והמשילו המשל לאבן טוב** אשר לא יבין בו כל אדם מעלתו, ויחפה אותו בזהב אשר כל אדם מתכוון מעלתו ויעשה בחיפהו נקבים, **והאיש חכם מביט בנקבים שבו ורואה אבן הטוב שבו, ומי שהוא מחוסר הכנה לא יקשה בעיניו הנקבים ואינו רואה רק מעלות הזהב שעליו.**

ואיתא בשם הר"י (האר"י ז"ל) רמז על זה כי **ר"ת חמוק"י ח'סורי מ'חסרה ו'חכי ק'תני, כי כשרצה התנא להעלים הדבר כתבו בפשיטות, והחכם מבין הנסתר שבו,** וזהו שאמר 'מגיד דבריו ליעקב', כי ליעקב איש הפשוט שאינו משיג דברים העמוקים והשי"ת מגיד אליו דבריו בלי שום קושיא בדרך הגדה, **אבל לישראל שהם החכמים מגיד חוקיו ומשפטיו דהיינו שחקיו הם דברים הנפלאים והקושיא שיפול בלב אדם ומתוך כך מתבונן ע"י טעמים העמוקים המשפטים** כו', והוא ענין ארבעה בנים כי בן החכם שאלתו מה החוקים והמשפטים שאף שהוא רואה בשכלו אינו מבינו היטב, והאב מבין ומלמדו וע"י כן הוא מבין יותר מדעתו.

פנים יפות

תפילה

כפי עבודת התפילה ביומות החול, שזוכה לברר הטוב מהרע, כן יזכה לקדושת שבת הבאה

ויאמר ה' אל משה נטה ידך וגו', וימש חשך וגו', ולא ראו איש את אחיו וגו', **ולכל בני ישראל היה אור במושבותם** וגו', ויקרא פרעה אל משה וגו', ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה וגו'. ופירש רש"י כחצות הלילה כהחלק הלילה וכו' שאין חצות שם דבר עיין שם. להבין הענין נראה כי הנה אמרו על פסוק 'ויבדל אלהים בין האור ובין החשך' שמתחלה היו האור והחשך משתמשין בערבוביא, עד כאן לשונם. ואין הפירוש שהיה שעה אחת יום ושעה אחת לילה רק שהיו שניהם יחד כו', והוצרך להבדיל בין החשוב ובין הרע שיהיה כולו טוב, כי מה שהיה עד עכשיו בערבוביא היו אוכל ופסולת מעורבין זה בזה ולא היה כל אחד בפני עצמו כי היה עדיין בהחשך קצת טוב שנפל שם בסוד עולמות הנפילים והיה צריך לתקן זה ולהעלות את האור מן החשך שיהיה ברורי עולמות, וזהו עין הדעת טוב ורע. **וזהו עיקר כל עבודתינו כי זה הוא שעשועים לפניו יתברך שיהיה שכר ועונש על ידי הבחירה ורצון שיבור לו האדם איזה דרך ישכון אור ולהבדיל בין החשוב ובין הרע ויישאר הרע בתחומא רבא ולחעלות החוב.**

והנה מצינו בקדושת שבת שכל איש ישראלי ירגיש בנפשו קדושה יותר מבחול ביתרון האור מן החשך. וזה פירוש 'מה יום מיומים – מה גבר בגוברין', [דאי' במדרש (בראשית יא, ה): שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא אמר מה יום מיומים מאי שנא יומא דשבתא מכל יומא, ואמר לו 'ומה גבר מגוברין' כו' עיי"ש] שקדושת שבת הוא כולו אור והוא נבדל מן החשך, ועל ידי מה היא נבדלת, "על ידי שאדם מכין עצמו בששת ימי המעשה ועל כל פנים כשהוא מתפלל". **והנה בששת ימים מתפללין שמונה עשרה תפלות, וצריך לשהות שעה אחת קודם התפלה ושעה אחת אחר כך, וכתב באור החיים דשעה מועטת סגי, ועל כל פנים בין הכל נחשוב ששה שעות ועם השמונה עשרה של שמונה עשרה תפלות הם כ"ד שעות, "ובאלו הכ"ד שעות לפי מה שיתפלל בכוונה וימשיך על עצמו הקדושה ויברור הטוב מן הרע כמו כן תחול עליו קדושת שבת" כו', ועל ידי זה ישיג קדושת שבת קודם. וזהו תוספת שבת, והכל הוא לפי ההבדל והבירור שבורר הטוב מן הרע.**

מאור ושמש

בעל תשובה זוכה להתפלל כראוי, ולהפוך דין לרחמים

ויצא מעם פרעה ויעתר אל ה' וגו', 'ויצא מעם פרעה' רומז לבעל תשובה שיוצא מעומק הקליפות. **'ויעתר אל ה'** זה יוכל לעתור אל ה', **ועוד כחו גדול שיוכל להפוך מדת הדין למדת הרחמים,** כעתר זה שמהפכת את התבואה (סוכה יד, א), ונוכל לומר שלזה כיוונו הז"ל בלשונם הזהב 'מקום שבעלי תשובה עומדין ק' כי עמידה היא תפלה.

אור לשמים

נטה ידך וגו'. ובמדרש ההי"ד שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו, יש לבאר על פי מה שראיתי בספר אי דלמה בכל המכות היה התראה ובחושך לא מצינו התראה, היינו משום שבכל המכות אלמלא חזר דעתו לא היה נצרך להמכה, משא"כ חושך אף אם היה חוזרין מרעתם ואבו לשמוע בקולו יתברך היה בהכרח להיות חושך למצרים כדי שיראו ישראל מטמוניות, ועוד כדי שימותו רשעי ישראל ולא יראו המצרים, לכך לא היה התראה, ולדבריו נראה לפרש שלח חושך ויחשיך ולא מרו, ר"ל אף אם לא מרו דבריו ובאמת אז לא מרו דהא לא התרה בהם, אבל בהכרח היה שיבא עליהם כאמור.

(ישמח משה)

☆

ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים וגו'. יתבאר לפי מ"ש בישי"מ טעם על מה שיצאו קודם זמנם, כיון שנגזרה גזירה על כל הבכורים ממצרים אפי' על בכורי ישראל שהרי השר של מצרים טען מה נשתנו אלו מאלו, אך הקב"ה השיב אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון, הנה השי"ת הצילם לעצמו ברחמיו במה שהעיד עליהם כי שוגגים ואנוסים היו א"כ לעצמו הוא מציל כדקי"ל המציל מזוטו של ים ומשלילותו של נהר הרי אלו שלו, ולזכר זה צוה ה' לתת לו כל בכור על החסד אשר הציל את בכורי ישראל, וזש"ה ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו היינו שהקשה קושי ממש על ענין שנאמר לו לשלחנו הלא הוא קודם זמנו, ועוד זאת הקשה ויהרוג ה' כל בכור בארי"מ כלומר הלא ראוי שיהרוג ה' כל בכור בארי"מ אפי' של ישראל כי מה נשתנו אלו מאלו, ולתרץ זה אמר ע"כ אני זובח וגו' להורות חסדי ה' כי באמת היי ראוי להרוג כל בכור אלא שהי הצילם א"כ לעצמו הציל, ולכך יצאו קודם הזמן.

(ייטב לב)

☆

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

מי שרוצה לשוב בתשובה בודאי אי אפשר בלא מקוה

וגם מקנינו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלקינו ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד באנו שמה. שמעתי מכבוד אבא מרן זצוקללה"ה על מה שאמר משה 'ואנחנו לא נדע מה נעבוד עד בואנו שמה', כי תיבות "שמה" הוא ר"ת ש'טיפה מ'ריקה ה'דחה, כי אי אפשר לאדם לדעת איך יעבוד את ד' אם לא יבא במקוה בכל עת, ובפרט לעת הצורך, וז"ש 'לא נדע מה נעבוד עד באנו שמה' עכ"ל, **ובפרט מי שיש לו התעוררת בלבו לעשות תשובה, בודאי אי אפשר בלא מקוה, וכמו שאמרו דורשי רשימות ל'ב ט'הור ב'רא ר"ת טב"ל, וזה שרמז** (בפרשת משפטים) 'ונוס שמ"ה', והשי"ת יחזירנו בתשובה שלימה.

קדושת יו"ט (פ' משפטים, ד"ה וזה שאמר)

דרך הנכון של הצפיה לגאולה הוא בלא לחשוב חשבונות האיך יהיה אבל מקל שאני, דכתיב ומקלכם בידכם

וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה'. רבינו ז"ל דיבר פעם באריכות בענין קץ הגאולה, שאין לנו לחשוב חשבונות מה שיהי' אחרי קץ גאולתינו ופדות נפשינו, ואחר הגאולה יותחל חשבון חדש שאין אנו יכולים להשיגה בזמן הגלות. והסביר אז רבינו מה דכתיב בגאולת מצרים "וגם צידה לא עשו להם", ועיין פרשיז"ל להגיד שבחן וכו', ולכאורה למה באמת לא הכינו לעצמם צדה לדרך, והכי יש בזה חסרון אמונה אם מכינים צידה לדרך?, והסביר רבינו ז"ל טעמא דמילתא, שאין לנו להכין שום דבר על הזמן שאחר הגאולה, אף מזון וצידה להשביע נפשינו, אין להכין כעת בזמן הגלות, והגם דפשיטא לן דאי אפשר להתקיים בלא אוכל להשיב נפש, אבל כעת בזמן הגלות אין לנו לחשוב מחשבות מה שיהי' אחר הגאולה, ועל כן גם צידה לא עשו להם.

והקשה אז רב אחד את רבינו ז"ל, הלא מרן הישמח משה ז"ל הכין את מקלו בכל לילה, כדי שאם ישמע פעמי הגאולה, שיהי' מוכן ומזומן לילך לקבל פני הגואל, ולפי בחינה זו של רבינו, "איך הותר לו להכין את מקלו להשתמש בו לאחר הגאולה". **ענה לו רבינו בדרך צחות: "מקל שאני, ועל זה יש היתר מפורש בקרא, שנאמר "ומקלכם בידכם", שבא הכתוב להתיר הכנת המקל, אבל רק זה, ולאפוקי כל דבר אחר שאין לנו להכין במעשי ידי אדם ענינים לאחר הגאולה" שיהיה ביד הקב"ה ברחמים גדולים ובאופן נעלה למעלה מכל השגה שיש לנו בזמן הזה, בב"א.**

מושיען ש"י (ח"ב ס"ח)

וינח בכל גבול מצרים, ובמסורה וינח ביום השביעי, וצ"ב, וי"ל בהקדם שיטת האבן עזרא כי כל המכות היו כוללים המצריים והעבריים זולת המכות ערוב דבר וברד, אבל הרמב"ן וכל המפרשים סי"ל שכל המכות היו רק על המצריים ולא על העבריים, וכתב בדברי"י כי במכת הארבע מסתבר טעמיה דהאבן עזרא שהרי בנ"י יצאו ממצרים בחודש ניסן טרם זמן הקציר, ואילו לא אכל הארבה שדותיהם של ישראל היה הדבר טובה גדולה למצרים, כי הכל היה נשאר להם אחר שיצאו ישראל משם, ולכן מסתבר לומר שהיתה מכת ארבה אוכלת גם שדותיהם של ישראל ע"כ, והנה במכת הארבה שהיה הכרח שתהא גם אצל בנ"י נח הארבה ביום השביעי, ומסתבר שלא נח רק אצל בנ"י שומרי השבת, שהרי גם הגיהנום אינו נח בשבת אלא לשומרי שבת, אבל מחללי שבת נידונים בגיהנם אפי' בשבת, וזהו ביאור המסורה וינח בכ"י גבול מצרים, היינו אף בארץ גושן מקום שדותיהן של ישראל, ושמא תאמר במה היה ניכר ההבדל בין ישראל למצרים, לזה אמר וינח ביום השביעי, שבבנ"י נח הארבה בשבת.

(ברך משה)

☆

וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארותם צרורות בשמלותם. יתבאר לפי מה שאמרו חז"ל כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, וביאר המהרש"א כי הברכות מורידין שפע הברכה מלמעלה על הפירות מברכין עליהן, והנה מרגלא בפומיה דמרן דו"ז זללה"ה לעורר שגם כל הברכות והמצוות שעושים בבית שאין הנשים הולכות שם בצניעות אינם נחשבים לכלום, וכמבואר בשו"ע דאסור להזכיר שם שמים נגד שערות האשה, ונמצא מזה שעל ידי שאינם נזהרים בבגדי צניעות נפסק שפע הפרנסה, כי הפרנסה תלויה בברכת הנהנין, ואם אינם נזהרים בבגדי צניעות, יש לזלזל בברכת הנהנין, ובזה יתבאר הכתוב וישא העם את בצקו"ו טרם יחמיץ, כי מבואר בעצי חיים משמיה דמרן הייטב לב דשאור שבעיסה הוא מה שטרודים על המחיה ועל הכלכלה, וזהו הכוונה היה להם בצק ומזון טרם יחמי"ץ, ומאחר שלא זלזלו בלבושם לא נחמץ שפע הפרנסה, והטעם כי משאורת"ם היינו שפע הפרנסה של ישראל, צרורות בשמלותם, שזה תלוי בבגדים, וכיון שהיו נזהרים שלא לשנות את מלבושם, ע"כ עלו הברכות לרצון לפני ה', ונשפע להם שפע הפרנסה בריוח ובניקל.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

רביה"ק מראה מקום בדברי הרמב"ן בפרשתן על שורש הזהירות בדקדוק הלשון שיהיה כפי האמת לאמתו

ועתה שא נא חטאתי אך הפעם והעתירו לה' אלקיכם ויסר מעלי רק את המות הזה. הגאון ראש ישיבת נאבהארדוק לא ראה את פני רבינו זיע"א אלא פעם אחת בחייו, כי לא איסתייעא מילתא, אך פעם אחת זאת השאיר בלבו רושם נשגב, אשר תמיד היה מזכירו בסילודין. היה זה בשמחת 'שבע ברכות' של אחד מתלמידי ישיבתו, שהתחתן עם בתו של אחד מחסידי רביה"ק, ומרן זי"ע כיבד את המסיבה והופיע אליה, ולימינו הסב הרב ראש הישיבה ואיש המוסר. ונעשה שיחה נאה בין מרן זיע"א ובין הגר"א ז'ל, זה האחרון ישב וסיפר למרן זיע"א גדולת המדות של מייסדי 'תנועת המוסר', חכמתם ויראתם, ומדת האמת שהיתה יסוד חייהם.

ובתוך כך סיפר על מדת האמת שהיתה טבועה ממש בדמם ונפשם, ולדוגמא, הוא מספר כדלהלן: הגאון הקדוש רבי זונדל סאלאנט (חי בירושלים משנת תקצ"ט עד תרכ"ו, חתם בראש הגדולים על חרם בתי הספר שלומדים שפות זרות, והיה בעל מוסר גדול, וחותנו של מרן הגאון הקדוש ר' שמואל סאלאנט ז"ל מרא דארעא קדישא), לעת זקנתו היתה הראיה של עיניו קשה מאד, פעם קיבל מכתב דחוף מאחד מתלמידיו בחוץ לארץ, שיתפלל עבור אשתו החולנית ויעתיר בעדה שתתרפא, הגר"ז סלנט זצ"ל קרא לאשר על ביתו, ואמר לו לכתוב בשמו כמה שורות לתלמידו, ולהודיע לו, כי הוא מתפלל עבור רפואתה, והוא, הגר"ז סלנט, יחתום את שמו על המכתב. המשמש ערך מכתב קצר וכתב, כי אנו מתפללים עבור רפואת אשתך תחי' וכו', ואח"כ הגיש את האיגרת לידי הגר"ז סלנט על מנת שיחתום עליה. ויהי טרם הגר"ז סלנט הושיט ידו לחתום על המכתב, התחרט ואמר למשמשו: לא אוכל לחתום על שקר, תמחול לשנות את המכתב ואז אחתום. תמה המשמש, שקר? איזה שקר יש במכתב, הלא כתבתי רק מה שכת"ר ציוה לי ולא שניתי מאומה. השיב לו הגר"ז סלנט, אמרתי לך לכתוב שאני מתפלל 'לשון יחיד', ואתה כתבת לשון רבים 'אנו מתפללים', והרי זה מיחזי כשיקרא, כי אין כאן רבים. עמד המשמש ושינה את המכתב, כרצון הרב. עד היכן דקדק אותו גאון וצדיק על מדת האמת.

נענה רבינו זיע"א ואמר לו: **"נו, לפי דעת הרמב"ן, הרי זה אמנם שקר גמור, אם המדובר במתפלל יחיד אין לו להשתמש בלשון רבים".** אמר לי הגר"א ז'ל, כי הרבה שנים לאחר מאורע זה, היה מצטער למצוא היכן אמורים דברים כאלה ברמב"ן, חיפש ולא מצא, אך כעבור שנים האיר ה' את עיני ומצאתי מפורש שכן דעת הרמב"ן, ותמה אני אם יש בדור הזה מי שנגלו לו כל כך הרבה תעלומות חכמה וידיעת תורה. **ופתח לפני ספר שמות, פרשת בא, על הפסוק 'ועתה שא נא חטאתי אך הפעם וגו", והראה לי שכן דברי הרמב"ן והם הם דברי מרן זיע"א ממש.**

עולמות שחרבו (עמ' נ"ז)

ליקוטי אמרים מהרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. יש לדקדק למה לו לומר 'לך' אל פרעה. ונראה **דק"ו היאמת מצה** (בהעלותך ד"ה ונקדיש) פירש (קהלת ח): וזרח השמש ובא השמש, קורא השקיעה בשם ביאה, על פי מה דאמרו (סנהדרין לט:): מפני שחמה שוקעת למערב, והשכינה במערב והוא עיקר תשקה, ולכך נקרא ביאה; והנה ההליכה לפרעה שהיה מקור הטומאה, אי אפשר לקרותה בשם ביאה, כי ביאה נקרא התקרבות להשכינה. לזאת מעת שהתחיל הכבדת הלב מה', וקייס רצון ה' במה שלח שלח את העם, למען יתקדש שם ה' על ידו, לכן היה אפשרות לקרוא את ההליכה הלזו בשם ביאה. והנו **בא אל פרעה**, ומפרש הטעם שקרא הליכה לפרעה בשם **בא, יען כי הכבדתי את לבו,** ואם כן הוא מכח ה', ויש בזה קיוס רצונו. (טיב לבב)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. לכאורה הלא אין ה' מייחד שמו על הרעה (ברכות נה ב), ועניין הכבדת הלב היה עונש לפרעה על שחטא ברצונו תחלה כמבואר **בזמב"ס** (משובב י). לזאת **הקדוסת לוי** (בשלח ד"ה האור) כתב: שלכן היה מכת ברורות על ידי ה' בעצמו, לף למאמו לף תלף הרעות, מכל מקום כאן היתה טובה גדולה גם למצריים, שעל ידי מכה זו נתקדש שם שמים על ידם, ואין לך טובה גדולה מזו, שעל זה נברא העולם; והנה לולא הכבדת לבו של פרעה, לא היה באפשרי שיבואו עליו כל המופתים האלה עד מכת ברורות, אם כן גם ענין זה היה טובה גדולה לו, ומובן שפיר למה נעשה על ידי ה' בעצמו, ואמר **'למי הכבדתי את לבו,** לף שזה עונש היה, נאשר גם כן לטובה ולא רעה. (דברי יואל)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. המצריים הרעו לישראל מאוד, ואף על פי כן לא נגזר עליהם עונש קשה כמו בימי נבוכדנצר, שאף שלקו במכות ונטבעו בים, אבל ממלכת מצרים נשארה ואינם לא היתה לשממה. ונראה כי במצרים תלו ישראל עיניהם למרוס וינעקו אל ה', אבל בימי נבוכדנצר הסירו לבם מאחרי ה', ובטחו ישראל בזרוע מלחמתם, על כן נגזר עליהם אידוד מרעם ושפלות מלכותם, שידעו כי אני ה' המושיע. ולזה היה צורך כאן להכבדת לב פרעה, כי אילמלי הסכים מרצונו לשלחם, היה זה למשענת קנה לבית ישראל לבטוח בתשועת האומות, והיה נגרם מזה תורבן אף לדורות, שיעמדו מסיתים בדורות הבאות, ויאמרו שאפשר לגאולה על ידי חסד האומות כמו שהיה במצריים. ולזה היה משה מתירא לבוא אל פרעה, כי אחרי כל המכות כבר נתרכך, לזה אמר לו ה' **בא אל פרעה,** ואל תחוש שירצה לשלחם, **כי אני הכבדתי את לבו, למען שיתי אותותי אלה בקרבו,** שיבואו עליו כל המכות וישלחם בעל כרחם ולא מרצונו, והצורך לכל זה **למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם,** כי לא אבוא לשלוח עד שנשלמו כל המכות, ועל ידי זה **וידעתם כי אני ה'** המושיע. (דברי יואל)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. לכאורה אין הכביד ה' את לבו של פרעה, הרי זה מידה את בחירתו, ועל בפניו את לבו מלהשובה. ותירלו (מפרשים): לולא נעלו ממנו לבו מהשובה, שהרי אמרו (ירושלמי פאה ו): אין לך דבר העומד בפני התשובה; לולא שהכביד לו ה' עשית התשובה. וזהו **כי אני הכבדתי,** ולא אמר כי אני 'נעלתי', לפי שחזק את לבבו והוסיף לו טומאה על טומאתו, כדי שיתקשה לבו מלשוב אליו, אבל בחמת אם היה ברצונו לעשות תשובה, לא היה מן המונע ממנו אף בהאי גוונא. (דברי יואל)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. המכות התחילו בזה שלימה קודם יציאתם, ולכאורה

למה לו הניח מיכף מכת בכורות, ויגזלו מיד. ומעתה **הרמב"ן** כתב על (שמות יג): ומופת ניכר ישראל מצר יצאו במצרים שלשים שנה ומרבע מאות שנה, שם יהיה החשבון של מאתיים רד"ו שנה מסורת בישראל, יתכן שירמוז ליורדים עלמה, שאחרי מות יעקב יעמדו הם שם מאתים ועשר שנים; ומצינו שענין הכבדות הלב שהניח ה' על פרעה, היה הכל בשביל שהוצרך לקיים בהם מאתיים רד"ו, כי זה היה מסורת לישראל שיהיו שם השנים הללו. וזהו **כי אני הכבדתי את לבו, למען שימי 'מופתי' אלה**, לשון מאתיים, שהוצרך ה' לקיים בהם מאתיים רד"ו, ולכן היה הכבדת הלב, והניח עליהם מכת הערבה. (תשב)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. כל המכות שהגיעו על פרעה והמצרים, לא היה משום שעכבו את ישראל ללאת, כי אף לולי זה היה נמלך להם זה, כדאמרו (תנא דבי אליהו רבה ח): כל מכה היה מדה כנגד מדה מה שגיערו לישראל בימי גלותם; ועל כן אף אם היה נייח לשלוח ה' לשלוח ישראל ממצרים, עדיין לא נפטר ממוצו, ולריך לשלם לו כרעתו מה שגיער את ישראל. ומעתה אם היה מניחם ללאת, אף אם יבואו עליו המכות אחר כך, לא היה ניכר שבשביל שהרעו לישראל נלקו, כי היה מקום לתלות גם בשאר עבירות שהיו להם, כמו שהרבה פומות הגיעו עליהם רעות בזמים שונים, על כן היה מחסדי ה' להכניד עליו את דרך המשובה, עד שישלמו כל המכות בעוד ישראל במצרים, וזה נתברר לכל העולם מהבת ה' לישראל. וזהו **כי אני הכבדתי את לבו, למען שימי אותותי אלה בקרבו**, שיכירו שאך בשביל ישראל עשיתי כל זה, **ולמען תספר בחזי בנך ובן בנך**, שיהיה זה להם להתחזקות בכל דורות הגלות, כי מה שהרשעים מתפארים בהכבדת לבם שכל עושה רע טוב בעיני ה', זה טועה לדור ההוא. (דברי יואל)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. לכאורה מה היה לפרעה ועבדיו, הלא יש שוטה בעולם שיקבול את כל הרעות הממה, ויכניס עלמו בסכנת נפשות (אור החיים הק'). ויובן דאמרו (מכות י:): בדרך שאדם רולה לילך מוליכין אותו, וכתב **המהרש"ל**: לא קאמר שמוליך אותו ה', אלא 'מוליכין אותו', כי בכל מעשה האדם ומחשבתו הוא בורח לו מלפך, אם לטוב אם לרע, ועל כן אמר 'בדרך שאדם רולה לילך', כפי רלונו ודעתו של אדם, 'מוליכין אותו', אותם המלאכים הממונים עליו לטוב ומחשבה, והמלאך ההוא מכריחו לעבירה; וכמו כן אירע אצל פרעה (ילקוט ראובני בא): כי אני הכבדתי את לבו, שאמר מלאך שהכניד את לבו נסתמו עיני שכלו, ולא היה יכול לילך בתחבולות השכל, והיה טועה אף בדברים שאי אפשר להבין מה היה טעותו בהם. (דברי יואל)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. למה מוקדין בדקדוק הלשון כשהן יושבין וכשהן עומדין, כדי לערבב השטן (רקח הלשון טז:). וכתבו (מוספות בשם ירושלמי): כל שמע קל שיפורע ממנו מהא, בהיל ולא בהיל, וכל שמע תניין, אמר ודאי זהו שיפורע דייקא בשופר גדול, ומטע זימניה למתבלע ומתערבב, ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא; ולכאורה אין לפשר שהשטן יתשוב כן בכל שנה בעת תקיעת שופר, שזהו שופר של משיח, הלא הוא רואה מי הוא המוקע. ונראה **להרמב"ן** (בשלחי) כתב: היעודים והשבטחות בפרשת אם במוקומי, הוא ענין מופתים שמראים שהניח ה' בשלולת המלוה כח זה, שאם יקיימו המלות יהיה שפע, והשיפוך בהפכו; וכמו כן הוא בענין תקיעת שופר, שהניח ה' כח זה בכל שנה במלות תקיעת שופר, לערבב השטן בדרך נסיי נסתר. וכדבר זה היה אז בהכבדת לב פרעה, שבשלת תפלתן של ישראל שהיו מתפללים לה', ושלולת השליחים משה ואהרן, גרמו שיהיה נעשה עם גדול כזה נגד הטבע ושכל המוטבי להכניד לב פרעה, שלא ירלה לשלוח את ישראל אחר כל המכות. (דברי יואל)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותתי אלה בקרבו וגו'. כל מה שמילן משה בשליחותו היה כי רלה שתהיה הגאולה על ידי ה' בעלמו, ועל כן נמילך אולי ימרלה פרעה לשלחם על ידי שליחותו, ולא תהיה הגאולה על ידי ה' בעלמו. וזה **בא אל פרעה** והתרה בו, ומין לך לחוש אולי יסכים לשלחם, **כי אני הכבדתי את לבו**, ובודאי לא ישלחם, ועיקר השליחות הוא רק לעשות פועל דמיוני ותתערותא ללתתא, שיזכו על ידי זה **למען שיתי את אותתי אלה בקרבו**, כוונתו למכת בכורות, ותהיה הגאולה על ידי ה' בעלמו. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה מפיקים

בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרנו..

סיפר הרב ר' חיים בהרה"צ ר' זאנוויל מסטרעטין זצ"ל ששמע מפי החסיד ר' אלימלך מטלוסט ז"ל שדרכו היה להיות מדי שנה בשנה בבעלזא אצל הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע על ראש השנה ואח"כ אצל הרה"ק הרבי ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע והנה דרכו של הרה"ק מבעלזא היה לומר לפני תקיעת שופר דברי תורה ומוסר בהתלהבות עצומה, ופעם אחת התחיל הרה"ק מבעלזא לספר לפני תקיעת שופר נסי יציאת מצרים באמרו הפסוקים שכתוב בהם ששלח ה' את משה לגאול את ישראל ופרעה שאל מי ומי ההולכים, והשיב לו משה רבינו ע"ה, בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרנו, והשיב פרעה יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם וגו' עד כי קרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג, גם טפכם ילך עמכם, ויאמר משה וגם מקנינו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלקינו, ומיד התחיל הרה"ק מבעלזא ובירך לשמוע קול שופר, ותקע בשופר, והתפלל כדרכו בקודש, ויהי לפלא, ושום איש לא הבין כוונתו הקדושה מה ענין סיפור זה לתקיעת שופר ובכל זאת החרישו ולא הרהיבו בנפשם לשאול פי קדשו. והנה אחרי ראש השנה נסע הר' אלימלך הנ"ל כהרגילו לפרימישלאן לרבינו הקדוש, ומיד כאשר דרך על מפתן חדר רבינו, אמר לו רבינו בזה"ל אלימלך אמור נא לפני התורה שאמר הרב מבעלז לפני התקיעות, ויספר הר' אלימלך כי הרב מבעלז קרא הפסוקים מענין יציאת מצרים, שפרעה אמר מי ומי ההולכים וגו'... וכי כל האנשים ששמעו דברות קדשו השתוממו באין מבין כוונתו הקדושה והתחיל רבינו הק' להפליא את התורה של הרב מבעלזא איך שבחכמה עמוקה בקע רקיעים והסיר גזירות חמורות מישראל, בהראותו בדבריו הקדושים לפני השי"ת אבא האיך כתוב בתורה שלא ישלוט בהם כל רע ח"ו.. בראות רבינו הק' כי הר' אלימלך אינו מבין כלל מה הוא שת, אמר לו הנה אפרש לך כוונת הרב מבעלזא דע כי היה קטרוג גדול על ישראל, רח"ל, והיתה גזירה על ילדי בני ישראל, אבל הרב מבעלזא לא הסכים על זה, כי המה יתגדלו ויעבדו את ה', וחפצו לגזור כלייה על בהמותיהם של ישראל, וגם לזה לא הסכים כי ממנו נקח לעבוד את ה', כן המתיק הרה"ק מבעלזא הדינים באמירת פסוקים אלו בדרך ויכוח בין פרעה הרשע, הס"מ ובין משרע"ה צדיק הדור, עד שהעביר רוע הגזירה גם מבהמת ישראל בסיימו, כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלקינו, ודע כי לאשר לא כלל הרה"ק מבעלזא בדבריו הקדושים את העופות, על כן יהיה בשנה זו מגיפה בעופות, כי מהם לא נתבטלה הגזירה וכן היה שבאותה שנה היה חולאת בין העופות ובשום אדם ובהמה לא נגעה ח"ו.

(תפארת מהר"ם)

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב

הגאון ר' ישראל סלנטר נסע פעם על מסילות הברזל, וישבו שם קבוצה של משכילים, ושפכו בוז וקלון על עם ישראל החרדים לדבר ה', אמר להם ר' ישראל סלנטר, אספר לכם מעשה: ראש הכלבים הזמן פעם לדין תורה את ראש המשכילים, וטען בפני הבי"ד, דהנה הקב"ה נתן לנו מתנה, "נבילות וטריפות" דכתיב ביה "לכלב תשליכון אותו", והנה באו המשכילים ואוכלים אף הם נבילות וטריפות וגזל היא בידם, נענה ראש המשכילים ואמר: לא כתיב "לכלב שהולך על ארבע רגלים תשליכון אותו", וא"כ אף אנן נחשבים בכלל כלבים, השיב לו ראש הכלבים: אין הצדק בידך, דהנה בטעמא דמילתא שנתן הקב"ה מתנה זו לכלבים, הי' בשכר שלכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, וטעם זה שייכת רק להכלבים שהולכים על ד' רגלים אבל אתם שאינכם מקיימים פסוק זה, אדרבה בכל עת ועידן אתם שופכים בוז על ישראל עם קדושים, ולכן אסור לכם לאכול הנבילות וטריפות.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

כי ממנו נקח לעבוד את ה'. ידוע מה שהעולם אומרים, כשאדם אינו יודע עצה איך לעשות, ישאל דעת בעל- הבית מההמון, וכפי שיאמר לו הבעל- הבית יעשה בהיפך, ואא"ז הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל אמר שהיא משנה מפורשת וכו', **ובזה י"ל בדרך צחות**, כי ידוע שהתורה היא עצה ותושיה, אמנם בגלות מצרים היה עדיין קודם מתן תורה, וגם הדעת היה בגלות, ולא ידעו איך לעשות, **אך זאת ידעו שכפי אשר יאמר להם פרעה ומצרים, יעשו הם הכל בהיפך**, וזהו כשאמר פרעה 'רק צאנכם ובקרכם יוצג', השיב משה בהיפך מקצה לקצה, 'גם אתה תתן בידינו וגו'. וגם מקנינו ילך עמנו', והוסיף לומר הטעם, '**כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלקינו', פירוש כי מזה שאתה אומר לעשות כך, נקח עצה לעבוד ולעשות בהיפך** כנ"ל. וזהו שאמר '**ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה', פי' ואנחנו לא נדע עצה מה לעבוד ולעשות עד בואנו שמה, היינו למתן תורה, ולעת עתה העצה זו ידענו, שכל מה שאתה אומר, לעשות בהיפך מקצה לקצה.**

דברי ישראל

קהל יטב לב דסאטמאר ומוסדותי' בארה"ק ת"ו

מ"ה טובו אהליך

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשוב בזה כפס של ברכה,
למע"כ ידידינו וידיד מוסדותינו, יקירינו ומכובדינו, האדם היקר
באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים, רחים ושקיר רבנן
ותלמידיהון, ואיהו גופיה צורבא מרבנן, הוצק חן בשפתותיו,
חכמת אדם מאי"ר פניו, מנהל מוסדותינו בקרית יואל לתפארת
בי"ד רמ"ה, שלא שיע וחכמה, שתמסר בכל נפשו ומאודו לבוא
בעזרת מוסדותינו בכל עת ועונה, בהתמסרות עצומה ואמונה

הרבני הנגיד הנכבד הטפסר המרומם

מוה"ר מאיר הירש שליט"א

מראשי הקהילה והמוסדות בקרית יואל יע"א

לרגל הולדת נכדתו לשל טוב

אצל חתנו ידידינו הרבני הנכבד רודצ"ח

שה"ר חיים צבי אבערלענדער הי"ו

ולרגל נישואי נכדתו לשל טוב

אצל בנו ידידינו הרבני הנכבד רודצ"ח שה"ר חנני' הירש הי"ו

עב"ג החתן השו"מ בתוי"ש

בן ידידינו הנכבד שה"ר ישראל וויזענפעלד הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

וצרופה ברכתינו הטובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג
ונחת, שתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעשות לטמין
מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפשא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

הנהלת קהילות ומוסדות
סאטמאר בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

ויאמר ה' בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו– למען שתי אותותי אלה בקרבו וכו'. ואפ"ל עפ"מ דאיתא בזוהר שרמז לו למכת ארבה, ונראה לפרש כוונתו כי ידוע שהאותיות שהם ממוצא אחד מתחלפים כגון האותיות א' ח' ה' ע' הם מוצא הגרון וע"כ תתחלף אות א' באות ע', וכן אותיות ב' ו' מ' ף' הם ממוצא השפתים וע"כ תתחלף אות ב' באות פ', ולפי זה אם תכניס אותיות "בא" לתיבת פרעה במקום האותיות פ' ע' תשתנה התיבה מפרעה לארבה. והוא שרמז "בא אל פרעה" דהיינו שתכניס האותיות "בא" אל תיבת "פרעה" תמצא רמז למכת ארבה, וזהו כוונת הכתוב למען "שתי" אותותי אלה בקרבו, שתי חסר כתיב וקרי "שְׁתֵי" כלומר שתי אותיות אלה דהיינו בא בקרבו ויהי' ארבה.

(הגה"ק ר' שמשון מאסטראפאלע זי"ע)

ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא וגו'. אמרו חכז"ל (ברכות ד') שמשה לא רצה לומר "בחצות" שמא יטעו איצטגניני פרעה ויאמרו בדאי הוא, ולכאורה קשה הלא ידוע דכשפים ושדים אין להם שליטה מחצות לילה ואילך רק עד חצות, אם כן מדוע חשש משה לומר "בחצות" הלא לא יחזיקו אותו כבדאי, כי המה יודעים בטוב הרגע של חצות הלילה מחמת שמכוונים בכשפיהם הרגע מתי תגיע חצות. אמנם יבואר עפ"י דברי הזוה"ק (בפרשתן) שהלילה הזה היה שמור מן המזיקין ומן השדים, נמצא שכל אותו הלילה לא שלט שום מזיק, א"כ שפיר חשש משה כי בלילה הזה גם החרטומים לא היו יודעים מתי הוא חצות הלילה, מחמת שלא היו אז שליטת החיצונים.

(מעדני מלך)

ומת כל בכור בארץ מצרים וגו' והיתה צעקה גדולה וגו' ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו וגו' למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל. ונראה לבאר עפ"י מה שאמרו חז"ל מלאך המות בא לעיר כלבים צועקים ובוכין, אליהו בא לעיר כלבים שמחים, וידוע דברי חז"ל כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב לרע, ואיתא ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך, דם פסח ודם מילה שמלו עצמם באותו לילה, וידוע דעל ברית מילה בא אליהו הנביא לעיר, וזהו שאמר הכתוב ומת כל בכור בארץ מצרים, ואם תאמר א"כ גם מישראל ימותו דכיון שניתן רשות למשחית, על זה אמר זה אינו דלא המלאך המות ימית הבכורים, והראי' דלכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, ואם הי' המלאך המות בעיר היו הכלבים צועקים, ואדרבה הכלבים יהיו שמחים שבאותו לילה מלו עצמם והי' אליהו בא לעיר וכלבים שמחים, ורק הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא ימית את בכורי מצרים והוא מבחין בין טוב לרע, ובזה תדעון שכדברי כן יהיה כי אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל שלא ימית מישראל אף אחד, ועל כרחך שהקב"ה בעצמו ימית את בכורכם והוא מבחין ואין לנו לדאוג כלל מהמשחית.

(ילקוט האורים)

אך ביום הראשון תשביתו וכו' כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש וכו' מיום הראשון עד יום השביעי. וקשה סדר הכת' נראה מסורס היה צריך לכתוב "כי כל אוכל חמץ מיום הראשון עד יום השביעי ונכרתה? וי"ל לפי שהקשו הראשונים מה נשתנה חמץ משאר איסורים למה חמץ הוא בשריפה ושאר איסורים כגון בשר בחלב שג"כ אסור בהנאה ואינו חייב בשריפה אלא יכול אפי' להשאירו בבית ותירצו משום שאיסור חמץ ענשו כרת ועוד שאינשי לא בדייל מיניה (היינו שאנשים רגילים לאכול כל השנה חמץ) אז יש חשש שאם לא ישרפנו וישאירו בביתו מתוך הרגל יבא לאכלו, לפי זה פירוש הכת' "אך ביום הראשון תשביתו" ותשביתו פירושו שריפה ולמה נשתנה דינו משאר איסורים "כי כל אוכל חמץ ונכרתה" יש בחמץ עונש כרת ועוד טעם "מיום הראשון עד יום השביעי" שאיסור חמץ הוא רק שבעה ימים אבל לא כל השנה ממילא האנשים רגילים לאכלו.

(שתי יהות)

דורש טוב

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו', צ"ב אמאי ציוונו על 'וישאלו איש מאת רעהו' היינו שיקחו דוקא בדרך שאלה, **וכי יד ה' תקצר שיקחו בעל כרחם בשפטים גדולים, ככל הניסים דעביד בעדינו ביציאת מצרים.**

ונראה ליישב דבאמת הכלל הוא דמי שיש לו חיוב ממון עם חיוב מיתה אז 'אין אדם מת ומשלם' ו'קם ליה בדרבה מיניה' (ב"ק כ"ב ע"ב), ונענש רק במיתה, **וכיון דנידונו המצרים במיתה, א"כ מעיקר הדין לכאורא נפטרו מחיוב הממון,**

אלא משום קיי"ל בקלב"מ **דאם הניזק מוחזק ותופס בהממון שהגיע לידיו בהיתר, אזי לא מפקינן מיניה אף שהמזיק הולך למיתה.** (עיין ש"ך חו"מ סי' כ"ח ול"ב, ועיין ב"מ דף ע"א וברש"י שם). ולפ"ז י"ל כיון שהיו תפוסים ועומדים שהשאילום בעצמם ובהיתרא אתי לידייהו היו מותרים להחזיק בו.

ובזה מיושב שפיר אמאי ציוה ה' דייקא 'וישאלו איש מאת רעהו' בדרך שאלה דייקא, דליתן להם מיד לגמרי לא היה באפשר עפ"י דין, לכן התחכם ה' לצוות אותם שישאלו, **והוי ישראל תופסים ממונם בהיתר, וממילא אף דנידונו המצריים במיתה ג"כ, זכו ישראל בממונם מן הדין.**

(כתב סופר)

וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי אַךְ הַפַּעַם וְהַעְתִּירוּ לַה' אֱלֹקֵיכֶם וְיָסֵר מֵעָלַי רַק אֶת הַמָּוֶת הַזֶּה:
(פרק י פסוק יז)

וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי. דֶּרֶךְ כָּבוֹד לְמשֶׁה, כִּי הוּא אֱלֹהִים לְפַרְעֹה (לעיל ז א) וְגָדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (להלן יא ג). **וְהַעְתִּירוּ אֶל ה' אֱלֹהֵיכֶם,** לְשׁנֵיהֶם, כִּי כֵן יֹאמַר פַּרְעֹה בְּכָל פַּעַם דֶּרֶךְ מוֹסָר, כִּי יוֹדֵעַ פַּרְעֹה כִּי מֹשֶׁה הוּא הַמַּעְתִּיר, כִּי כֵן אָמַר לוֹ לְמָתַי אַעְתִּיר לָךְ (לעיל ח ח), **וְהַעְתַּרְתִּי אֶל ה'** (שם פה), אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי אֶל ה' (שם ט כט), כִּי לֹא יָדַבֵּר מֹשֶׁה בָּזֶה לְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁלֹּא יוֹצִיא שֶׁקֶר מִפִּיו[א]:

שִׁבְעַת יָמִים שְׁאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ: (פרק יב פסוק יט)

לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם. מִנַּיִן לְגִבּוּלִין, תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּכָל גְּבוּלֵךְ' (להלן יג ז). מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּבָתֵּיכֶם', מַה בֵּיתְךָ בִּרְשׁוּתְךָ אַף גְּבוּלְךָ בִּרְשׁוּתְךָ, יָצָא חֲמֵצוֹ שֶׁל נָכְרִי שֶׁהוּא אֵצֶל יִשְׂרָאֵל וְלֹא קִבֵּל עָלָיו אַחֲרָיוּת. זֶה לְרַשִׁ"י. וְאֵינוֹ מְכָנָן אֶצְלוֹ, שֶׁאֵין בְּמַשְׁמַע 'בִּרְשׁוּתְךָ' לְהוֹצִיא חֲמֵץ שֶׁל נָכְרִי, שֶׁהֲרֵי בִּרְשׁוּתוֹ הוּא, וּבְתִּים וּגְבוּלִין שָׁוִין הֵן בּוֹ, שֶׁהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן רְשׁוּת שֶׁלּוֹ וּמְמוֹן שֶׁל אֲחֵרִים. וְעוֹד, שֶׁחֲמֵץ שֶׁל נָכְרִי שֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו אַחֲרָיוּת אֵינוֹ בָּא בַּחֻקֵּשׁ הַזֶּה, שֶׁאֵין שֶׁל בָּתִּים פָּשׁוּט לְהֶתֵּר יוֹתֵר מִשֶּׁל גְּבוּלִין, אֲבָל בָּתִּים הוּא בְּמַשְׁמַע אִסּוּר מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה דִּכְתִיב 'לֹא יִמָּצֵא', וְהֶתֵּירוֹ יוֹצֵא לָנוּ מִדִּכְתִיב (להלן יג ז) 'לֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׁאוֹר', שֶׁלְּךָ אִי אַתָּה רוֹאֶה אֲבָל אַתָּה רוֹאֶה שֶׁל אֲחֵרִים וְשֶׁל גְּבוּלֶךָ, וְאֵין לִי אֶלָּא בָּתִּים גְּבוּלִין בְּבָתִּים מְנַיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'שְׁאוֹר' 'שְׁאוֹר' לְנִזְרָה שָׁוָה, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בִּתְחִלַּת מַסֶּכֶת פְּסָחִים (ה.). אֲבָל הַמִּדְרָשׁ הַזֶּה שֶׁדָּרְשׁוּ 'מַה בֵּיתְךָ בִּרְשׁוּתְךָ, אַף גְּבוּלְךָ בִּרְשׁוּתְךָ, אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא חֲמֵצוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בִּרְשׁוּת נָכְרִי[ב]:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח:
(פרק יב פסוק כא)

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם. הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ מְקֻצֶּרֶת, בַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ ה' בַּפָּרָשָׁה שֶׁל מַעְלָה, כִּי יָדוּעַ שֶׁאָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל הַכֹּל בְּפֵרֻט וְלִמֵּד אוֹתָם כָּל הָעִנְיָן. וְנִכְלַל הַדָּבָר בַּכָּתוּב 'כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ' (לְהַלָּן פָּסוּק כח). אֲבָל הַזְּכִּיר זֹאת הַפָּרָשָׁה בִּכְלָלָהּ, כִּי קָרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֵם אָסְפוּ אֵלָיו כָּל הָעָם[ג], וְאָמְרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל[ד], 'מְשְׁכוּ' 'חַצּוּ' מִן

מעשה חש"ב

א **תמצית הדברים:** הנה בפסוק הקודם נאמר 'וימהר פרעה לקרא למשה ולאהרן', וכאן נאמר 'ועתה שא נא' לשון יחיד, ובהמשך הפסוק נאמר 'והעתירו', בלשון רבים. לכן מפרש רבינו הלשון יחיד של 'שא נא' קאי על משה, שחלק כבוד למשה כי הוא היה אלהים לפרעה, וגדול מאד בארץ מצרים, והוא היה יכול למחול לו על חטאו. והלשון רבים של 'והעתירו' הכוונה על משה ואהרן, ואע"פ שידע כי משה הוא המעתיר, מ"מ אמר כן בדרך מוסר בלשון רבים. ומה שאמר משה הלשון 'אשא כפי' בלשון יחיד, משום שלא רצה להוציא שקר מפיו.

ב **החילוק בין רש"י לרבינו בביאור מה 'ביתך ברשותך':** רש"י מפרש דרשת חז"ל 'מה ביתך ברשותך אף גבולך שברשותך, יצא חמצו של נכרי שהוא אצל ישראל ולא קבל עליו אחריות'. כוונת מה ביתך 'ברשותך', היינו שכל דבר הנמצא בביתו של אדם הרי הוא שלו, (ואין הכוונה על הבעלות של הבית, רק על מה שנמצא בתוכו), יצא חמץ של נכרי שהוא אצל ישראל, ולא קיבל עליו אחריות, שאינו שלו שאינו עובר עליו. אבל אין הכוונה מה ביתך 'ברשותך', שהוא הבעלות של הבית. דהרי לפי"ז אם נמצא חמץ של נכרי בבית של ישראל שפיר עובר.

ולפי רש"י יש לנו ב' מקורות שחמצו של נכרי הנמצא בביתו של ישראל שאינו עובר עליו. א. שאור לא ימצא בבתיכם. ב. 'ולא יראה לך'. ודרשינן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים.

אמנם רבינו מפרש 'מה ביתך ברשותך', הכוונה שהאדם הרי הוא הבעלים של הבית. שבדרך כלל אדם גר בביתו. ולפי"ז יוצא שאם חמץ של עכו"ם בביתו של ישראל שפיר חייב, מכיון שהחמץ נמצא ברשותו של ישראל. ולכן מפרש רבינו שהתיתר של חמץ של נכרי בביתו של ישראל למידין מפסוק אחר, דכתיב 'ולא יראה 'לך' שאר', ודרשינן 'שלך' אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים. והדרש 'מה ביתך ברשותך, אף גבולין ברשותך', בא להוציא מקרה הפוך שחמצו של ישראל אצל הנכרי שאינו עובר עליו, כיון שאינו נמצא בביתו, רק אצל הנכרי.

העולה מן האימורין שיהיה נפ"מ לדינא בין רש"י לרבינו, האם עוברים על חמצו של ישראל ביד נכרי, לפי רש"י עוברים, כיון שהוא הבעלים של החמץ, משא"כ לרבינו אין עוברים על זה, כיון שאינו נמצא ברשותו.

הָעֵדָר אֶל בָּתֵּיכֶם לִהְיוֹת לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת מִבָּעְשׂוֹר לַחֹדֶשׁ. וְיִתָּכֵן שֶׁאָמַר מִשְׁכוּ, בַּעֲבוּר חֻיּוּת צֹאנָם רָחוֹק מְאֹד מֵהֶם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן, כִּי תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל רֹעֵה צֹאן (בְּרֵאשִׁית מו לד). וְאָמַר 'וְקַחוּ לָכֶם', קְחוּ אוֹתָם 'לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם' אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת, 'וְשָׁחֲטוּ הַפֶּסַח' בֵּין הָעַרְבַּיִם, כְּכָל הַמִּפֹּרָשׁ לְמַעְלָה בְּמִצְוָה:

וְשָׁנוּ בְּמְכִילְתָּא (כָּאן) 'וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל', מִגִּיד שֶׁעָשָׂאָן ב"ד. 'וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם', הַדָּבָר מִפִּי מֹשֶׁה לֵאמֹר לְכָל יִשְׂרָאֵל. דִּבְרֵי ר' יִשְׁמָעֵאל[ח]. ר' יוֹנָתָן אוֹמֵר הַדָּבָר מִפִּי מֹשֶׁה לֵאמֹר לִזְקֵנִים, וְזִקֵּנִים לֵאמֹר לְכָל יִשְׂרָאֵל[ט]. וְהִנֵּה לְדַעַת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל יִהְיֶה 'וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל', שֶׁיֹּאמַר אֵלּוּ כָּל הָעָם, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי. וְעַל דַּעַת רַבִּי יוֹנָתָן הֵן יֹאמְרוּ לַקָּהָל, וְיִהְיֶה 'דַּבְּרוּ אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' (לְעֵיל פָּסוּק ג) הַזְּקֵנִים הַנּוֹעָדִים לָהֶם, כְּמוֹ וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה (בְּמִדְבַּר טו כד):

וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: (פרק יג פסוק ח)

בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי. בַּעֲבוּר זֶה שֶׁעָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם, וְכֵן וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ (לְהַלָּן יח כ), וְרַבִּים כֵּן. יֹאמַר, כִּי בַּעֲבוּר זֶה שֶׁעָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם, אֲנִי עוֹבֵד אֶת הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת, כָּעִנְיָן שֶׁאָמַר לְמַטָּה (בְּפָסוּק טוֹ) עַל כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַה' כָּל פֶּטֶר רֶחֶם. וְאָמַר 'זֶה', כְּלוֹמַר תַּגִּיד לוֹ 'זֶה' שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ, שֶׁעָשָׂה ה' לְךָ בְּצֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ (בְּמְכִילְתָּא כָּאן) כִּי עַל מַצָּה וּמָרוֹר שֶׁמְּנָחִים לְפָנָיו יֹרְמוֹ. וְיִתָּכֵן שֶׁיִּהְיֶה שִׁעוּרוֹ, 'וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם', כְּאוֹמֵר, כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה ה' לִי, כִּי מִלַּת 'בַּעֲבוּר' תְּשַׁמֵּשׁ גַּם 'בְּעֻבָּם עִנְיָן, כְּמוֹ בַּעֲבוּר הַיֶּלֶד חַי צַמְתָּ וַתִּבְכְּךָ (שְׁמוּאֵל ב יב כא), אֵינוֹ בְּגִלְלוֹ. וְרַבִּי אַבְרָהָם אָמַר כִּי 'בַּעֲבוּר זֶה' שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה וְעוֹבֵד לְפָנָיו בְּאֲכִילַת הַפֶּסַח וְהַמַּצָּה, עָשָׂה ה' לִי אוֹתוֹת עַד שֶׁהוֹצִיאַנִי מִמִּצְרַיִם. וְאֵינוֹ נָכוֹן[ח]. וְעוֹד אֶפְרֵשׁ הַכָּתוּב (לְהַלָּן בְּפָסוּק טז):

מעשה חש"ב

ג הנה מבואר בכתוב שקרא משה לזקני ישראל, אמנם לא מבואר למה קראם, ומה היה תפקידם. ע"ז מפרש רבינו שתפקידם היה לאסוף את כל העם. ואולי אפשר לומר שהזקנים ג"כ אמרו לבני ישראל שישמעו למשה ויקיימו את דבריו. כמו שכתב רבינו עה"כ 'ויצו משה וזקני ישראל את העם' (פרשת כי תבוא פרק כז פסוק א'), שתפקידם של הזקני ישראל היה "כי אחרי שהשלים משה דבריו צוה את הזקנים שידברו גם הם עמם, ויזהירו בעם לשמור כל המצות, כי כל עם הולך בעצת זקניו וכו', כי עיקר הדבור למשה, והזקינים ירימו קולם לאמר לעם שמעו והאזינו ועשו".

ד משכ"ב רבינו 'ואמרו אל כל עדת ישראל', היינו משה ואהרן, שהם למדו עם כלל ישראל דיני קרבן פסח. [ואינו קאי על זקני ישראל, שהם ילמדו עם ישראל], וע"כ צריכים לפרש כן, דהרי נאמר להדיא בתחילת פרשה זו שמשה ואהרן דברו עם כלל ישראל, כמו שנאמר (פרק יב פסוקים א–ג) 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו', דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה וגו'.

ולפי"ז פירוש הכתוב: 'ויקרא משה לכל זקני ישראל' – כדי שיאספו את כל העם, ולכאורה הם גם הזהירו בעם שישמרו את כל מה שיצוו משה ואהרן. 'ויאמרו אליהם' – משה ואהרן הם ילמדו עם בני ישראל דיני הקרבן פסח.

ה לפי רבי יאשיה כוונת הכתוב 'ויאמר אליהם', כמו שפירש רבינו, שמשה דיבר לבני ישראל, והטעם שקרא לזקנים הוא משום ב' דברים. א. לעשותם בית דין מומחה. ב. משום שיאספו כל העם. וההכרח לזה משום שבתחילת הפרשה כתיב (פרק יב פסוק א –ב) 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו', החדש הזה לכם ראש חודשים וגו'. ורק אח"כ כתיב (שם פסוק ג) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה וגו'. הרי לנו שהיה ב' ציויים. א. קידוש החודש, ולכן הוצרך לעשותם בי"ד מומחה, דמצות קידוש החודש צריך להיות ע"י בי"ד מומחה. ב. קרבן פסח, והזקנים אספו את העם.

ו לפי רבי יונתן כוונת הכתוב 'ויאמר אליהם', שהזקנים דיברו אל בני ישראל. ולפי"ז פשוט הטעם למה קראו הזקנים, כדאי ללמוד עם ישראל.

תמצית הדברים: מבואר שלשה טעמים למה קראו את הזקנים. א. דעת רבינו לפי פשוטו כדי שיאספו את כל העם, ולכאורה הם גם אמרו להם שישמרו את כל אשר יצוה משה. ב. לפי רבי יאשיה כדי לעשותם לבי"ד, וכדי שיאספו את העם. ג. לפי רבי יונתן כדי שילמדו עם ישראל.

ח ביאור 'בעבור זה': לפי פירוש הראשון, וכן לפי פירוש האבן עזרא, 'בעבור זה' הרי הוא נתינת טעם. רק נחלקו האם מפרש טעם העבודה של אכילת הפסח והמצה, או טעם הנסים של יציאת מצרים. שלפי פירוש הראשון, בא ליתן טעם על העבודה הזאת, שלכן אוכלים הפסח והמצה, משום הנסים של יציאת מצרים. ולפי האבן עזרא בא ליתן טעם על הנסים של יציאת מצרים, שלכן הוציאנו הקב"ה ממצרים בשביל העבודה הזאת. אבל לפי מש"כ רבינו 'ויתכן', 'בעבור זה' אינו נתינת טעם. אלא היא סיפר עצם הענין. וכאילו נאמר והגדת לבנך 'זה וזה' עשה ה' לי בצאתי ממצרים. דהיינו כל פרטי הנסים שהיו ביציאת מצרים.

ואפשר לומר שלכן כתב רבינו ה'ויתכן'. משום דמצות סיפור יציאת מצרים, הרי הוא מצוה בפני עצמו. ואינו נתינת טעם למצות פסח מצה ומרור. וכמו שאנו אומרים בהגדה של פסח, מגיד, ומספרים סיפור יציאת מצרים, 'מתחילה עבדו עבודה זרה במצרים' וכו'. ורק אח"כ אומרים 'כל שלא אמר שלשה דברים אלו לא יצא ידי חובתו. פסח מצה ומרור'. הרי לנו שמצות סיפור יציאת מצרים הרי הוא מצוה בפני עצמו. ואינו קשור למצות פסח מצה ומרור. וכן בכל יום מזכירים סיפור יציאת מצרים בקריאת שמע, ואין מזכירים פסח מצה ומרור. הרי לנו שמצות סיפור יציאת מצרים הרי הוא מצוה בפני עצמו.

מאמר המשך:

בשכמל"ו על ברכה לבטלה (ג)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

ונמשיך בענין זה, דהנה יש לדון אי צריך לומר 'ברוך שם' תיכף ומיד ולא להפסיק בדברים אחרים אחר שבירך לבטלה, או דמהני אף אחר שהפסיק בדברים אחרים?

ועי' ב'חיי אדם' (כלל ה' סעי' א') שכתוב: "והמוציא שם שמים לבטלה חייב נידוי, ואפילו השומע חייב לנדותו אם הוציא במזיד, ואם נכשל בלשונו והזכירו או שנזכר דכבר בירך ברכה זו יאמר תיכף ומיד בשכמל"ו, או יאמר אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, או גדול ומהולל מאד וכיוצא בו" וכו', עי"ש, ובפשטות מבואר דצריך לומר תיכף ומיד.

אולם ב'אשל אברהם' (או"ח סימן כ"ה סעי' ה' בא"ד) כתב בזה"ל: "גם היכא שבירך ברכה לבטלה והוא מוכרח לומר בשכמל"ו נראה שהוא רק מדת חסידות שלא להפסיק כדי שלא יבא לשכחה, וכדי שיודע דקאי על זה, **וגם כשהפסיק הרבה ואומר אחר כך בשכמל"ו מהני לכולי עלמא**", עי"ש, וכ"כ ב'דעת קדושים' (סימן רע"ט סק"ג).

וב'דעת קדושים' הל' תפילין (מובא בספר שלחן מלכים סימו ו' אות נ"ב) כתוב: "דאם לא נודע לו עד לאחר זמן **אפילו לאחר כמה שנים** [כגון שנודע לו שהתפילין שהניח מאז הי' פסולים] יאמר אז בשכמל"ו כ"כ פעמים כמספר הברכה שעשה לבטלה בשנים שעברו", עי"ש.

ועי' ב'קצות השלחן' (ח"א הערות סימן ה' סעי' י"ג) שכתב: "נשאלתי מידי"נ הרה"ח קלמן ישעי' ב"ר יוסף צבי נ"י שו"ב בעיר שיקאגא, אם יש איזה שיעור לקרב אמירת בש"כ אחר הזכרת ש"ש לבטלה, והנה דין זה לא מצאתי בפסוקים, ומה שנראה לומר בזה דאמירת בש"כ שוה ממש למי שמברך על הפרי

הנה בגמרא מס' פסחים (נו.) מצינו: "ואנן מאי טעמא אמרינן ליה, כדדריש ר' שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל (בראשית מט, א) ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, **באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**, אמרי רבנן היכי נעביד, נאמרוהו לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי, אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער, התחילו עבדיה להביא לה בחשאי, אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין (שלא יאמרו הכופרים שאנו אומרים בחשאי דבר שאינו הגון), **ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי**", עי"ש.

ואוכלה אח"כ דלכתחילה צריך לאכול הפרי תיכף ומיד ולא יפסיק אפילו שיעור של כדי דיבור, ובדיעבד יכול לאכלה אח"כ כ"ז שלא הפסיק בדיבור, **וה"נ אמירת ברוך שם באה לתקן את הברכה לבטלה במקום אכילת הפרי צריך לקרבה תיכף ומיד להברכה**, ובדיעבד יאמרנה אח"כ וכו', גם יל"ע אם לדמות אמירת ברוך שם לאכילת פרי ביצא לחוץ דבאכילת פירות צריך לברך שנית, אם לגבי אמירת בשכ"מ נחשב הפסק ולא יועיל עוד אמירתו"" עי"ש.

ובשו"ת 'אבני צדק' (או"ח סימן ט"ז) כתב, וזל"ק: "נשאלתי למה אין אומרים אחר הלל בראש חודש ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מפני ספק ברכה, כמו שאומרים אחר ברכת על מצות תפילין, ויפה שאל. והנראה לי דטעם שאומרים אחר ספק ברכה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, משום דקיימא לן במקום ספק היכי דאפשר לברר מבררינן, והוא הדין באפשר לתקוני מתקנינן, משום הכי התם אפשר לתקוני, אבל הכא לענין ברכה שקודם הלל אי אפשר לתקן באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אחר ההלל, דאם לא היה צריך ברכה קודם הלל והברכה לבטלה לדעת כמה פוסקים, תו לא הוי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד תיקון לזה, דהרי הפסיק בין הברכה לבטלה ובין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד באמירת ההלל וכו', ומה דאין אומרים אחר יהללוך כיון שאי אפשר לתקן לענין ברכה ראשונה ועל כרחך צריך לסמוך על הפוסקים דמברכין בראש חודש, תו אין צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אף לענין ברכה אחרונה דאכתי ישאר ספק לענין ברכה", עי"ש שהאריך, ומזה מבואר בהדיא דאם הפסיק לא מהני אמירת ברוך שם.

ועי' בשו"ת 'מחזה אברהם' (או"ח סימן ל"ד) שהעתיק את דבריו הק' והאיר ע"ז, דבדעת קדושים הנ"ל מבואר דאף בהפסיק מהני אמירת ברוך שם, אבל בשו"ת 'מהר"י או"ז' סימן קכ"ט מבואר בהדיא דלא מהני כשהפסיק אמירת ברוך שם, עי"ש, וע"ע בספר שלחן מלכים (הלכה למשה סימן י' סקמ"א) מש"כ בזה.

ובשו"ת 'התעוררות תשובה' (ח"א סימן צ"א) כתב ג"כ מד"ע כדברי האבני צדק הנ"ל, וז"ל: "וראיתי מי שדקדק למה אין אומרים בשכמל"ו אחר ברכת הלל בר"ח דהברכה שם גם כן ספק, ונלע"ד יען שמבואר בירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) שהטעם שאומרים אחר ברכה לבטלה ברוך שם כבוד וכו' הוא משום דבזה שאומר ברוך שם וכו' מראה שחשוב מאוד שמו הגדול יתברך שמו ומברך כבוד מלכותו יתברך, וממילא מה שבירך ברכה לבטלה שהוציא ש"ש לבטלה שוגג ואונס הי', ובברכת הלל דר"ח מיד הוא מתחיל הללוי'ה הללו את שם ה' וכל ההלל ובזה מחשיב מאוד כבוד שמו יתברך ודי בזה. ועוד יש לומר טעם שאין אומרים בשכ"מ אחר ברכת ההלל, דמיד אחר הברכה אי מחויב לברך על ההלל ומפסיק בין הברכה לתחלת המצוה בברוך שם הוה הפסק בין ברכה לתחלת המצוה במה שאין לו שייכות להמצוה, והוה ברכה לבטלה ברכה הזו שבירך על ידי שהפסיק במה שאומר בשכ"מ ומיגרע גרע, אך אחר יהללוך הי' לו לומר בשכ"מ, אך יש לומר כיון שלא תקנו בתחלתה משום ספק ה"ה בסופה לא תקנו שלא לחלק, ועוד דביהללוך גופא משבח בה כבודו יתברך וגם כל ההלל הוא שבחו יתברך לכן אין כ' קפידא", עי"ש.

ובשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ז סימן ז') כתב: "ואך לפי מש"כ בשו"ת מהר"י אסאד (או"ח סי' מ"ה) ובמהר"ם שיק (או"ח סימן ס"א) בדבר מש"כ בקובץ על הרמב"ם בשם שו"ת 'מקור ברוך' (סימן א') דטוב לומר אחר ברכה שני' בשכמל"ו, [דהיינו כהן שעלה לתורה גם במקום לוי טוב שיאמר אחר ברכה שני' בשכמל"ו כדי להנצל מחשש ברכה לבטלה], וצ"ע מה מהני אמירת בשכמל"ו לתקן חשש ברכה שאינה צריכה באמירת ברכה ראשונה על התורה פעם ב', הא כבר הפסיק בקריאת התורה בין הברכה ראשונה לאמירת בשכמל"ו, ויש ראי' מזה דאף בהפסק הרבה מהני אמירת בשכמל"ו לתקן החשש ברכה לבטלה וכדברי הא"א הנ"ל" וכו', עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בס"ד

להנחיל אוהבי י"ש

מריחוק מקום וקירוב ליבאה, נשגר ברגשי הודאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם ידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, עסקן נמרץ לכל דבר קודש, עוזר ומטיב לכל מבקש, נודע בהתמסרותו למען מוסדותינו הק' בלונ"ח יומם וליל, אין גומרין עליו את ההלל, נודע לתהילה, מופלג בכל מעלה, י"ש קונה עולמות של חסד בכל עת ועונה, שמו הטוב מהללים בשפתי רננה

מו"ה יחזקאל שרגא שוואַרץ הי"ו

מגדולי עסקני מוסדות יעב לב בארה"ק

• סניף לאנדאן •

לרגל שמחת הולדת בנו למזל טוב

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יצחק אלטשטאר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

חוקים להורותם
הלכות ודינים, פסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני קידוש לבנה

בפרשתן "החודש הזה לכם ראש חדשים", מצות עשה לקדש החדשים ולעבר שנים, ומדברי סופרים יש הוספה לכלל המצוה הזאת, דהיא לברך ברכת הלבנה, וצריך לברך אותה בשמחה ובטוב לבב, והוא בשורה ללבנה שתתחדש שיהיה אור הלבנה כאור החמה, וישראל עתידין להתחדש כמותה. (לשון הבני יששכר בספרו דרך פיקודיך מ"ע ד' י"ג).

ובשכר זה עתידים להקביל פני השכינה ג' פעמים בשדנה (דרשות מהר"ח או"ז פר' עקב סי' י"ט).

ומאד צריך זהירות גדולה להשגיח במצות קידוש הלבנה כי רבה היא, ואין זה דבר קטן שאמרו "שאלמלא לא זכו ישראל להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים", שמשמע מזה ששקולה היא כנגד כל המצוות, והרי דרך העולם לקבל פני כל מושל בשר ודם, ק"ו בן בנו של ק"ו פניו של ממ"ה הקב"ה שאינו נראה ואעפ"כ רצונו להראות, וא"כ מי גבר יחיה שלא יבקש לראות פניו. (ספר יוסף אומץ סי' תס"ז).

קריאת שם "קידוש לבנה"

הטעם שקוראים "קידוש לבנה" ואין קוראים "חידוש לבנה" הרי הברכה היא על מה שהלבנה מתחדשת בכל חודש, נראה לומר דקריאת שם זה נשתרבב ממה שבזמן שביהמ"ק היה קיים, וגם קצת אה"כ היו הבי"ד מקדשין החודש, ועפי"ז נשתרבב לומר עכשיו גם על ברכת הלבנה "קידוש לבנה" ונראה שהוא קצת זכר לקידוש החודש בזמן שהיה סנהדרין סמוכים. (שו"ת מהרש"ג ח"ג סי' ה')

זמנה

מנהגינו שאין מקדשים הלבנה עד שיעברו ז' ימים.

ובס' דרך פיקודיך (מצוה ד' הערות אות ג) **כתב וז"ל: הלכה רווחת בישראל על פי חכמי האמת, שלא יברכו על הלבנה עד שיעברו עליה ז' ימים מעת לעת משעת המולד, ונראה לי שזה סוד תבעוה לינשא צריכה לישב ז"נ.**

דיש כמה שיטות בזה - דעת הרמב"ם ועוד דמקדשים מעת שרואים הלבנה אפי' ביום הראשון, דעת תר"י דאין מברכים עד ג' ימים שאז תתמתק אורה שהאדם נהנה מהאור שלה, ודעת המחבר בסעי' ד' כהר"י גיקטוליא בעל שערי אורה שאין לברך עד שיעברו עליה ז' ימים. ובתשו' הרמ"ע (סי' ע"ח) כתב הטעם ע"ז משום דאין לברך על חידושה של לבנה עד שיעבור עליה שבת וכמו שאמרו במד' לגבי מילה. ובמשנ"ב סק"כ הביא הרבה אחרונים שפסקו לברך אחר ג' ימים, וכן פסק שם, ולמצוה מן המובחר כתב דנכון להמתין עד מוצ"ש, אולם מנהגינו שלא לברך אלא אחר ז', ועי' מה שכתבנו בהערה הבא.

ז' ימים שלימים - מנהגינו להמתין עד שיעברו ז' ימים מעת לעת משעת המולד, דהיינו שאף אם כבר עברו ז' ימים מהמולד, אך עדיין חסרים כמה שעות עד שיהא ז' ימים מעל"ע מהמולד, אז אין מברכים.

דנחלקו הפוסקים להני הסוברים דבעי' ז' ימים - אי בעינן מעל"ע, דברמ"ע מפאנו כתב דא"צ וכן הוא באגרא דפרקא (אות ע"ן) דכן משמע מס' מק"מ, וכן הובא בשם הגה"ק בעל עטרת צבי זי"ע. אבל בשע"ת י' הביא מהברכי יוסף שכתב דמתשו' מהר"י גיקטוליא משמע דבעי' ז' שלימים, וכ"כ במטה אפרים סי' תקפ"א סעי' י', וכן ביסוד ושורש העבודה, וכן איתא במנהגי חת"ס, ועכן הובא לעיל לשונו של הבנ"י בדרך פיקודיך וכן מנהגינו עי' בהערה הבא.

מוצאי שבת כשחסר כמה שעות - הרבה נוהגים דאף במוצאי שבת אין מקדשין אם עדיין חסירים כמה שעות עד המולד.

דבס' משמרת שלום הכריע דבמוצ"ש או בחודשים דשכיחי עננים יש לסמוך על השיטות דאין צריך מעת לעת.

אולם במחזור דברי יואל (שבועות) הביא דרבינו זי"ע המתין אפי' במוצ"ש וגם בזמן החורף עד שהיה ז' שלימים, והביא שם בהערות דכן דייק בספר בית דוד (סי' קל"ב מלשון מהר"י גיקטוליא שכתב דאפילו במוצ"ש), ובס' מרא דשמעתתא הובא דכן נהג הגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל, וכן נוהג מרן רבינו שליט"א.

מוצאי שבת

מצוה מן המובחר לברך עליה במוצאי שבת או במוצאי יו"ט כשהוא מבושם ובגדיו נאים, ודוקא אם מוצאי שבת הוא קודם י' לחודש אז ממתינים עד מוצ"ש, אבל אם מוצ"ש הוא אחר י' לחודש אז אין ממתינים עד מוצ"ש.

מח' סעי' ב' ורמ"א שם. ובמ"א (סק"ב) כתב בשם המגיד דכשמקדשין במוצ"ש אז תהיה הצלחה, אולם דעת הב"ח דאין להמתין בכלל ענין עד מוצ"ש, ולברך אחר ג' ימים (כשיטתו לברך אחר ג' ימים), וכן דעת היעב"ץ בסידורו דיברך מיד לאחר ז' ימים, וכ"ש בימות הגשמים.

ובמחזור דברי יואל (שבועות) הובא דרבינו זי"ע לא המתין עד מוצ"ש גם בימות הקיץ, ואם הלבנה האירה יפה ומלאו כבר ז' שלימים קידש אפי' בימות החול.

והביאו שם הערוך השולחן דבחדשי החורף במקומות המצויים גשמים אין להמתין עד מוצ"ש, ורבינו זי"ע אמר שבניו יארך אפי' בחדשי הקיץ יש לחוש לעננים כמו באיראפא בחדשי חשון כסלו.

נתכסה הלבנה

אם נתכסה הלבנה בעננים - אם הענן עב שאין הלבנה נראית דרכה, אז אין לברך, ואם הענן הוא דק וקלוש שנראית הלבנה דרכה ונהנה בה מברך.

רדב"ז בת' סי' שמ"א והעתיקוהו המ"א והאחרונים.

אולם יש פוסקים דדעתם שאין לברך אפילו יש רק ענן דק, עד שתהא צלולה ומאירה יפה.

ס' מחזיק ברכה להחיד"א, כף החיים בשם בא"ח, דע"ת, דנכון להמתין שתהא צלולה, והעיד הגה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל בשם מרן הק' משינאווא זצ"ל שהחמיר שלא לברך עד שתהא צלולה ומאירה יפה, ובדבר"י כ' דכן נהג רבינו זי"ע.

התחיל לברך, ובאמצע נתכסה הלבנה - גומר הברכה. ולכתחילה אם משער שתתכסה הלבנה באמצע הברכה, לא יתחיל לברך, ובדיעבד יצא.

מ"א בשם הרדב"ז (מובא במשנ"ב סק"ג), ובמחזור דבר"י מובא שרבינו זי"ע נהג שאם נתכסה הלבנה באמצע אמירת המזמורים היה מפסיק אמירתה והמתין עד שתתגלה.

ובביאוה"ל ד"ה ונוהגין הביא בשם הגר"ח צאנזער דסובר שאפילו לא התחיל עדיין לברך עד שנתכסה הלבנה כל שלא עבר יותר מכדי דיבור משעה שזרחה הלבנה, יכול לכתחילה להתחיל ולברך אפי' כיסהו הענן, והביאוה"ל חולק עליו, וכנראה דבדיעבד עכ"פ אם בירך בכה"ג יצא.

סדר אמירתה

אמירתה מתוך הסידור - במחצית השקל סי' ק' כתב: ושלא כדין נוהגים העולם שאומרים ברכת קידוש לבנה בע"פ וגם אין מסדרים תחלה.

והמשיך בלשונו: ולענ"ד בעי טפי סדור מתפלת ר"ח, דעכ"פ לא יעברו לי' יום שלא יתפלל תפלת ר"ח, משא"כ ברכות קידוש לבנה, לפעמים יש בין א' לחבירו יותר מל' יום כפי אשר תתראה הלבנה עכ"ל.

אומרים תפול עליהם ג' פעמים ישר והפוך, ואח"כ שלום עליכם ג"פ, והטעם כתב בפרישה לאחר שקילל ג"פ תפול עליהם, ראוי לומר לחבירו לא עליך כי אם שלום עליך.

סגולה לכאב שיניים - לומר אחר לנגוע בי לרעה "ורק לא יהיה לי כאב שינים".

ס' בארות המים וזכרון יעקב יוסף בשם ס' שערי האמונה, ובזמירות דבר"י כ' דרבינו נהג לאמרו.

ריקודים - בדרכי משה כתב דענין הריקודים יש לו סוד גדול בדרך הקבלה, וכולם הם עניני שמחת נישואין שהאשה חוזרת ומתחדשת לבעלה והוא סוד קידוש החודש.

ניעור הבגדים - אחר המצוה יש לנער שולי הבגדים, ונוהגין לבדוק את הציצית.

כ"כ המגן אברהם בשם המקובלים, ובס' כף החיים סי' ל"ה אות כ"ב כתב דע"י ראיית הציצית זוכה ומקבל פני השכינה ומביאו לידי יראת שמים, כן הוא ראיית השמים, ולכן כן נאה ויאה להסתכל בציצית בעת ובעונה הזאת.

וכס' מנהג ישראל תורה הביא טעם מנהג העולם על בדיקת הציצית, דהטעם דלילה לאו זמן ציצית, דדרשינן וראיתם אותו פרט לכסות לילה, וא"כ לעתיד לבוא דיהי' אור הלבנה כאור החמה כמו שאנו אומרים בקידוש לבנה, גם בלילה יהיה זמן ציצית, על כן בעת שאנו אומרים זאת בודקין הציצית לרמז ע"ז.

אופן אמירתה

יישר רגליו ומברך (שו"ע שם).

ויש אומרים שצריך ליישר רגליו כמו בתפילת שמונה עשרה.

בן איש חי, ויקרא אות כ"ג, יסוד ושורש העבודה.

יברכנה מעומד.

רמ"א שם עפ"י הגמרא (סנהדרין מ"ב ע"א) שמביאה הנוסח

שאומרים תנא דבי ר' ישמעאל.. הלכך צריך למימרא מעומד", ופי' רש"י דהואיל ומקבל פני שכינה, לכן צריך לאומרה מעומד מפני כבוד השכינה. וברבינו מנוח (ברכות פ"י הי"ז) פירש כיון שברכת החודש היא עדות על הקב"ה שברא את העולם, ועדות צריכה שתהא מעומד, ובאבודרהם (דיני השכמת הבוקר) כתב דשיש מצות ברכתם צריכה שתהא מעומד, כיון דכתיב בהם "לכם" וילפי' לכם לכם מעומד, ובעומר צריך שיהא מעומד, דכתיב "מהחל חרמש בקומה" אל תקרי בקמה אלא בקומה, ולכן בקידוש לבנה דכתיב החודש הזה "לכם" צריכה שתהא מעומד.

וידוע דמתאמרא משמיה דהגה"ק מבעלזא זצ"ל, וכן הובא בשו"ת דברי ישראל ח"א סי' ק"י בשם השבט סופר, דברכת הלבנה היא ברכת המצוות, ולכן צריך לאומרה מעומד כמו בכל ברכת המצוות, ובזה ביאר הגמ' אלמלא לא זכו ישראל לקבל את פני אביהם שבשמים פ"א בחודש דים [וזהו סימן שזה ברכת המצוות, דברכת הנהנין צריך לברך בכל פעם שרואים הלבנה]. הלכך צריך למימרא מעומד [דברכת המצות צריך לומר מעומד].

בפשטות מדברי המח' משמע דיאמרנה לצד הלבנה, דכתב שיסתכל בלבנה בזמן אמירתה.

לצד מזרח - כמה אחרונים כתבו שיאמרנה כשפונה למזרח.

יסוד ושורש העבודה, ברכת הברית (חלון ט"ז) תוספות חיים על ח"א (כלל קי"ח סקי"ט) ובשו"ת לבושי מרדכי מהדו"ת סי' קי"ז כתב הטעם דנהגו לעמוד לצד מזרח כיון דצריך ליזהר כשרוקדים בשעה שאומרים "כשם שאני רוקד" שלא לכרוע ולהשתחוות להלבנה, ורק לזקוף על אצבעותיו, לכן פונים למזרח ולא לצד הלבנה, אולם ביסוה"ע לא משמע כן, דכתב דיעמוד לצד מזרח, וכשיגיע לכשם שאני רוקד אז יהפוך פניו נגד הלבנה.

אולם במחזור דבר"י הובא שרבינו זי"ע לא הקפיד להחזיר פניו למזרח, אלא קידש ושפניו נגד הלבנה.

תחת כיפת השמים ולא תחת גג - ובדיעבד שאי אפשר לאומרה בחוץ, כגון שהוא חולה שאינו יכול לצאת לחוץ, או שהמקום אינו נקי או שהוא שרוי בין הערים, אז יכול לקדש בביתו דרך החלון או פתח פתוח לרה"ר.

הטעם שאין לקדש תחת הגג כתב הב"ח ומובא במשנ"ב סקכ"א כיון דקידוש לבנה הוא כקבלת פני שכינה, ואין זה דרך כבוד שיהא עומד תחת הגג, אלא יצא לרחוק כדרך שיוצאים לקראת מלכים, ובשו"ת מהרי"ל (סי' פ"ו) כתב משום שתחת הגג אינו מקום טהרה כל כך, דהיינו שיש להקפיד שלא יאהיל עליו שום טומאה, ובמ"א סקי"ד הביא ב' הטעמים, וכתב דכל זה לכתחלה ובדיעבד מותר תחת הגג, ובמשנ"ב בשעה"צ סקכ"ה כ' דבדיעבד אפשר אפי' אם אין החלון פתוח, כל שיודע בבירור שמה שמאיר כנגדו הוא אור הלבנה ולא זהרורית בעלמא.

ראיית הלבנה

כשרוצה לברך יסתכל בלבנה, ושוב לא יסתכל בה.

המח' סעי' ב' כתב דיתלה עיניו, ופירושו שיסתכל בלבנה, ובמשנ"ב סקי"ג הביא בשם השכנה"ג דמשמע שעד גמר כל הסדר הנוסח יתלה עיניו בלבנה ויסתכל, אבל שמע בשם ספר חרדים שהחמיר מאד שלא יסתכל אלא עד גמר סיום הברכה, והמ"א בשם השל"ה החמיר יותר, דאפי' בשעת הברכה לא יסתכל, אלא יסתכל לפני הברכה.

מנין אנשים

לכתחילה יהדר לברך עליה כשיש שם מנין אנשים, ולכה"פ יהדר שיהיו שם ג' אנשים, ובדיעבד אפשר אף ביחידות.

דעת הפר"ח מובא בביאוה"ל ד"ה אלא דמדינא מותר לקדש אפילו ביחידות, אלא דלכתחלה מצוה לעשותה ברוב עם הדרת מלך ולכן נכון לעשותה עם י' אנשים, ובדיעבד יש לסמוך על הח"א דדעתו דברוב עם אפשר לקיימה אף בשלשה אנשים.

ובמחזור דבר"י הובא דרבינו הקפיד לומר דוקא במנין, ופע"א לא היה מנין והמתין עד שיהא מנין.

נשים

נשים פטורות מלקדש הלבנה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא.

מ"א ריש הסימן, ואע"ג דנשים מקיימות מצוות שהזמן גרמא ומברכות עליהם כמו סוכה ולולב, מכל מקום מצוה זו אין צריכות לקיימה משום דהם גרמו פגם הלבנה, (של"ה), ועוד כיון שהוא מצוה בלא מעשה רק ברכה בעלמא, ורק מצוה שיש בה מעשה כמו לולב נשים מקיימות (מ"א), ועוד טעם שנשים אינם מברכות משום שכל מצוה שדרכה לעשות ברשות הרבים נשים אינם מקיימות דכתיב "כל כבודה בת מלך פנימה" (שו"ת שלמת חיים להגרי"ח זוננפעלד ח"א סי' צ"ח).

קטן

קטן שהגיע לחינוך דהיינו בן שש-שבע, ויודע לא מברך, מחנכים אותו לברך.

יעב"ץ, ומובא במשנ"ב סק"א, וכתב שם דזה תלוי במחלוקת רש"י ור"ת לגבי חינוך קטן במצות קר"ש, דדעת רש"י דאין מצות חינוך בזה כיון שאביו אינו מצוי אצל בנו בזמן קרי"ש בערב, ולפ"ז ה"ה כאן דיהא פטור אליבא דרש"י, אלא דהמח' פסק שם דראוי לנהוג כר"ת.

נער שנכנס למצוות קודם סוף זמן קידוש הלבנה [דהיינו שהיה בר מצוה בי"ג לחודש] - יכול לקדשה מיד כשהגיע זמנה [דהיינו לאחר ז' ימים], וא"צ להמתין עד שיגדיל.

כיון שכל חיוב קידוש לבנה הוא חיוב דרבנן, ובדרבנן סמכינן על מה שקיים המצוה בהיותו קטן, עי' שו"ת כת"ס או"ח סי' ל"ב וסי' צ"ט דכתב דבמצוה דרבנן הקטן יוצא בגדלותו בזה שקיים המצוה בקטנותו.

ריבית בהלוואת חפצים [סאה בסאה] [ד]

אסור מדרבנן להלות חפץ על מנת להחזיר כאותו חפץ. והיא נקרא בחז"ל הלואת 'סאה בסאה'[1].

אופנים המותרים

אמנם באחד מארבעה האופנים דלהלן, התירו חכמים הלואת חפץ על מנת להחזיר חפץ, ובאופנים הנ"ל מותר להחזיר כאותו חפץ אפילו אם עלה המחיר. ואלו הן בקצרה:

- **יש לו** – פירוש אם יש ללוה בעת ההלואה קצת מאותו חפץ שלוה.
- **יצא השער** – פירוש אם החפץ שלוה קיים בשוק, ויש לו מחיר קבוע, [ואז מותר ללותו אפילו אין ללוה חפץ כזה].
- **עשאו דמים** – אם קבעו ביניהם שהחוב הוא כפי שווי החפץ בעת ההלואה, ואף אם יעלה המחיר לא יתן לו יותר.
- **דבר מועט** – חפץ ששויו מועט, מותר ללותו ומותר להחזיר חפץ כזה, אפילו אם המחיר עלה.

ובס"ד במאמר זה נרחיב בהיתר השלישי של 'עשאו דמים'.

ההיתר של 'עשאו דמים'

מותר ללות חפץ או מאכל כאשר מסכמים ביניהם, שהלווה לא יחזיר לפי כמות המוצר שלוה, אלא לפי שויו בשעת ההלואה[2] [3] [ולא כפי השויות בשעת הפרעון][4].

---

1 ונתבאר פרטי הדינים בזה בגליונות הקודמים.

2 כתב בברית יהודה (פרק יז ס"ק י) והיינו לפי השער המצוי עתה בשוק, ואע"פ שאינו שער קבוע. שאם יש שער קבוע למה ליה עשיית דמים. ודעת רוב הפוסקים שעשיית דמים מהני רק אם קובע לפי שער המצוי בשעת ההלואה, אבל אסור לעשותו דמים ביותר משוים. ועיין בב"ח בקונטרס אחרון שכתב שבדבר שאין לו שער ידוע מותר לעשותו דמים אפילו ביותר משוים, כמו שמותר למכור בהמתנה ביוקר באופן זה, וכן בלא קבע לו זמן. אבל בקבע לו זמן כתב שם שאסור לקצוץ ביותר משויים ע"ש.

3 אבל אסור להלות חפץ ולשומו בדמים, ולהתנות שאם ירצה המלוה יגבה מעות, ואם ירצה יגבה פירות אם לא יתייקרו, ואדרבה בתנאי זה נעשה ריבית קצוצה, אם יוזלו הפירות ויגבה ממנו המלוה מעות כמו שהיו שויים בשעת הלואה, בית אפרים הובא בפת"ש (סק"ב).

4 כתב בברית יהודה (פי"ז הערה ט) שמדברי הפוסקים משמע שאין קציצת דמים מועלת אלא בשעת ההלואה, משום שההיתר הוא משום שנעשה כאילו הלוהו מעות, ואם לא עשהו דמים בשעת ההלואה הרי כבר נתחייב לו פירות, ומה שיתנה עתה לפרוע לו דמים, אם זה יהיה יותר ממה שהלוהו יש בו משום ריבית. ומכל מקום בכל זמן יכול לזקוף את חוב הפירות בדמים לפי השער של הזקיפה. ואפשר שאינו צריך אפילו קנין. אך בעיקרי דינים (פי"ב הערה לא) כתב שאם נתייקר בינתיים אסור לקצוץ דמים של שעת הזקיפה, אלא יקצוץ לפי שעת ההלואה, עי"ש עוד.

ואז אם בשעת הפרעון עלה מחיר החפץ, יחזיר הלוה הדמים שקצץ[5], או שיתן לו פירות רק כפי השווי בעת ההלואה[6].

ואם ירד מחיר החפץ מחזירו לו כסף כפי השווי בשעת הלואה[7].

ודעת הרבה פוסקים כשירד מחיר החפץ[8] שיכול להחזיר לו כאותו חפץ שהלוהו, אע"פ שנותן לו כמות יותר גדולה מההלואה, אין בזה חשש ריבית, דמה לי הן מה לי דמיהם, ויש אוסרים בזה[9].

[ואם עמד המחיר בעינו, יכול להחזירו מה שרוצה, ואי"צ להחזיר לו דווקא אותו מין של ההלואה].

היתר זה שייך בכל ההלואות

היתר זה שייך בכל הלואה, אפילו שאין לו שער קבוע, וכן אין ללוה חפץ כזה, וגם אינו בגדר דבר מועט, דיכול לעשות כל הלואה לחוב של דמים.

דוגמאות

דוגמא א:

לוה שק תפוח אדמה שמחירו 100 ₪ וסיכם עם המלוה שחובו נקבע בשוי 100 ₪, ובשעת הפרעון עלה המחיר ל120 ₪, אסור לו להחזיר שק שלם, אלא יחזיר פחות חמישית, או 100 ₪.

דוגמא ב:

לוה שק תפוח אדמה שמחירו 100 ₪ וסיכמו שחובו נקבע בשוי 100 ₪ ואח"כ ירד המחיר ל80 ₪, אז יחזיר לו או 100 ₪, או שק תפוח אדמה ויוסיף לו עוד מעט. או שיחזיר לו שק תפוח אדמה ו20 ₪

---

5 שו"ע (סימן קסב ס"א). וז"ל המחבר "אסור ללות סאה בסאה וכו' דשמא יתייקרו ונמצא שנתן לו יותר ממה שהלוהו, אם לא שישענה דמים שאם יתייקרו יתן לו אותו דמים". וטעם ההיתר, מכיון שכל החשש בהלואת סאה בסאה שמא יעלה המחיר ונמצא שהלוה פורע מוצר ששוה יותר, אבל כאשר הלוה מחויב להחזיר רק כפי שויו בשעת הללואה, הרי לא שייך בזה ריבית.

6 אבל אסור לו להחזיר כמות פירות לפי מה שהלוהו, דכיון דנתייקרו הפירות נמצא שמחזיר לו יותר ממה שהלוהו.

7 וא"פ שבאותן דמים יכול לקנות פירות יותר ממה שהלוהו, דלהכי אהני מה שעשאן דמים.

הנה בשו"ע לא הזכיר את הדין אם הוזלו וכתב רק "שיעשנו דמים שאם יתייקרו יתן לו אותם דמים", ותמה על זה ביד אברהם שהרי עיקר החידוש בקציצת דמים הוא שאפילו אם הוזלו מותר לתת אותה הדמים, אבל זה שכשייתקרו יתן לו אותם דמים אינו חידוש, שהרי אף בלא קציצה הדין כן הוא. ותירץ שהשו"ע לא בא לחדש כאן דיני קציצת דמים, אלא לפרש את 'ההיתר' של הלואת סאה בסאה על ידי קציצה, שכיון שקצץ ואם יתייקרו יתן לו אותם דמים, לכן אין כאן איסור הלואת סאה בסאה.

8 חוות דעת (סימן קסה סק"א), וכ"כ בחזון איש (סימן עב סק"ו).

9 בברית יהודה (פי"ז סק"ד) הביא שיש שהחמירו בזה משום ערמת ריבית, ועיי"ש שבשו"ע הרב (סעיף לג) משמע שדעתו שאסור, ונסתפק בברית יהודה אם דעתו לאסור דווקא כשהתנו על כך מתחילה, או אף אם לא התנו כן מתחילה.

הוצאות הגליון בשבוע זו

נתנדב ע"י הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יעקב חיים

מאשקאוויטש הי"ו

לעילוי נשמת

אמו האה"ח

מרת מרים מאשקאוויטש ע"ה

ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע י"ב שבט תשס"ט לפ"ק

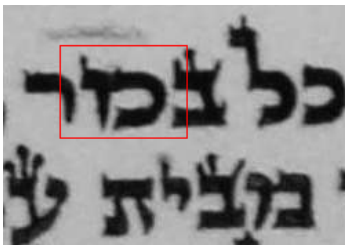
ת נ צ ב ה.

נ"ע ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ לענין סת"ם דקהילתינו הק' - מח"ס כתיבה תמה כהלכתה

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקהילתנו ההוראה

שאלה: [בתפילין של יד] נדבק הכ"ף והוא"ו של תיבת 'בכור'.

תשובה: פסולה. משום שנעשית לאות מ'. ולא מהני לגרור הנגיעה משום 'חק תוכות'. וכמובן שאין לפסול את האות ולתקנו אח"כ, משום 'שלא כסדרן'.

והנה בנידו"ד נתעורר השאלה אחר שכבר נכתבה כל הארבע פרשיות, ויעצנו להסופר שיחתוך פרשת 'קדש', ויקח פרשת 'קדש' אחרת שנכתבה בוודאי 'לפני' שנכתבה פרשיות אלו. וידביקם, ואז הרי זה כשר לכתחילה.

עצה טובה

והרי זה עצה טובה להסופרים שיכתבו פרשת 'קדש' שיהיה אצלם לעת הצורך, שכשיכתוב אח"כ תפילין ויפסול אחר כך פרשת 'קדש', אז יוכל לצרף הקדש שנכתב מקודם, ועי"ז יופסד רק פרשה זו, ולא כל הפרשיות.

*

באופן שהנגיעה נעשית ע"י המגיה

והנה נגיעת אותיות אלו [כ'ו'] נעשית לאחר הכתיבה ע"י רוק שנפל לשם, ובאופן שנעשית ע"י המגיה שמקבל שכר על ההגה"ה, מסתבר לומר שחייב המגיה לשלם.

ויש לדון האם צריך המגיה לשלם ארבע פרשיות חדשות, או שיכול לשלם לו רק 'קדש' חדש, שהרי אפשר לקחת מסופר אחר שיש לו פרשת 'קדש' שנכתבה מקודם באותו סגנון של הכתב. או אפ"ל שהקונים אינם רוצים פרשיות תפילין שנכתבו ע"י שני סופרים.

*

לשחזר שאלה

שאלה: נפלה טיפת דיו בתוך אות ר"ש, באופן שהיה צריכים שאלת תינוק, ושאלו לתינוק וקראו לר"ש, ומחקו את הטיפה. ואכן לאחר כך נתברר שלא שאל כמו שצריכים לשאול, ובא לשאול מה עושים:

תשובה: אפשר לשחזר את השאלה, אבל לא יעשה זאת על המזוזה, רק יצלם את המזוזה, ואז יעשה הטיפה מחדש, ולשאול התינוק כדבעי.

לשכת הסת"ם כהלכתה
רח' ראדזימין 8 בני ברק [בחניה]
טל: 054-8562976
הלשכה פתוחה לשאלות בהלכה מדי יום ביומו
בין השעות 6:30-7:00 בערב

משמרת סת"ם
ניתן להבחן על ידינו
הבחינות של משמרת סת"ם
לתעודה 'קבלה'

קול הסופרים
שיעורים בהלכות סת"ם
[משנה ברורה סימן לב, לו, משנת סופרים, קסת הסופר סימנים י-יב]
079-520-5237

שיעורים בהלכות סת"ם
כל יום ראשון
בביהמ"ד אהל יהושע
רח' ברנדשטטר
בשעה 10:10 בערב

פיקוח על סת"ם

ניתן להשיג הספרים
כתיבה תמה כהלכתה / אותיות כהלכתן
חלה כהלכתה / שפה נעימה עמ"ס כלה

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

ר'
שבט

מרן הגה"ק רבינו חיים צבי טייטלבוים זיע"א
בעל "עצי חיים"

בשב"ק הבעל"ט יחול יומא דהילולא קדישא של מרן הגה"ק בעל עצי חיים זי"ע, על כן אמרנו לתאר ההתקשרות בין הני אחין קדישין, מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע ואחיו מרן רביה"ק זי"ע, אשר כידוע נולדו מברכתו הקדושה של מרן קודש הקדשים מצאנז זי"ע, ובניו הק' ותלמידיו הגדולים של מרן מצאנז זי"ע היו משתבחים ומתפארים בהני תרי צדיקי קדישי, והגה"ק מגארליץ זי"ע בראותו פעם תואר פניהם של הילדים הקדושים בני גיסו רבינו הקדוי"ט זי"ע, נענה ואמר בעבור שני ילדים יפים אלה הרעיש כ"ק אאמו"ר זי"ע עולמות.

הני תרי אחין קדישין נתגדלו ביחד בבית אביהם הק', ועוד בשחר טל ילדותם פקע שמייהו לט"ב בכל המדינה, והיו לשם ולתפארת בית אבותם הק' עצי התמרי"ם, בקדושתם גדלותם ותורתם.

וידוע מה שסיפר הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל אבדק"ק נאנאש, שזקנו הגאון הצדיק רבי שמואל בראך זצ"ל אב"ד נירמאדא, שהי' מסתופף בצל הרבה צדיקים בימיו, ובתוכם אצל מרן הגה"ק הקדושת יו"ט זי"ע, אמר פעם אחת זהו דבר נדיר מאוד ששני בניו של אדם אחד יהיו שניהם מוצלחים ומושלמים כל כך בתורה ובקדושה, ודבר כזה לא ראה אצל שום אחד מגדולי רבותיו.

וכה התבטא הגה"צ ר' יוסף גאלדמאן זצ"ל אבד"ק נייפעסט באמרו: "איך וואונטש מיך, אז מיין חלק אין עולם הבא זאל זיין לכל הפחות אזא סארט תענוג, ווי דער תענוג רוחני וואס איך האב געהאט וועז מיין רביין דער קדושת יו"ט איין קומען צום טיש, און זיינע צוויי הייליגע קינדער ביי זיינע זייטן, אשרי עין ראתה כל אלה".

וידוע מה שאמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע אחרי פטירת מרן הקדושת יו"ט זי"ע: "אז מ'האט אזעלכע קינדער שלאפט זיך גוט...".

אשר ע"כ כאשר עומדים אנו ערב יומא דהילולא קדישתא של מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע, נבוא בדבריו אלה אודות הקשר הגדול והאהבה העזה אשר שררה בין שני המאורות הגדולים, האחים הקדושים מרן הגה"ק בעל ההילולא זי"ע ומרן רביה"ק זי"ע.

בימי נעוריהם

סיפר הגה"צ ר' הלל ליכטנשטיין זי"ל אבד"ק קראסנא, ששמע מאביו הגה"צ ר' ברוך בענדיט ליכטינשטיין זי"ל אבד"ק קראסנא, שפעם דיבר עם הגאון ר' עמרם בלום בעל "בית שערים" זי"ל, והי' נראה להגה"צ מקראסנא שיש להבית שערים חילוקי דעות וגבה טורא בינו לבין הקדויו"ט, ושאל אותו הגה"צ מקראסנא איך יוכל כבודו לגרוע מכבודו של הגה"ק מסיגוט, הרי כבודו רואה את שני המאורות הגדולים שהוריד הרב מסיגוט לעולם, וכי מילתא זוטרתא היא, והודה לו אז הבית שערים כי הצדק עמו, ואמר כי מגדולתם של הבנים יוכל לשפוט ולדעת גדולת אביהם, ולפלא שהעצי חיים הי' אז בסך הכל בחור כבן ט"ז, ורבינו הי' אז ילד כבן ח', ואעפ"כ יצא שמם לתהילה, וככוכבים המזהירים בשמי היהדות בכל המדינה.

ידוע עדותו של הגה"ק המפו' ר' אליעזר פיש זצ"ל האדמו"ר מביקסאד הי"ד, שהי' ידיד נעורים של העצי חיים זי"ל ורבינו זי"ל, והוא הי' אומר: "חבל שהחדר בו נתגדלו האחים הקדושים העצי חיים ורבינו זי"ל לא נתברך בכח הדיבור, שאלמלי היה החדר יכול לדבר, הי' מספר מגודל הקדושה והטהרה שנתגדלו בה הני צנתרי דדהבא המאורות הגדולים האלו, ואז היינו יכולים להבין איך הגיעו למה שהגיעו, להיות כל אחד רבן של ישראל".

הרה"ק ר' שאול בראך זצ"ל שלמד בישיבת הקדיו"ט, והי' מכיר את האחים הקדושים העצי חיים ורבינו זי"ל מנעוריהם, אמר כמה פעמים כי האחים הללו נתגדלו בקדושה ובטהרה "עד שאפי' האדמה אשר תחת רגליהם אדמת קודש היא".

נוהג הי' הקדויו"ט ליכנס לחדר השינה של בניו הק' כמה פעמים באמצע הלילה להוריד השמיכות מעל רגליהם, וככה נתחנכו הני תרי אחים הקדושים בקדושה ובטהרה משחר טל ילדותם, ופע"א כשהי' הגה"ק מגארליץ זי"ע בסיגוט, וראה את שני המאורות העצי חיים ורבינו זי"ל ישנים במיטתם, נענה ואמר: "זיי שלאפן שיין".

מרן הקדושת יו"ט העיד בעצמו על בניו האחים הקדושים שהם נשמות קדושות, וכה מסופר, פע"א אמר הקדויו"ט לחסיד אחד שנסע לא"י, שכשיהי' בא"י ילך אל הכותל המערבי ולשאר

מקומות הקדושים, להתפלל עבור שני בניו שיהיו בריאים וחזקים בגופם, ואמר בלשון קדשו: "די נשמות האב איך שטארק אויסגעבעטן, פון די גופים האב איך פארגעסן צו בעטן".

וכידוע שהעצי חיים ורבינו ז"ל היו בנעוריהם חלושים בגופם למאוד, והעצי חיים ה' כל ימיו חלוש מאוד, ורבינו ז"ל ה' בנערותו חלוש מאוד, ואביו לא הרשה לו בימי בחרותו להתענות ביומי דתעניתא מפני חולשת גופו, וגם ביוהכ"פ לאחה"צ ה' רבינו ז"ל שוכב במיטתו וכוס חלב לידו, כדי שבאם יהי' מוכרח לכך יוכל להפסיק תעניתו.

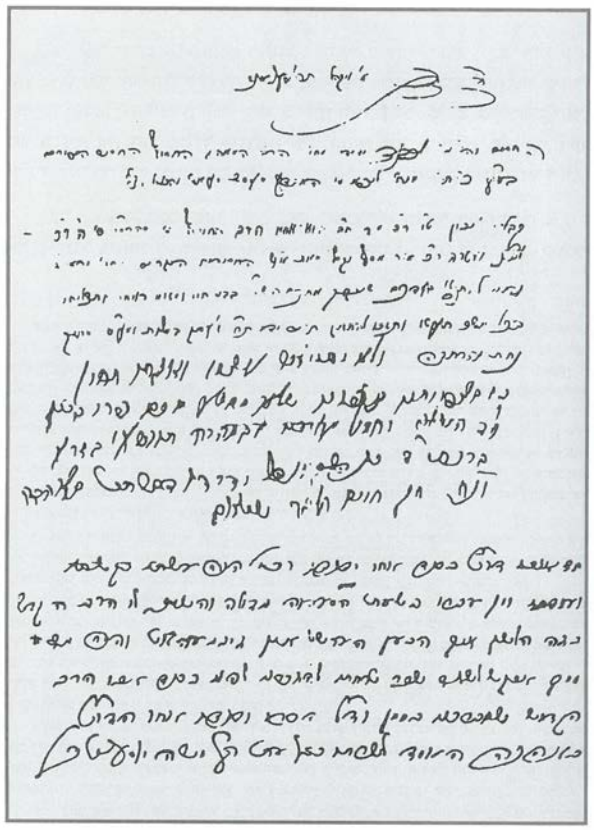
ופע"א תחת אחד השיחים כשסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל עובדא זו, נענה ואמר: "חז"ל זאגן **תפילה עושה מחצה, דער פעטער ז"ל האט געהאט אריכות ימים, אינטערסאנט אז דער טאטע ז"ל האט געלעבט פונקט די האלב יארן פונעם פעטער ז"ל, זעהט אויס אז דער זיידע האט געבעטן מ'זאל מתפלל זיין פאר זייערע גופים, האט די תפילה נאר געהאלפן אויף האלב, פארן פעטער האט ער געפועל'ט אריכות ימים, און דער טאטע איז געווען א שוואכער גוף, און איז טאקע נסתלק געווארן בחצי ימיו".**

אגב, מענין לענין יש לציין מה שסיפר הרה"ח הישיש ר' בצלאל גראס מעיה"ק ירושלים, בן הגאון הצדיק המפורסם רבי שמואל זצ"ל אב"ד קראלי, שאר בשרם וממקורביהם של רבותינו עצי התמרים, שבהיותו נער צעיר לימים נסע פעם לעיר סיגוט ביחד עם אביו הגדול זצ"ל, להסתופף בצל תומ"ר מרן מרן העצי חיים זי"ע, וכאשר ישב בביתו נאוה קודש מצא על השולחן מונח ספר עתיק יומין אשר שם כתב מרן הקדושת יום טוב זי"ע את סדר תולדות בניו הק' ובנותיו.

וראה שאצל מרן העצי חיים זי"ע היה כתוב "**בני חיים צבי נולד ביום י"ג טבת שנת תמ"ר**" ואצל מרן רבינו הק' זי"ע היה כתוב "**בני יואל לאורך ימים ושנים טובים נולד בי"ח טבת תרמ"ז**", וכ"כ אצל שאר בנותיו ע"ה.

והיה לפלא בעיניו למה אצל מרן העצי חיים זי"ע לא כתב אביו הק' "לאורך ימים ושנים טובים", ורק אצל רבינו ושאר בנותיו, אבל באמצע כאשר נכנס העצי חיים זי"ע לחדר קדשו, וראה את הגה"צ מקראלי זצ"ל איך שהוא מעיין בזה, הוציא את הספר מידו ואמר לו "נישט איבעראל מעג מען קוקן".

ביום ו' שבט תרפ"ו כאשר נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, ורבינו הק' העצי חיים זי"ע עלה בסערה השמימה והוא בן ארבעים ושש שנים בלבד, או אז הבין הגה"צ מקראלי זצ"ל את הפשר הנפלא אשר העצי חיים זי"ע רצה לכסות ממנו.

המכתב ששלח מרן הגה"ק מצאנז זי"ע למרן הקדושת יו"ט זי"ע
"כי בציפייתינו צפינו שלא ימנע מכם פרי בטן
וה' הטוב יחמול עליכם ובמהרה תוושעו בזרע ברכת ד'"

בריתחא דאורייתא

סיפר מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע מזכרונות ימי נעוריו, כאשר דודו מרן רביה"ק זי"ע היה רגיל לבוא לסיגוט ונפגש עם מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע, תיכף אחרי שנתנו שלום זה לזה, נסתובבה השיחה בסוגיא הנלמדת אשר היו עסוקין אז, ומיד נתהוה פלפול עצום, והשולחן אשר לפניהם התמלא עם ספרים על כל גדותיו, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

הגה"צ מטענקא זצ"ל מגדולי תלמידי מרן העצי חיים ז"ל, הי' רגיל לספר שהתלמידים שנכחו שם בעת הוויכוחים הללו הכירו שהפלפולים והוויכוחים הללו לא הי' פשוט כפי ראות עיניהם, רק היו אלו ענינים נשגבים למעלה מבינתינו.

וסיפר הגה"צ מטענקא זצ"ל שפע"א התווכחו האחים הקדושים אודות שיטת הבית יוסף בענין מסויים, ובאמצע הוויכוח כאשר ריתחא דאורייתא קא מרתחא ביה, נענה העצי חיים ואמר: "אז איך זאג אזוי וויים איך וואס איך רעד", ואכן אח"כ בדקו ומצאו שהצדק הי' עם מרן העצי חיים ז"ל. וכשהראו זאת למרן רביה"ק אמר: "**האב איך דען נישט געוואוסט אז ער איז געווען**".

וידע שמרן רבינו הק' זי"ע היה מפליג את כח זכרונו המבהיל של אחיו הגדול מרן העצי חיים זי"ע, ופעם אחת בעת הרצאת השיעורין בישיבתו הק' בארה"ב, והלימוד היה במס' בבא מציעא, היה רבינו הק' זי"ע מצטט דבר מחידושי הרמב"ן בעל פה מדף אחד, אמנם כאשר חיפשו את מקומו בהרמב"ן מצאוהו בדף אחר, ואמר אז רבינו זי"ע שאצל אחיו העצי חיים זי"ע לא היה בנמצא דבר כזה שיטעה מדף אחד לשני, כי ממש השכחה לא שלטה עליו.

וכן אמר פע"א למרן רבינו בעל ברך משה ז"ל: **"אזא מח נפלא ווי דיין טאטע איז כמעט נישט געווען בנמצא, ער האט נישט פארגעסן קיין זאך וואס ער האט געלערנט, חוץ מזה איז ער געווען א מתמיד נפלא".**

ופע"א אמר רבינו הק' זי"ע: "אחי העצי חיים ז"ל כשהי' פוגש אדם בפעם הראשונה, תיכף ומיד הכיר בו תכונת נפשו ומהותו, לא כן אצלי שלוקח לי איזה זמן וצריך אני לדבר עמו קצת, ורק אז אני מכיר מהותו ועומד על טיבו".

בספרא דמר

סיפר הרב החסיד ר' חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל שהי' מחשובי התלמידים של מרן רביה"ק ז"ל בעיר סאטמאר, כי בהרצאת השיעורים בישיבה, היה רגיל מרן רבינו ז"ל מפעם לפעם לומר חידושים וסברות מאחיו הגדול מרן העצי חיים ז"ל.

בית המדרש הגדול של העיר סיגוט

סיפר הרב החסיד ר' חיים אלטר בראך ז"ל מעיר בארא פארק, אשר זכה לשמש לפני ולפנים בקודש פנימה אצל מרן רבינו זי"ע, אשר באמצע חודש אלול נכנס אל הקודש פנימה לחדר קדשו של רבינו זי"ע, וראה את רבינו יושב ולומד את הספה"ק "עצי חיים" על מועדים, וכה עבר כמעט על כל הפרקים המדוברים מעניני ימים נוראים. [וזה היה לפלא כי מרן רבינו ז"ל לא היה דרכו לעיין בספרים של מחברים בני דורו].

וכמו כן סיפר הגה"צ ר' שמואל בראך זצ"ל אבדק"ק נאנאש, משב"ק מרן רבינו הק' זי"ע, שבאחד השנים כאשר הלך רבינו זי"ע להשתתף בסעודת ההילולא דאחיו הק' מרן העצי חיים זי"ע בביהמ"ד עצי חיים סיגוט בנשיאות כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, דיבר על אם הדרך מגדלותו וקדושתו של אחיו הגדול זי"ע, וגם אמר כו"כ אמרין קדישין בשמו מאשר שמע מפיו הק' במשך השנים.

ומרגלא בפומי' של מרן רבינו הגה"ק שליט"א לציין על כמה רעיונות ובחינות שאנו מוצאים בספרי מרן העצי חיים ובספרי מרן רבינו ז"ל, איך ששני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

לעמוד לימינו ולסמכהו

סיפר הרה"ח ר' יעקב יצחק צימענט ז"ל מחשובי תלמידי העצי חיים זי"ע, כי עד שנת תרע"א לפ"ק היה מרן רביה"ק זי"ע גר בעיר סאטמאר, והי' לו שם בית מדרשו, אשר שם התפללו חסידי סיגוט וחסידים ואנשי מעשה, אשר על אף היותו אברך צעיר לימים אחרי

ביתו נאוה קודש של מרן העצי חיים זי"ע בסיגוט

חתונתו בכל זאת הכירו בו והרגישו בגדלותו.

מרן העצי חיים זי"ע השתדל אז הרבה למען אחיו מרן רביה"ק זי"ע, וכתב מכתב לק"ק ארשיווא שיקבלו את אחיו מרן ז"ל לרב ואב"ד בעירם, והבטיח להם שלא יתחרטו על בחירתם זו.

ואכן בחודש אלול שנת תרע"א, נתמנה רבינו לשרת בקודש בעבודת אב"ד בק"ק ארשיווא, גם לא שקט אחיו מרן העצי חיים ז"ל ודאג להצלחתו, ועם פרוס הימים הנוראים שלח לו קבוצה של בחורים מתלמידי ישיבתו בסיגוט שהיו מטיבי נגן, בכדי שיעמדו לימינו בתור משוררים בעת התפילות כשיתפלל לפני התיבה בימים הנוראים. ואכן במשך התפילות עמדו הבחורים תלמידי העצי חיים ליד רבינו הק' זי"ע ועזרו בידו עם הניגונים, וכאשר הגיע רבינו זי"ע לפיסקא "היום תאמצינו", התחילו לשיר בעצמם הניגון אשר ניגנו בסיגוט ונתחבר ע"י אחד מתלמידי העצי חיים זי"ע. רבינו הק' זי"ע רקד אז למעלה מכוחותיו ונהנה מאד מהניגון, והחליט אז לקחת אתו עמו הניגון, ומני אז שר אותו רבינו בכל השנים, וגם בארה"ב שרו את הניגון אשר ידוע הוא לכל אנשי שלומינו בניגון הידוע עד היום הזה על "היום תאמצינו".

כאשר חזרו הבחורים אחרי הימים נוראים לסיגוט, שאל אותם מרן העצי חיים ז"ל איך עברו התפילות של אחיו מרן רביה"ק ז"ל, והיה לו קורת רוח מרובה לשמוע בפרטיות מעבודתו הקדושה.

אחרי חג הסוכות שלח העצי חיים לארשיווא קבוצה של כעשרים בחורים שילכו ללמוד אצל מרן רביה"ק ז"ל בארשיווא,

בית מדרשו של מרן העצי חיים זי"ע בסיגוט

ואמר להם שימסרו לו בשמו "א רב פון א שטאט דארף צו פירן א ישיבה"...

כמו כן שלח לו מרן רבינו ז"ל אנשים שהגיעו אליו לארשיווא להתברך בדבר ישועה ורחמים, וכה סיפר רבינו הק' זי"ע, להרה"ח ר' אברהם שענברוין ע"ה היה בית מסחר ובית חרושת ששם היה מוכר סחורות מענגלאנד, ופתאום נכנסו עכברים לתוך הבית חרושת, והיה מיצר ודואג שיהי' לו מזה הרבה הפסדים אם ח"ו יתחילו לאכול את סחורתו.

והמשיך רבינו זי"ע במתק לשונו: "ער איז נאך געקומען צו מיר אין ארשיווע, איך זאל אים ארויסהעלפן און פארטרייבן זיינע מייז", ורבינו המשיך לספר "איך האב אים געשיקט צו מיין ברודער דער עצי חיים ז"ל, איך האב אים געזאגט אז ער האט א גרויסן כח ער וועט דיר זיכער קענען העלפן".

רבינו ז"ל אמר לא' מהמשמשים בקודש שיעבור לר' אברהם שענברוין ע"ה והוא יספר לו את כל העובדא, וכך הוה, וכאשר הגיע לר' אברהם ע"ה סיפר לו, שמרן העצי חיים זי"ע נתן לו ארבע קמיעות וצוה לו שישים הקמיעות בארבע פינות הבית חרושת, וכמו כן ציוה לו שיקח קערה עם מים וישימו ליד המקום שמשם יוצאים העכברים. ואכן כך עשה ומיד כאשר הביא את הקמיעות והקערה עם המים, התחילו העכברים לצאת מבית החרושת בשורה ישירה כמו חיילים שהולכים למלחמה, עד שלא נשאר אף אחת מהם. והמשיך ר' אברהם ע"ה שהדבר היה כ"כ לפלא, עד כדי כך שקרא להפריצים שסחרו אתו עמו והראה להם את גודל המופת, ויהי לקידוש שם שמים, ומני אז לא ראה אותם יותר.

ביתו נאוה קודש של מרן רביה"ק זי"ע בקראלי

שבת אחים גם יחד

זקני התלמידים מספרים בערגה המחזה הוד רבה תפארת כאשר נתוועדו יחדיו האחים הקדושים, כשהיה מרן רבינו הק' זי"ע מגיע פעמיים בשנה לסיגוט, ביומא דהילולא של מרן הקדושת יו"ט זי"ע, וביומא דהילולא של מרן הייטב לב זי"ע, וכן באוהעל ביומא דהילולא של מרן הישמח משה זי"ל, כאשר בדרך כלל היה מרן זי"ל מקדים לבוא שבת קודם ההילולא, בשבת שקלים לפני הילולת מרן הקדושת יו"ט זי"ל, ושבת מברכים אלול לפני הילולת מרן הייטב לב זי"ל.

רבינו זי"ל התפלל אז תפילות שב"ק בבית מדרשו של מרן העצי חיים זי"ל, ואחרי התפילה הלך לבית האכסניא אצל הרה"ח ר' אברהם שטערן זי"ל מחשובי העיר סיגוט, שמה התחיל לערוך שולחנו הטהור עד אחרי הדגים, ולאחמ"כ עבר לבית מדרשו של אחיו הק', והמשיך שם בעריכת זה השולחן אשר לפני ה' יחד עם אחיו מרן העצי חיים זי"ל, כאשר שני האחים הק' היו אוכלים בקערה אחת, ובעת שהגישו הבשר כיבד מרן העצי חיים את אחיו מרן רבינו זי"ל לחלק את השיריים להציבור הגדול שהתאספו וגדשו את הביהמ"ד אשר הי' מלא מפה אל פה.

במעמד חנוכת הבית לבנין ישיבת "עצי חיים" בקרית יואל יע"א שהתקיימה ביום ו' שבט שנת תשמ"ח לפ"ק, תיאר הגה"צ מטעניקא זצ"ל את המעמד המרומם אשר עיניו ראו ולא זר, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, כאשר ערכו יחדיו את השולחנות הטהורות בעיר סיגוט, וסיפר בהתרגשות איך שכיבדו זה את זה ביותרת הכבוד, ובעת אמירת דברי תורה היה רגיל מרן העצי חיים זי"ל לומר מקודם ד"ת, ואח"כ היה מסתובב עם כסאו לעבר פניו הק' של מרן רבינו זי"ל, וממש שתה בצמא את דברי פי חכם חן שנאמרו ע"י אחיו מרן זי"ל, והראה פנים שוחקות בעת שנתפעל מאמרותיו ופלפוליו המחודדין של רבינו הק' זי"ע השמחין כנתינתן מסיני.

וסיפר הרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ע"ה, שכאשר חיתן מרן רבינו זי"ל את בתו הבכירה מרת חי' רויזא ע"ה, בשנת תרפ"ה לפ"ק בהיותו עדיין אב"ד ארשיווא, הגיע מרן העצי חיים זי"ל להשתתף בשמחת הנישואין ועל שבת שבע ברכות, וסעודת רעוא דרעוין ערך מרן העצי חיים זי"ל בנפרד בקומה העליונה. וכשהי' מרן העצי חיים זי"ל לפני ברכת המזון, שמעו איך שמרן רבינו זי"ל אומר ה' מלך וכו' בקול חוצב להבות אש, ומרן העצי חיים נשאר לעמוד על עמדו ונתאדמו פניו כגחלת מלא רגשי קודש לשמוע איך שמרן רבינו זי"ל אומר את הפסוקי יחוד ברשפי אש שלהבת קה.

בשנת תרפ"ה כשחיתן מרן העצי חיים זי"ע את בתו הרבנית הצדיקת מרת פעסיל ע"ה הי"ד, כיבד מרן העצי חיים זי"ע את אחיו רבינו הק' זי"ע בסידור קידושין. וכמו כן בשמחת הנישואין של הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל שהתקיימה בחודש אלול שנת תרפ"ד לפ"ק, כיבד אז מרן רבינו זי"ל את אחיו מרן העצי חיים זי"ל בסידור קידושין.

זקני החסידים מספרים, כי במשך זמני הנישואין ישבו שני האחים הק' זמנים ארוכים, ושוחחו ביניהם בשמחה וטוב לבב, והמוני החסידים עלו אז על השולחנות מסביב לשני הצדיקים, והדוחק היה גדול ורב, כי רצו להיות נוכחים ולשמוע שיח שרפי הקודש.

וסיפר הרה"ח ר' אהרן הכהן שעהנברוין זי"ל, כי בא' משמחות הנישואין בביתו נאוה קודש של מרן העצי חיים זי"ל, הגיעו אורחים רבים, ביניהם היו הרבה רבנים גאונים וצדיקים וקרובי המשפחה מכל הצדדים, וכמו כן ידידים ומעריצים מגדולי רבני אונגארין שהחשיבו את מרן העצי חיים זי"ל בהיותו מגדולי רבני המדינה. ואחרי השמחה כשדיבר מרן העצי חיים זי"ל עם מקורביו מימי השמחה שעברו ומגדולי הרבנים שנטלו חלק ובאו להשתתף בשמחה הרוממה, נענה מרן העצי חיים זי"ל ואמר: **"פון די אלע חשוב'ע רבנים וואס זענען דא געווען, איז מיר די חשוב'סטע אז מיין ברודער דער ארשיווער רב האט זיך באטייליגט ביי די שמחה".**

בשורה"ת לשו"ק קץ לפ"ק

קול ששון קול חתן — למזל טוב — וקול שמחה וקול כלה

ר"ה וקול שמחה אשמיע בחצרות ביתי
הליתי פניכם בכל לב קח נא חבל בשמחתי
לבא אליכם להתפלם יחד באהבים באמרתי

יה"ר וישכון לך כל חורשי טובתי — יה נא חסרכם לשפחתנו בתקותי
קה קדש ליום זה חלקי ונחלתי — ה'קבצנו ושמני ידידי נפש שאלתי ובקשתי
ויבואני רחמך וחסדך ר' צורי וישועתי — ושרתי ה' לקראתי לחופת אישים ביום חתנתי
תבענה שפתי שירה וזמרה וכב' תהילתי — דור לדור יחד אבות זבנים ישפחו רישותי
יאר ד' פניו אליכם בשבחתינו אשר הביטו — לדרי וקול וזמרה נעמים ואני תפלתי
ל נא אחי תרשו לפטר בי'אחבם כיום קראתי הזקן יסלא ספאלותנו ביום צהלתי

ר"ט ושמחו וזרש לה כל עצי דתמרים
דכם לבב ואפק כה ישמח ריעיתינו מפרים
להעלותינו בשמחה עיר ציון וירשלים ור פרום ורים

טוב טעם ודעת למדנו לשרוך שבח והתלה בשמחה ותהלה לקראת חתן וכלה
הי"א יום כלילת בתי
ובחלה והלה הפהללה

פרה רחל חוזר

עב"נ

הבתולה הרעיה הישרה והרבה והשושנים מקשרה

פרה יקותיאל יודא נ"י

אביר דקק פרשם יע"ש.
פסלא פקים אבן כבוד שדי תצהל דרב השוחק פרה חיים צבי ולפרחה

אשר תהי' ארה לפרט ובשושנ'ת ביום ר' וישלח פרו כסליו תרץ לפ"ק פה קראל יע"א
והי ביום שפרחתם ושפחת צמצומכם. ברב תודה אשיב נשלכם. כלל
דברי הפצעה לקראת כאהבם לשלי באהבה ומצעה להרשת קרבם בכלל כל ישראל

יואל מיימלבוים
אבד"ק קראל יצו

ההזמנות לשמחת הנישואין של הגה"צ רבי זלמן לייב זצ"ל עם בת מרן רביה"ק זי"ע

עיני התמרי"ם ימחאו כף

כידוע שהני תרי אחין קדישין השתדכו ביניהם, כאשר בתו של מרן רבינו ז"ל הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה נתארסה לבנו של מרן העצי חיים ז"ל ה"ה הגה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל הי"ד אב"ד סיגוט ובעל "יד יקותיאל".

עוד בחיי מרן העצי חיים זי"ע דברו נכבדות להגה"ק רבי יקותיאל יהודא זצ"ל לבא בקשר החיתון נעשה יפות עם בת דודו מרן רבינו ז"ל, ומרן העצי חיים ז"ל שלח שליח מיוחד את איש אמונו הרה"ח ר' בנציון שו"ב דק"ק סטרימבא ע"ה לעיר ארשיווע לדבר עם רבינו ז"ל אודות פרטי הענינים.

באחד מימים הבאים הגיע רבינו הק' זי"ע לעיר סיגוט להשתטח על קברי אבותיו הקדושים זי"ע, כאשר חל יומא ההילולא של אחד מהם, ובהזדמנות זו הלך הגה"ק רבי יקותיאל יהודא זצ"ל לבקר בהיכלו קודש של דודו הק' רבינו זי"ע שהעמידו על כור המבחן בקשר לנכבדות שדברו.

וסיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, שאביו מרן העצי חיים זי"ע ידע שישנם שבוחשים בקדירה, ואם יראו את הגה"ק רבי זלמן לייב זצ"ל הולך לבדו לבקר את רבינו הק' זי"ע, אזי יבינו וישפטו לדעת שזהו בקשר להשידוך, ויפרסמו הדבר, וע"כ ציוה לכ"ק מרן רבינו ז"ל שילך אתו עמו יחד ללותו, כדי שע"ז יתן הרושם כאילו הולכים סתם לשם ביקור נימוסין, מאחר שאינו הולך לבדו, אמנם הדבר לא יצא לפועל בחיי מרן העצי חיים זי"ע, כי פתאום הגיע האסון המחריד בפטירתו של העצי חיים זי"ע ונגדע הארז בלבנון.

אולם מספר עד ראיה אחד מזקני תלמידי מרן העצי חיים זי"ע, כי כאשר גופו הטהור היה מונח על הארץ, גחן אליו אחיו מרן רבינו הק' זי"ע ולחש לו באזנו: **"מזל טוב ברודער, מיר זעמיר זיך משדך..."**

ויחד עם החלטה שנתקבלה להושיב את הגה"ק רבי יקותיאל יהודא זצ"ל למלא מקום אבותיו הקדושים זי"ע, נתוודע על קשר האירוסין הלזו, ורבינו הק' זי"ע נכנס בעצמו אל אמו הרבנית הצדיקת ע"ה אשת חבר העצי חיים זי"ע ואמר לה: **"מזל טוב, דיין זוהן זלמן לייב איז אויפגענומען געווארן פאר רב, און מיין טאכטער רחל'ע וועט זיין די רעבעצין..."**.

בהפרדם לשלום

בראשית השנה שנת תרפ"ו נסע מרן העצי חיים זי"ע לשבות את שבתו באחת מערי הגלילות בעיר קעזמאק, ורבינו הק' זי"ע גם שבת אז את שבתו באחת מהעיירות הסמוכות, וביום ראשון אחרי שבת הגיע ובא רבינו הק' לבקר בהיכלו של אחיו הגדול מרן העצי חיים זי"ע, והגה"צ מקעזמאק זצ"ל היה נכח שם בעת הביקור, והעצי חיים ביקש אז מכל הנוכחים שיצאו מחדר קדשו וסגר את עצמו עם אחיו הק' רבינו זי"ע, אבל הרב מקעזמאק זצ"ל ובנו הקטן (לימים הרב מקעזמאק ז"ל בארה"ב) נשארו בהחדר, ורבינו הק' שאל את אחיו איך הוא מרגיש את עצמו, ומרן העצי חיים שם את ידיו הק' על לבו וענה ואמר "נישט גוט", ואח"כ נתקרבו זה לזה ודברו ביניהם בלחש, עד שאפילו הרב מקעזמאק שהיה נוכח שמה לא יכל לשמוע את השיח קודש, ושניהם התחילו לבכות בבכי רב, ודמעות רבות זלגו מעיניהם הקדושות. ומרן העצי חיים אחז את ידיו הקדושות של רבינו ושניהם בכו כה זמן רב בלי אומר ובלי דברים.

כשגמרו, נעמד העצי חיים זי"ע וליוה את רבינו הק' עד מחוץ לביתו, ואחרי זה נכנס מרן העצי חיים בחזרה לביתו, והרב מקעזמאק ליוה את רבינו עד העגלה, ורביה"ק התחיל לדבר מאחיו הק' בהתרגשות גדולה ובעינים דומעות, ואמר הרב שהיה ניכר אז על פניהם הק', שלבם יודע שזו היתה פגישתם האחרונה עלי אדמות, ונפרדו לשלום איש מאת אחיו.

בעזה"ת. אזרי בכוח ובקול זמרה לפ"ק מ"ס יצ"ו.

קול ששון קול התן — למול טוב — קול שמחה קול כלה

יום נעים ונכבד, הופיע השמש לפרוז ההפרים
כרמו שרים אזר נועים, עת מצוא הגיע לישרים
ופרי צריק עצי חיים, חצר סגע ארָאלים ומצוקים
תפארת הדר נאנע, יהגן התן התים במקום ארזים
ושישו ויתפארו בו הנהיו בנן עדן מקדם
אהלל לשוכן שחקים אשר נפלנו כרחמים ובחסדים
לבנות עיר על תלה על יד יקותיאל
יהודא יעלה ראש הרחי קדם במקום אבותיו הקדושים
דם יכתיון ככהר מלכות מאן מלכא רבון תרשישים
ובצל כנפיהם נחלון להחנלם יחד בשמחת צאצאיהם
דור לדור תוכיחו אהבה אבות לבני בניהם
אנפי ירדים אהבים אקדמה בחודה לקראת הופעתכם

רעים דעשו לשמחתינו
דגינת אפריון בנינו
לכך כמקהלים אלקש

הוא יום כלולת נבדי זיקר אב ושמן ההתג וחתן

מרה יקותיאל יהודא שליט"א
אב"ד סיגוט יצ"ו

בן כ"ק אחני הטמה הרב הצדיק מרה חיים צבי מיב·וצללהה בהטהרה עמו נמצי
עבב הצוללה הבלה הצלללה

מרת ר ח ל תנזי

בת מרי דרב הגון הצדיק הטפורסם כקשית מרה יואל מיים שליט"א אבדיק קראלי יצא

אשר תהיו בשמחת לנוים ובששוטיצ ביום ד' מי וישלח
הבעלים מרן ימים להודש כסלוי תריצ לפיק בעיר קראלי יצו

טנני המחבה לקראת פניכם ומעתיר בעד שלומכם ומזב הצלחתכם בקדי
ומצאה לישועה ולהרמת קרן כלל ישראל בטהרה

שלום אליעזר הלברשטאם
בהדיק מצאנז זצללהה ז"ע

הארטפסן ן
Palm-Rabin SALMEN LEIB TEITELBAUM Sighet-Maramureș (Romania)

ההזמנות ששלח הגה"ק מהרש"א מראצפערט זי"ע לשמחת הנישואין של הגה"צ רבי זלמן לייב זצ"ל עם בת מרן רביה"ק זי"ע

השתא נח נפשי' דאבא

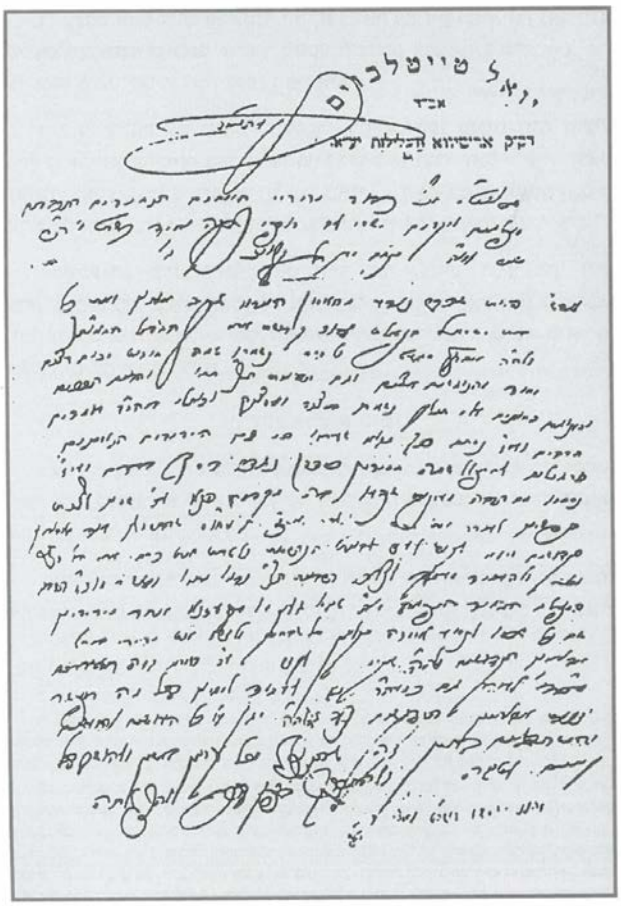
בעת הלוי' של מרן העצי חיים זי"ע כאשר הובא הארון הק' להבית החיים בעיר סיגוט, ושם הכינו בימה גדולה והתחילו בהספדים, ראשון המספידים הי' אחיו רבינו הק' זי"ע שהספידו בקול בוכים אשר נמס כל לב והי' למים.

וסיפר הגאון הצדיק מראחוב זצ"ל, שרבינו זי"ע אמר אז בתוך דבריו, שעכשיו הוא מרגיש בנפשו ד"השתא מת רבי, אבי מורי (מרן רבינו הק' בעל קדושת יו"ט זי"ע), כי הלא אמרו חכז"ל המניח בן כמותו במותו נחשב כאילו הוא חי, אחי העצי חיים ז"ל הי' דומה לגמרי לאבינו הקדושת יו"ט ז"ל, וכל זמן שהי' הוא חי הי' נדמה בעיני כאילו אבי בחיים חיותו, אבל כעת שנסתלק אחי הרי הוא כאילו עכשיו מת רבי".

כמו כן בליל יום הקדוש לפני כל נדרי הספידו מרן רבינו זי"ל, ובבכיות נוראות בכה על האבידה הגדולה אשר מצאתנו בפטירתו של אחיו הק' מרן העצי חיים זי"ל

מרן רבינו זי"ל לא הסיח דעתו מאחיו הגדול מרן העצי חיים זי"ל גם אחרי פטירתו, ונשא על שכמו את העול הכבד לנהל ולסדר את צרכי הבית, כאשר נשארו יתומים קטנים בלי משען ומשענה, ולצורך כך מינה את הרה"ח ר' טובי' גליק ע"ה שישמש כגבאי צדקה לצורך מצוה רבה ונשגבה זו, לקבץ על הגבאות בכל העיירות אשר דרו שם חסידי סיגוט תלמידים וחסידים, ולארגן סכומים גדולים למען העמדת הבית על תילה.

כמו"כ כתב אז מרן רבינו זי"ל מכתב חמה, בו הוא פונה לכל תלמידי וחסידי אביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע שיטו שכם אחד לתמוך בעין יפה וברוח נדיבה, את נכדיו העוללים היתומים הרכים, ולחיבת הקודש נעתיק את תוכן המכתב בשלימותו,

מכתב קודש ממרן רביה"ק זי"ע
להצלת בית אחיו מרן העצי חיים זי"ע

אשר בין השיטין מבצבץ ויוצא את התקשרותו הגדולה שהי' למרן זי"ל לאחיו הגדול מרן העצי חיים זי"ל.

בעזהשי"ת, שוכט"ס אל כבוד ידידי האחים הנגידים הנכבדים מופלגים ויקרים ישרי לב רודפי צדקה וחסד כש"ת מו"ה שלמה ומו"ה מנחם מענדל קרויז נ"י.

אד"ש היות שכבר נודע מהאסון הנורא שקרה אותנו ואת כל בית ישראל בנטילת כבוד קדושת אחי הגדול הגאה"צ זלה"ה אבד"ק סיגוט ולאשר נשארו שמה חובות סכום עצום מאוד, והנוגשים אצים, וגם הרבנית הצ' תחי' והבנים הרכים והענוגים האמונים עלי תולע נשארו במצור ובמצוק, וכותלי ביהמ"ד עומדים חרבים, וע"ז נסתם דרך מבוא שערים, כי גם הידידים הנאמנים הרגילים להתפלל שמה תמידים כסדרן נגדר דרך בעדם, וע"ז נסתמו גם הרבה מעינות שנבעו בה מקדמת דנא, ע"כ שמנו עצות בנפשינו לעורר את לבב אנ"ש וידידים וחסידים שהתרגלו עוד מאבותינו הקדושים זיע"א, לקום לעזור לבנות הנהרסות ולטעת את כרם אחי הג' זצ"ל, ולהעמיד מעמד לצרכי הרבנית הצ' ובני' יחי', וכאשר מוכ"ז הרבני המופלג הנגיד המפואר מו"ה טובי' גליק נ"י מברעזנא אחד מידידינו שם על שכמו לנסוע לאיזה מקומן של שבחים, ולזרז את כל ידידי בית אבותינו הקדושים זלה"ה שיקומו לעזור, ע"כ באתי בזה לעורר גם את כמעה"ר לעמוד לימינו בכל מה דאפשר.

וזכות אבותינו הקדושים נ"ע זלה"ה יגן על כל העושים והמעשים והמשתתפים בענין זה להנצל מכל עקתין בישין ולהוושע בכל הענינים לטובה ולהתברך בשפע ברכה והצלחה.

והנני ידידו דושה"ט באה"ר (חתי"ק).

בחלום אדבר

העובדא הנוראה דלהלן העתיק אחד מחשובי אנ"ש בעיר ווילִיאמסבורג, ממה שכתב בעל העובדא בעצמו:

היה זה בעת שנות הזעם, זמן קצר אחרי אשר הנאצי הגרמני נכנס לאונגארין, בעיר מולדתי חוסט, הקימו הנאצים ימ"ש – כמו בערים אחרות – געטא מיוחד, כדי להקל את עבודתם להשלים את מלאכת ה"יודענריין", מהגעטא אסרו לצאת מבלי לקבל אישור מיוחד, ואם תפסו מישהוא מסתובב באמצע הלילה היתה אחת דתו להמיתו בירי"ה על האתר רח"ל בלי שום אזהרה מלפנים.

באחד הימים מימי קיץ תש"ד, מצאתי אחד מחברַיי וידידי הטובים מונח בלא רוח חיים ר"ל באמצע הרחוב, חברא קדישא כבר לא היה אז בנמצא, ולא היה מי שיטפל בהנפטרים, והודעתי לעוד שניים מחבריי על האסון הנורא שאירע, ודברנו בינינו להפגש בשעה שתים עשרה בלילה בפינת אחת הרחובות, אשר משם ניקח את הנפטר ונביא אותו לקבר ישראל בבית החיים היהודי, והגם שהיה כרוך דבר זה בפיקוח נפשות ממש, התחזקנו בזה שהבורא יתִ' יעזור ובזכות המצוה הגדולה ננצל, ובוודאי יתקיים בנו שלוחי מצוה אינן ניזוקין.

וכך הוה, לזמן הקצובה נפגשנו, הרמנו את גופת הנפטר ושמנו פעמינו לעבר הבית החיים, בהגיענו לשם התחלנו באישון לילה לחפור קבר, היות שהיה לנו רק גרזן אחת, הסתדרנו בינינו שאחד יחפור והשניים האחרים יעזרו בידיו, וכשאזלו כוחותיו התחלפנו ביננו, וככה חזר חלילה, כעבור שעה שלימה היה הקבר מוכן ומזומן, ובאישון ליל הכנסנו את גוף הנפטר וכיסינו אותו בעפר, ובלחש אמרנו את התפילה "קל מלא רחמים המצא מנוחה נכונה וכו" ובכוונתינו חשבנו למנוחת נפשינו יותר ממנוחת נפש הנפטר, כי הוא כבר מצא "מנוחה נכונה", אבל אנו עוד צריכים לרחמי שמים מרובים לעבור בשלום הגיהנום המר והנמהר.

אבל, כאשר גמרנו את עבודת הקודש וכבר יצאנו מהבית החיים, שמענו באמצע קול רגלי אנשים מתקרבים אלינו, פחד מות נפלה עלינו, הסתכלנו אחד על השני מבלי אומ"ר ודברים, כלומר, מה עושים עכשיו?

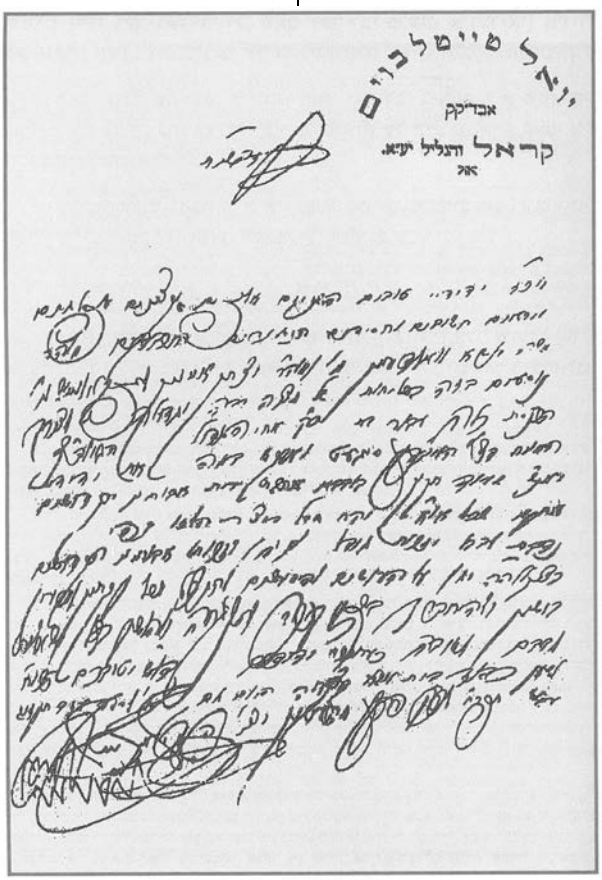
אבל עוד לפני שהיה לנו זמן להתבונן במצבינו, שמענו כבר הקולות והצעקות מהחיות טרף שני נאצים ורובה שלופה בידיהם: "עמדו, אף אחד לא יזוז מכאן, אם לא תשמעו לנו, נירה בכם על האתר".

עכשיו ידענו כבר שדיננו אחת הוא 'מוות בטוח', וממילא אין לנו מה להפסיד עם בריחתינו, שניים מחבריי התחילו לרוץ ורצו לברוח, אבל לדאבוני לא הצליחו במזימתם, והנאצים ימ"ש ירו בהם ונפלו קרבנות בין המציבות.

אני נעמדתי דום, כולי רועד מפחד ואימה, הנאצים התקרבו אלי והתחילו לצעוק, "אתם היהודים הארורים, לא די שגנבתם את מלכות גרמני"ה, יש לכם עוד את החוצפה לחפור ולהטמין את האוצרות באישון ליל, אנו לא נירה בך כמו שבאמת מגיע לך, אתה תחיה עוד יום אחד, ואחרי כעבור יום אחד נבוא אנו בעצמנו להמיתך, ועכשיו נראה מה יקרה לך, תתפלל לבוראך בשמים, ונראה אם יש בכוחו להושיעך ממות בטוח".

השניים לקחו אותי ושמו אותי במשמר ובמאסר, ועל אם הדרך לקו אותי בהרובים שלהם בראשי ובכל גופי, ושמו אותי ללעג בצחקם על גורלי ומצבי.

אני ידעתי שמכאן לא אצא לחפשי, ולעולם לא אראה יותר את אור השמש, אם כי הבית מאסר היה תחת שליטת

מכתב קודש ממרן רביה"ק זי"ע בשנת תרפ"ח לפ"ק להשתתף בהוצאות הנישואין של בת אחיו מרן העצי חיים זי"ע עם הגה"צ ממוזשאי זצ"ל

ההונגרים, אבל עכ"ז היה להם להנאצים הכוח והשליטה המלאה, וכל יום בוקר היו מגיעים ולוקחים את האסירים בשורה אחת ויורים בהם ר"ל למות, ובמדה הטובה ביותר היו שולחים את האסירים מכאן לאושוויץ, ככה או ככה, ידעתי כבר כי גורלי נחרץ כבר למות רח"ל.

כאשר התבוננתי במצבי המר נשברתי מאוד בליבי, והתחלתי לכעוס על עצמי ובשרי, למה לא ברחתי ביחד עם חבריי, וככה כבר לא הייתי אז בין החיים, ובוודאי להם יותר קל ממני, חשבתי כל הזמן על אשתי ושני בניי הקטנים, ובליבי קוננתי על מצבי ונפלתי ליאוש מר ונמהר, כי מי ידאג להם, ואיך אגיע לקבר ישראל וכו' וכו', וככה נפלתי ונשכבתי על הארץ ונתנמנמתי.

כעבור כמה דקות, והנה חלום! פתאום אני רואה בחלומי את רבי הקדוש העצי חיים זי"ע, שלמדתי אצלו בבחרותי, ובחלומי אני רואה אותו בזיהור יקריה, כאשר שם את ידיו הקדושות על פני, ובחיבה יתירה שואל אותי: "פארוואס ווייניסטו אזוי, מיין קינד?".

"מה זאת אומרת", עניתי בחלום, כאשר פרץ של בכי מתפרץ ממני, "מחר הולכים להמית אותי בשביל שקיימתי מצות קבורת המת במסירות נפש ממש, בביתי מחכים עלי אשתי ושני בניי הקטנים, ומה יהיה איתי, זו תורה וזו שכרה?!".

"בני היקר" ענה לי העצי חיים, "אני איני יכול להושיעך, משום שאני נמצא כבר בעולם האמת, וכאן הוא עולם שכולו טוב ואין רואים כאן רק הטוב, אבל אחי ר' יואליש (מרן רבינו הק' זי"ע) נמצא עוד בעולם הזה, ואם הוא יתפלל בעדך בוודאי יושיעך מידי הרשעים".

"אבל רבי הקדוש" התחלתי לטעון בחלומי, "איך אוכל לדבר אליו? הלא אסור אנכי במאסר ובמשמר וסבבוני שומרים אשר שומרים את המקום 24 שעות ביום, ואיך אוכל בכלל לצאת ולהגיע לעיר סאטמאר?".

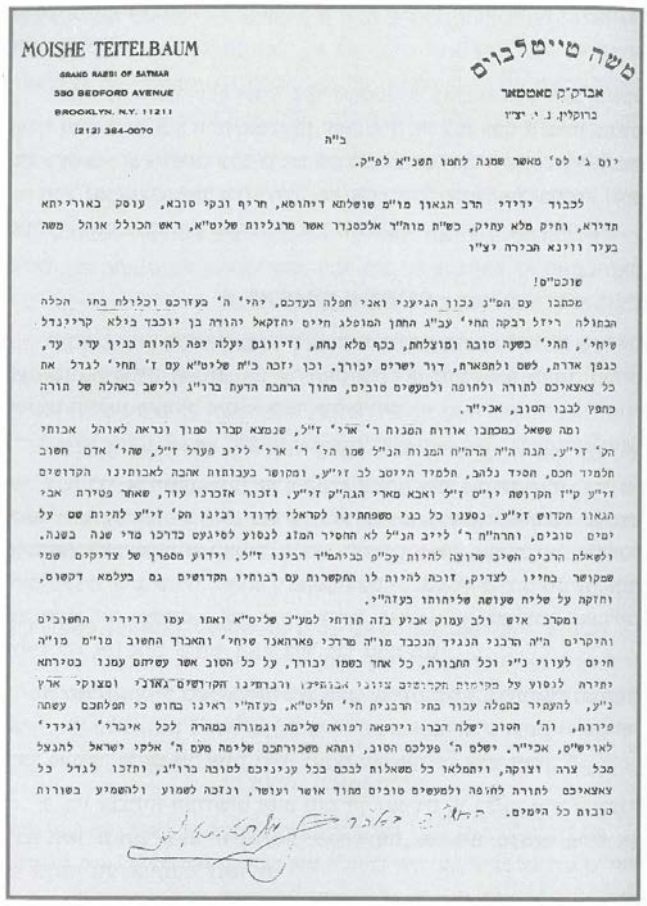
ובחלומי אני שומע איך שרבי הק' העצי חיים עונה לי: " בני, אל תדאג לזה, הלא יש לך אח בעיר סאטמאר, הוא יכול לילך אצלו ולהוכירך לטובה".

"אבל מורי ורבי" התחלתי עוד הפעם לבכות, "הלא הוא אינו יודע שאני בצרות גדולות ונתנו אותי במשמר".

"ועוד הפעם עונה לי מורי ורבי: "אל דאגה, אני אלך אצלו בחלום הלילה ואגיד לו שאתה נמצא בצרה גדולה, והוא ילך להרב דמתא ויזכירך לישועה ולטובה".

כעבור זמן קצר התעוררתי משנתי וזיעה קרה עטפה אותי, ברגעים הראשונים לא יכולתי לתפוס מה שקרה עמי, איך מגיע העצי חיים לכאן, הרי כבר כמה וכמה שנים שעלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, והתחלתי לחשוב כי כל החלום הרי הוא לא יותר מדמיון שוא, ואפילו אם כן היה חלום כזה, הרי ידוע היא כי "חלומות שוא ידברו"... אבל מצד שני הרי דיבר דברים של טעם, ואיך שלא יהי' אם אמת ונכון הדבר או לא, נעשיתי לאדם אחר, והחלטתי שאיני רוצה עוד להיות שבור ורצוץ, וזרקתי את היאוש מלפני, והתחלתי לחשוב במחשבותי כי הכל בא בחשבון של עולם מלפניו ית' וקוויתי להבורא שירחם עלי מן השמים.

איני יודע כמה זמן עבר מאז, מסתמא שעה או שעתיים, ופתאום אני שומע קולות מבחוץ, ואני שומע עקבות רגלי אדם מתקרבים להדלת, ליבי החל לנקוף, מי יודע, אולי באים כבר

MOISHE TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
550 BEDFORD AVENUE
BROOKLYN, N.Y. 11211
(212) 384-0050

משה טייטלבוים
אבדק"ק סאטמאר
ברוקלין, נ. י. יצ"ו

ב"ה

יום ג' לס' מאשר שמנה לחמו תשנ"א לפ"ק.

לכבוד ידידי הרב הגאון מו"ה שלמה דיהוסא, חריף ובקי סובא, עוסק באוריינתא תדירא, וחזק מלא עתיק, כש"ת מוה"ר אלכסנדר אשר מרגליות שליט"א, ראש הכולל אוהל משה בעיר וויניא תבירה יצ"ו

שלום!

מכתבו עם הס"ג נכון הגיעני ואני תפלה בעדכם, יהי' ה' בעזרכם וכלילת בחו הכלה הנחלה ריזל רבקה תחי' ע"ב החתן המופלג חיים יהזקאל יהודה בן יוכבד בילא קריינדל שיחי', תהי' כשעה טובה ומוצלחת, בכף מלא נחת, וזיווגם יעלה יפה להיות בנין עדי עד, כנפן ארזה, לשם ולתפארת, דור ישרים יבורך. וכן יזכה כ"ת שליט"א עם ז' תחי' לגדל את כל צאצאיכם לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מתוך הרחבת הדעת ברו"ג ולישב באהלה של תורה כחפץ לבבו הטוב, אכי"ר.

ומה ששאל במכתבו אודות הנסוע ר' אריי זי"ל, שנמצא קברו סמוך ונראה לאוהל אבותי הק' זי"ע, הנה ה"ה הרה"ח המנוח הנ"ל שמו הי' ר' אריי לייב פערל זי"ל, שהי' אדם חסוד תלמיד חכם, חסיד נלהב, תלמיד היקר לב זי"ע, ומקושר בקבוצות אהבה לאבותינו הקדושים זי"ע ק"ז הקדושה יו"ס זי"ל ואבא מארי הגה"ק זי"ע. וזכור אזכרנו עוד, שאחר פטירת אבי הגאון הקדוש זי"ע, נסענו כל בני משפחתינו לקראלי לדודי רבינו הק' זי"ע להיות שם על ימים טובים, והרה"ח ר' לייב הנ"ל לא התפיר המזג לנסוע לסיגעט כדרכו מדי שנה בשנה. ולשאלת הרבים השיב שרוצה להיות עכ"פ בביהמ"ד דרבינו זי"ל, ודודע מספרן של צדיקים שמי שמקושר בחייו לצדיק, זוכה להיות לו התקשרות עם רבותיו הקדושים גם בעלמא דקשוט, וחזקה על שליח שעושה שליחותו בעה"י.

ומקרב איש ולב עמוק אביע בזה תודתי למע"כ שליט"א ואמן עמו ידידיו החשובים והיקרים ה"ה הרבני הנגיד הנכבד מו"ה מרדכי פראהאנד שיחי' והאברך החשוב מו"ה חיים יהודה לעורר נ"י וכל התבורה, כל אחד בשמו יבורך, על כל הטוב אשר עשיתם עמנו בסירתא יתירה לנסוע על מקומות הקדושים ציונו אבותינו ורבותינו הקדושים באומן ובצנזי וסצנזי ארץ נ"ע, להעתיר בתפלה עבור בחי הרבנית חי' תליט"א, בעזה"י ראינו בחוש כי תפלתכם עשתה פירות, וה' הטוב ישלח דברו וירפאה רפואה שלימה וגמורה בתהרה לכל איבריי' ונגידי' לאורשים, אכי"ר. ישלם ה' פעלכם הטוב, ותהא משכורתכם שלימה מעם ה' אלקי ישראל להנצל מכל צרה ועוקה, ויתמלאו כל משאלות לבכם בכל ענייניכם לטובה ברו"ג, ותזכו לגדל כל צאצאיכם לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך אושר ועושר, ונזכה לשמוע ולהשמיע בשורות טובות כל הימים.

מכתב קודש ממרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
בו הוא מספר שאחרי פטירת אביו מרן העצ"ח זי"ע
נסע לחסות בצל דודו מרן רביה"ק זי"ע בימים הנוראים

לקחת אותי לירות בי למות, אני שומע איך שהמפתחות הכבדות מסתובבים מבחוץ, והתחלתי להגיד ווידוי.

הדלת נפתחת, ועל מפתן הדלת עומד שומר הונגרי וצחוק נסוך על פניו, הוא נכנס אצלי ואומר: "אני עושה אתך עסקה, הרי תפסו אותך כשטמנת אוצרות מכסף וזהב, ומסתמא נשאר אצלך כמה פרוטות כסף בכיסך, תן לי את כל הכסף אשר בכיסך, ואתה יכול להרים את רגלך ולברוח מכאן".

אני לא יכולתי להאמין מה שאזני שומעות, והשומר התחיל לצעוק בקול גדול מה אתה חושב כ"כ הרבה, ממילא יגיעו הנאצים עוד זמן קט ויקחו ממך כל הכסף, ואחרי זה עוד ירו בך למות, תן לי את הכסף ולך לחיים ולשלום.

באותו זמן כמעט שלא היה בנמצא אחד מהיהודים שיסתובב בכסף בכיסו, אבל ראיתי אז סייעתא דשמיא גדולה, שבדיוק לפני שיצאתי מביתי, להקבורה, הכנסתי בכיסי סכום כסף גדול כדי שאם אצטרך לזה שיהיה לי עם מה לשחד את הרשעים, במשך הלילה יצא לי כל הענין מהראש, ועכשיו הזכיר לי השומר ההונגרי מהכסף שמונח בכיסי.

מיד הוצאתי את כל הכסף מכיסי ונתתי לו את כל הכסף, הוא ספר את הכסף בנחת ובשמחה, וברוב שמחה ליוה אותי עד לחוץ מכותלי הבית המאסר, וענה ואמר לי, אינך צריך לדאוג לכלום, כי כאן אין רושמים אף פעם את שמות האסירים, אני אגיד כי ברחת באישון לילה ואיני יודע איך יצאת מכאן.

כעבור עשרה דקות מצאתי את עצמי ובשרי ברי ושלם בביתי.

כאשר הייתי כבר בביתי, לא יכולתי להאמין כי הדבר היא במציאות, ואני נמצא עכשיו בביתי ביחד עם אשתי ובניי, והתחלתי לחשוב כי אולי הוא המשך ה...חלום, אבל כאשר ראיתי כי כל משפחתי עומדים ומשתוממים על המראה, והתחלתי להבין שאכן אני נמצא במציאות בביתי, והם סיפרו לי כי הם היו בטוחים כי איני כבר בחיים, כי לערך שתי שעות אחרי שהלכתי מביתי, שמעו קול יריות מכיוון הבית החיים, וכאשר ראו כי איני חוזר משם, הבינו כי איני כבר בין החיים.

וסיפרתי להם את כל ונוכחת, שהירי הוא לדאבוני אינו דמיון כלל, ובעוה"ר שני חבריי עזבו אותנו למנוחות, ורק אני לבדי נשארתי בנסי ניסים, וגם ספרתי להם את כל החלום הנפלא ופתרונו, וכולנו יחד הודנו להשי"ת על רוב חסדו וטובו, אשר הציל אותי בזכותם של האחים הקדושים.

אבל לא לאורך ימים נתארך שמחתינו, זמן קצר לאחמ"כ התחילו להוריק את כל הגעטא ואחרי עברי שבעה מדורי גיהנום התחלתי לחפש אחר אשתי ובניי הקטנים, אבל לדאבוני הרב לא מצאתי אף אחד מהם, העדות היחידה שהיה לי אחרי עברי את שנות הזעם, היו כמה מידידיי הטובים שראו את בני ביתי מובלים לאושוויץ בדרכם האחרונה, וראו איך שהד"ר מענגעלע ימ"ש הראה אותם לילך לצד שמאל, מאחי מעיר סאטמאר לא שמעתי אף פעם אם הוא חי או לא.

כאשר ראיתי שמכל משפחתי לא נשאר אף אחד, ואני נשארתי אחד מעיר ואחד ממשפחתי, החלטתי להשים פעמי לעבר עיר סאטמאר, אולי ואולי אמצא שם זכר מה לאחי היקר.

כאשר הגעתי לעיר סאטמאר, שמעתי כי אחי נעקד על גבי המזבח הי"ד ושמתי פני לעבר ביתו, שם מצאתי את כל הבית שנשאר בשלימותו כמלפני המלחמה, הרבה מהחפיצים חסרו כאן ונגנבו ע"י השכינים הגויים, אבל הספרים נשארו כמו שהשאיר אותם אחי לפני מותו.

כאשר התקרבתי להשולחן ראיתי כי ספר אחד מונח פתוח על השולחן, ומיד לקחתי אותה כדי להוודע ולראות במה עסק אחי הק' הי"ד בימיו האחרונים, ולגודל פליאתי ראיתי על דף השער כתב ידו של אחי כתוב וחתום וכזה היה כתוב שמה:

"בליל כ"ב תמוז תש"ד לפ"ק, הגיע אלי בחלומי העצי חיים מסיגוט, ואמר לי לך לאחי ר' יואל'ישל ותזכיר את אחיך ר' ברוך, משום שהוא נמצא בסכנה גדולה, לך להזכירו לטובה שיתפלל בעד אחיך, אחר זמן קצר התעוררתי וחשבתי שהוא בוודאי חלום שוא, והעצי חיים הגיע אלי עוה"פ ואמר לי אחיך נמצא בסכנה גודלה לך להזכירו לטובה, ואני עוה"פ לא הסתכלתי ע"ז, ואז הגיע בפעם השלישית ואמר לי בגערה ובאזהרה, עכשיו הוא הפעם האחרונה שאני בא אליך ואומר לך שאחיך נמצא בסכנה גדולה, עוד זמן קט מוציאים אותו להריגה, לך להזכירו אצל אחי, ותזכור כי הכל על אחריותך"...

עכשיו כבר ראיתי כי אני מתעסק כאן בענין גדול, וירדתי ממיטתי ושמתי פני לעבר בית רבינו, כתבתי לו קוויטל, ונכנסתי וסיפרתי את כל העובדא, רבינו התלהב מאוד ופניו בערו כאש, כעבור כמה דקות עלתה בת שחוק על פניו הק' ולקח את ידי ואמר לי "דער אייבישטער זאל העלפן ער זאל איבערלעבן די מלחמה, וכו' וכו'".

כאשר הגעתי אלי חזרה הבית, כבר לא יכולתי לכתוב מכתב לאחי, ומי מדבר עוד מלנסוע אליו, כי הי' אז כבר עת מלחמה, מה שיהיה אין אתנו יודע, כל יום נהיה המצב יותר גרוע, אף אחד אינו יודע מה שיהיה".

עד כאן לשון המכתב.

עכשיו כבר ידעתי לבטח שכל החלום הנפלא אינו רק דמיון גרידא, אלא הוא אמת לאמיתו במציאות ורק בזכות שני האחים הקדושים ניצלתי ממות בטוח לחיים, וברכותיהם ליוו אותי עד היום האחרון מימי המלחמה, עשרות עשרות פעמים כבר ראיתי את המוות עומד לנגד עיני אבל נשמרתי מלמעלה מחוץ לדרך הטבע.

"ר"ש שכר לפעולתך"

מיטב הברכות ואיחולים בשפר אמרים, בהאי שעתא ועידן חדוותא בגיל וברנני
זך היום עשה ה' נגילה ונשמחה, על זאת שבחו בגילה ותנה תרוה כמעין
לן יאות לשבח, ובאותות הוקרה להודות ולהלל, קדם איש חי ורב פעל
טוב רחש ומבקש למען הכלל והפרט, ולטובת החזקת מוסדותיו באש להט
ולהגיד אדם ישרו, ר"ש קונה עולמו בשעות, עומד תמיד הכן לעזרתינו
בריצה והרוה נגילה ונשמחה יחדיו, כפא דברכתא שבחי תורה יבא ויקרב

מעומקא דליבא, ובכל לשון אהבה וחיבה, מזלא טבא וגדיא יאה, משמי מרומי עילאה, אל מעלת כבוד האי גברא יקירא, הוגה בתורה וחסידות, פאר מעלות והמדות, נעים הליכות ורב תבונות, עוסק בצרכי ציבור באמונה, ויהי ידיו נכונה, לעמוד ליטינגו בכל עת ועונה, ה"ה

מוהר"ר יחזקאל
שרגא שוואלבסקי הי"ד

עסקן נמרץ המסור בכל נימי נפשו ולבו למוסדותינו הק'

לרגל שמחת
הולדת בנו
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

מיטב הברכות, שמחות ועדוכות, כשובע שמחות, נשגר בשם רבנן ותלמידהון הנהלת המוסדות
זעדה בקול נרים בברכות עד בלי די, שיזכה לרב תענוג ונחת מתוך הרוחה, ויתברכו בבני חיי ומזוני רויח
לתברך בטבחון וקשוט, שפע ברכה והצלחה בכלל ובפרט, כגן רטוב כציצים ופריחים יצמח וינבוט
נא מלא ברכות לרוב, זכות מעשיו לטובת מוסדותינו הק' יעמדו להם להתברך בכל משאלות הלב
אך טוב וחסד שמחות ונחת משמי מעל, יומשך בביתכם בתענוג והדרחבת הדעת בכל צעד ושעל
עושר ואושר וכל מילי דמיטב, עדי נזכה לשמוע קול מבשר על הדרים בבית גואל צדק בקרוב

המברכים בלב ונפש חפיצה,
השמחים בשמחתם בחדוה וריצה

חיים אלעזר קליין מנחם מענדל וויינשטיין
משה אהרן דאסקאל אליקים גענציל פראסקיל

בשם הנהלת המוסדות

דבר בעתו

פרשת בא - סגולת יו"ט פסח

לקט מאמר קדוש מפי צדיק וקדוש עליון, גדול קדושת היום וסגולתו

הרה"ק ר' ישראל צבי מקאסאני זי"ע בעל אור מלא היה מספר מדי שנה בשנה בשב"ק פרשת בא עובדא נפלאה שהיה אצל הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, שפע"א בליל שבת קודש פרשת בא אחרי תפילת ערבית, התחיל הרה"ק מסאסוב זי"ע לאמור תפילת הלל, וכל החברייא הק' ענו אחריו באמירת הלל בהתלהבות גדולה, ורק אחרי שסיימו ההלל כאשר עברו מתפללי בית מדרשו כבני מרון לברך את רבם בברכת שבתא טבא, אז נזכרו ששבת היום לה' ולא יום טוב, ועד גמר התפילה לא הרגיש אף אחד מהמתפללים שטעו בדבר.

וסיים הרה"ק מקאסאן את סיפור הדברים, בהטעימו שאין להתפלא על הרה"ק מסאסוב זי"ע, שהיה במדריגה גבוה כזה לומר הלל בשב"ק פרשת בא, כי נודע מספר היצירה אשר כל דבר נחלק ל'עולם', 'שנה', 'נפש', ובשעה שיצאו ישראל ממצרים, אז היה יציאת מצרים בבחינת 'עולם', וכשמגיע יום י"ד ניסן חג הפסח, אז מתעורר יציאת מצרים בבחינת 'שנה', ובש"ק פרשת בא שקורין בתורה המאורע של יציאת מצרים, אז מתעורר יציאת מצרים בבחינת 'נפש', כי השבת היא הנפש של הבריאה, ועוד יתרון לבחינת נפש שהיא למעלה מבחינת עולם ושנה, לזאת אין להתפלא על הרה"ק מסאסוב זי"ע שמגודל מדריגתו בקדושת שבת שהיא הנפש של הבריאה, השיג בחינת נפש של יציאת מצרים, ונתלהב לבו לשיר הלל לה' אלקיו כבעת יציאת מצרים.

אבל על זאת יש להתפלא, הרי בוודאי התפללו בבית מדרשו של הרה"ק מסאסוב זי"ע, בנוסף לבני החברייא הק', גם כמה אנשים פשוטים, שכידוע היה מפורסם בגודל אהבתו לכל איש ישראל, וקירב גם אנשים פשוטים, ולא נמצא בין כל אחד איש שיזכר ששבת היום ולא יום טוב, מחמת שהרה"ק מסאסוב זי"ע הגביה את כל האנשים הנלווים אליו, אל פסגי מרום קדושת שבת, עד שאף אנשים פשוטים נתעלו לבחינת שבת שהיא נפש הבריאה, עד שגם הם השיגו בחינת נפש של יציאת מצרים, ולכן נתלהב גם לבם ואמרו הלל כמו ביו"ט פסח.

(זכות אבות \ פרחי מגדים \ עטרת יעקב וישראל)

מתאמרא בשם הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, דבפרשת בא יש מקדושת חג הפסח, בפרשת בשלח משביעי של פסח, בפרשת יתרו מקדושת חג השבועות, קבלת התורה, ופרשת משפטים זהו ראש השנה, כי משפטים הם דינים, פרשת שקלים מרמז על יום כיפורים, כמ"ש לכפר על נפשותיכם וגו', ובפרשת פקודי נרמז על נסיעת עמוד הענן, רמז לחג הסוכות, שהוא זכר לענני הכבוד. **(שיח שרפי קודש)**

◆◆◆

נודע ומקובל בשם רבינו הקדוש החוזה מלובלין זי"ע שאמר ברמז על הפרשיות, בא, [הוא ימים הראשונים של פסח], בשלח, [הוא ימים האחרונים ז' וח' של פסח], יתרו [מתן תורה, הוא שבועות], משפטים [הוא ראש השנה ויום הכיפורים ימי המשפט], תרומה [הוא רמז לסוכות שהוא אהל המשכן, סוכת דירת עראי], תצוה [חנוכה, שמן זית זך], תשא [פורים, וכמו שאמרו חז"ל במגילה (יג:) הקדמתי שקליכם לקליו של המן].

חיים ושלום מהגה"ק ממונקאטש (פ' ויצא)

◆◆◆

איזה אברכים תלמידים מרבינו ז"ל, שהיו דרים בעיירות הסמוכים לארשיווא, חשבו לנסוע לרבינו לעיר אורשיווא על שבת שירה, אבל לבסוף החליטו לנסוע ולחסות תחת כנפי הקדושה של רבינו זי"ע, על שבת פרשת בא, ולא בשבת שירה כמו בכל שנה, כי חשבו כי בשבת שירה יש המון גדול שבאים בצל קורות רבינו ליהנות מאור קדושתו, ועל כן יותר טוב לילך בשבת פרשת בא, שאין כ"כ אנשים הבאים לרבינו, וא"כ יהיה להם יותר תענוג ליהנות מאמרותיו ומדרכי רבינו ז"ל. ובאמצע הדרך, פתח אחד מן האברכים, ואמר: מתאמרא בשם הצדיקים, לפרש את מאמר הגמרא בקידושין "מצוה בו יותר מבשלוחו", והיינו מצוה 'בא' (וא"ו באל"ף מתחלף), יותר מצוה לנסוע אל רבו בפרשת 'בא', מ'בשלוחו' מלנסוע אליו בפרשת 'בשלח' שבת שירה.

ויה כאשר באו לעיר אורשיווא, ונכנסו כולם אל הקודש פנימה לקבל פני רבינו בנתינת שלום, על אתר אמר להם רבינו במאור פניו: "האַ? מצוה בו(א) יותר מבשלוחו?"...

(זכר צדיק לברכה, ח"א אות פ"ב)

שובו בנים שובכי"ם

הנה האריז"ל חידש לנו דבר, שכאשר ישיב אדם בתשובה בימים הללו ימי השובבי"ם על חטא הידוע, אזי יכול לטהר ולקדש את עצמו כמו צדיק דמעיקרא, וכמו שהבאתי בשם מורינו הרבי מלובלין זצ"ל עה"פ (תהלים ק"ג) "לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם", אשר באמת העיקר המה הצדיקים והשומרי ברית, אולם "ולזוכרי פקודיו לעשותם" שזוכרים לתקן החסרון, ו'פקודיו' מלשון 'ולא יפקד ממני איש', אזי גם המה נחשבים בכלל נוטרי ברית.

(עטרת ישועה)

בעזהש"ת

בגלל אבות תושיע בנים

ביראה עילאה ובחרדת קודש חננו בזה לבשר צדיק אשר
הנהלת השוהל-חויף דק"ק סיגוט יע"א
יזכה לקדם ולקבל בברכה את פני כבוד קדושת
אבינו רועינו, גאון עוזינו, מאור עינינו

מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בעת אשר יעלה מושיע להר ציון"ן פה אדמת קודש
עיר האבות, סיגוט, רומעניא

לרגל הילולת מרנא ורבנא

רביה"ק הקדושת יו"ט זי"ע
כ"ט שבט הבעל"ט

על אם הדרך ליום שמחת קהלינו בעיר מאנשעסטער
הנוסת "היכל התודה - לב אהרן" דקהלתינו הק'

מיעמדי קודש:

חושענא
ציו"ן הפעזינת
אמירת תהלים ועלי' לציון הקדוש
של מרן בעל ההילולא
יחד עם מרן רבינו שליט"א בהתעודדות רב

עקום שתתפלל
בעד אחיו עדיק
מרן רבינו הגה"ק שליט"א יעתר בתפילה
בהיכל קדשם של אבותיו הק'
ביום ההילולא עבור צדיכי עמך ישראל

מסיבת לחיים
וסיפורי קודש
מסיבת לחיים לרגל ההילולא
בהיכלא דמלכא - בנין השוהל-חויף
של מרן בעל הילולא זי"ע

תעריכה לפני
שלחן
מרן רבינו הגה"ק שליט"א יערך
סעודת הילולא – עריכת שלחן הטהור
ביום ההילולא קדישא על אדמת קודש

פרטי וסדרי יומא דהילולא קדישא הבעל"ט יתפרסם בקרוב במודעה נפרדת

ועלו מושיעים בהר ציון
בברכת: פועל"ט אלעס גוטס!

פנימי **התלבטות** בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סיפורי קודש אצל סעודת הילולא קדישא של מרן הגה"ק בעל עצי חיים זיע"א

בממקום הנופש פאלם ספרינגס יע"א

יום ב' פרשת בא, אול"י ו' שבט, תשפ"א לפ"ק

דער זיידע ז"ל, זיין גדלות אין תורה איז געווען געוואלדיג, און אזוי זיין צדקות אין אלע ענינים, ובפרט איז ער געווען א עומד על המשמר אויף עניני צניעות.

נאך די ערשטע וועלט'ס קריג האט אידישקייט געהאט א גרויסע ירידה, און איינס פון די זאכן וואס ס'איז געווען, ביז דעמאלטס איז מען כמעט נישט געגאנגען קיין שייטל – אינדערהיים האט עס געהייסן א שאטל – ביז צו די קריג איז נישט געווען אזא זאך מ'זאל גיין מיט א שייטל. נאך די ערשטע קריג האט מען דאך אסאך נאכגעלאזט, און איינס פון די זאכן איז געווען אז מען האט אנגעטון שייטלעך, און דער זיידע האט זייער שטארק פארפירט אויף דעם.

עם פלעגן קומען צו אים יונגעלייט, האט ער געפרעגט 'וויאזוי גייט מען ביי דיר אינדערהיים?', און ער האט געזאגט 'ברענג אהער, איך וויל זעהן וואס זי גייט אנגעטוהן'.

א 'געדרייוולטע זיידן' (משי של חוטים נפרדים) איז ביים זיידן ז"ל שוין נישט געווען כשר. ער האט געזאגט 'אז מ'קען מאכן דערפון א לאטע, דעמאלט'ס קען מען גיין דערמיט',[1] אזוי האט דער זיידע געזאגט. טאמער מ'קען נישט מאכן מיט דעם א לאטע איז עס שוין נישט גוט געווען. ביים זיידן ז"ל איז א שאטל געווען זייער טריפה.[2]

*

כ'האב געהערט א מעשה, ס'איז געווען א יונגערמאן וואס האט נישט געהאט קיין קינדער, איז ער געקומען צום זיידן מיט א קוויטל אז ער דארף א ישועה, געהאלפן צו ווערן מיט קינדער. פרעגט אים דער זיידע 'וויי אזוי גייט מען ביי דיר אינדערהיים?', האט ער געזאגט אז זי גייט מיט א שאטל, האט דער זיידע געזאגט 'אז זי טוט אויס דאס שאטל זאג איך צו קינדער'. זאגט דער יונגערמאן רבי איך נעם עם אהן. זאגט אים דער זיידע, 'ס'גייט נישט אזוי... קודם גיי אהיים און פרעג פון איר צי זי איז מסכים'..., ער איז צוריק געקומען זאגן אז זי איז מסכים, זי האט דאך נישט געהאט קיין קינדער האט זי מסכים געווען, האט דער זיידע אהנגעוואונטשן זי זאל האבן קינדער און נאך א יאר איז אים געבוירן געווארן א קינד.

---

1 היינו "שפיצל" של התיכת משי סתם "אומגעדרייולט", ולא מחוטים נפרדים הדומה קצת לשערות.

ורביה"ק ז"ל מרן הדברי יואל הי' מראה על ה"ערמל" של הבעקיטשע שלו ואמר בלשו"ק "אזוי ווי דאס, א שטיק זיידן, נישט צוגעמען אויף פעדעמער"...

2 כמו שמזהיר מרן החת"ס ז"ל בצוואתו הק', וכמבואר בשו"ת מרן הדברי חיים ז"ל (יו"ד ח"א סי' ל', וח"ב סי' נ"ט) ובשאר פוסקים מרבותינו הק' מדור דור.

ומן הראוי להעתיק מכתב קודש ממרן העצי חיים ז"ל על ענין לבישת שייטל, וז"ל: ב"ה יום ה' קרח תרפב לפ"ק, סיגוט יצ"ו. - כבוד תלמידי וכו', ועל דבר אשר שאל אודות השטיילען [פאה נכרית] מהתיכות משי, שנמשכו במקומות נפרדות, ונראה כמו רצועות קטנות שהולכין על פני כל הרוחב, והנה כפי דאיתא בתשובת דברי חיים (ח"ב סימן נט) אין חילוק, כולן שוין לאיסורא, כל שדומה לשער, על כן אין שום היתר, רק שלא יהיה מאומה דומה לשער. עכ"ל.

זי איז אבער למעשה נישט געווען אזא חסידות'טע..., און אזוי ווי זי האט שוין געהאט דאם קינד האט זי צוריק אנגעטוהן דאם שאטל, און עמיצער איז געקומען און האט עם פארמסר'ט פאר'ן זיידן, און ווען ער האט דאם געהערט האט אים דאם זייער ווייה געטוהן, ער האט דאך נישט גערעדט קיין סאך אבער ער האט געמאכט אזא תנועה (של כאב) – דער זיידע האט בכלל ווייניג גערעדט, ער האט ממעט געווען בדיבור – אבער ער האט געזאגט אזוי קורץ 'מ'האט נישט געטארט דאם טוהן?', און... ס'האט זיך נישט גוט געענדיגט מיטן קינד...!

ווען עם איז אדורך א שטיקל צייט איז דער יונגערמאן נאכאמאל געקומען צום זיידן, און האט געזאגט, 'רבי, איך וויל בעטן נאכאמאל, איך זאג צי און יעצט וועט זי שוין פאלגן?', האט דער זיידע געזאגט, 'איינמאל האב איך צוגעזאגט, נאכאמאל זאג איך נישט'.

*

ס'איז געווען אמאל א צווייטע מעשה, שוין יא א גוטע מעשה, דער זיידע ז"ל איז אמאל אנגעקומען אין א שטאט און ער איז איינגעשטאנען ביי א אינגערמאן איינער א תלמיד פון זיין ישיבה. דארט אין שטאט איז געווען אן אנדערער איד וואס האט געוואונט אין דעם שטעטל א חסידישער איד, א איש נכבד, וואס האט פארשטאנען אז אויב דער זיידע וועט קומען דארט אין שטאט וועט ער ביי אים איינשטיין, למעשה ס'איז אים נישט געראטן און דער זיידע איז איינגעשטאנען ביי זיין תלמיד, ביי דעם אינגערמאן. ס'האט אים שטארק געהרט דעם איד, ער איז געווען א איש נכבד, האט ער אים געוואלט דערלאנגען אזוי... פאר דעם אינגערמאן, באצאלן פארוואס ער האט אים אויסגעכאפט, זאגט ער פאר'ן זיידן 'דער רבי איז געקומען איינשטיין צו אים, כ'שטעל מיך פאר אז ער איז א חשובער יונגערמאן א חסידישער אינגערמאן, אבער כ'פארשטיי נישט, פארוואס גייט זיין ווייב מיט א שאטל?!'..., דער זיידע איז אזוי שטיין געבליבן, ער האט דאם נישט געוואוסט, מ'האט געזהן אז ס'שטערט אים, שפעטער ווען ער איז געווען אין די אכסניא רופט ער דעם יונגערמאן – זיין בעל אכסניא ווי ער שטייט איין, און זאגט אים 'וויזוי גייט דיין ווייב אהנגעטוהן?, איך הער אז זי גייט מיט א שייטל!', רופט ער זיך אן 'מצידי, איך בין מסכים אז זי זאל גיין אהן א שייטל, זי וויל אבער יא גיין דערמיט...', האט דער זיידע געזאגט פאר דעם יונגערמאן 'נו, רוף איר אריין', און דער זיידע פרעגט איר 'היתכן אז איר גייט מיט א שאטל?', – ביים זיידן איז אייביג געווען גרוים פחד, ווער ס'וויסט,[3] מ'האט זיך נישט געטרויעט אויפצוהייבן די האנט ווען ער איז געווען אין שטוב, א ריר צו טוהן האט מען מורא געהאט, ער האט נאר אויפגעהויבן די אויגן און א קוק געטוהן איז געווען אזא פחד, עפעם מורא'דיג – עכ"פ זי איז געווארן זייער איבערגענומען, האט זי געזאגט, אז דער רבי זאגט מיר צו גוטע קינדער טוה איך אויס דאם שייטל, האט דער זיידע געענטפערט 'געמאכט דאם געשעפט!'....

*

איך האב געהערט פונ'ם טאטן ז"ל ער האט דערציילט, אז דער זיידע ז"ל דער עצי חיים, שבת בייטאג ביי קידוש, פלעגן אריינקומען צו אים זיינע טעכטער, און יעדע טאכטער האט געדארפט ווייזן דאם קלייד וואס זי האט אנגעטוהן, אויב האט זי געהאט א נייעם מלבוש האט זי עם דעמאלם געווייזן, און ער האט אנגעקוקט דאם קלייד, דער זיידע האט ווייניג גערעדט ער האט געגעבן א שאקל מיט'ן קאפ, און דאם איז געווען א סימן אז עם איז גוט. אויב ער האט געמאכט א תנועה פון ביטול, איז געווען א סימן אז דאם איז נישט גוט.

איך האב געהערט אמאל, דאם האב איך נישט געהערט פון טאטן, אז דער זיידע ז"ל האט אמאל געזאגט אן אינטערעסאנטע זאך, א קנעפל האט דאך פיר לעכער, און ער האט געזען אויף א בגד אמאל אז עם איז געווען ענייט אזוי ווי א שתי וערב (נקבי הכפתור ברוחב ולא בשיפוע), האט ער גהאיינט אראפנעמען די קנעפלעך און אנדערש לייגן די קנעפלעך, כדי עם זאל נישט זיין ענייט ווי א שתי וערב, אזוי האב איך געהערט אז ער האט אמאל געזאגט. ער האט אויף יעדע זאך מדקדק געווען אין די קליידער, אויסער דעם חלק פון צניעות, ער האט געהאט אין דעם אויך א גרויסע הקפדה.

דער זיידע ז"ל האט נישט געלאזט משנה זיין גארנישט, ער איז אמאל אריין געקומען אין שטוב, ער האט געזהן איינע פון די טעכטער האבן אויסגענייט א בילד פון א

---

3 עיי' בס' אלה מסעי (עמ' קס"א) שסיפר רבינו (מהר הברך משה ז"ל) כי אצל קדושת זקינו מהר הייטב לב ז"ל היה תמיד עוז וחדוה במקומו, ובכל עת ובכל שעה שרר במחיצתו רוח של שמחה, וכל מי שנכנס אל היכל קדשו ואפילו ילדים צעירים את כולם קיבל בפנים שוחקות, ולעומת זה אצל בנו הקדושת יו"ט היה המשל ופחד עמו, והיה פחד לגשת לתוך ד' אמותיו, ומספר רבינו כי אביו הקדוש העצי חיים היה לו כל תכונת נפשו של אביו הקדושת יו"ט...

קאטשקע, און האט עם אויפגעהאנגען אויף די וואנט ביי איר אין די מיידל שטוב, האט ער זיך אנגערופן, 'אזאנס?!, האט מען מיך געפרעגט צי מ'מעג אזאנס ארויף לייגן?', ס'האט געהיסן דעמאלטס א מאדערנע זאך. און נאך מער איז ער זייער שטרענג געווען מיט די מלבושים, ווי אזוי די קינדער זאלן גיין אנגעטוהן, ער האט זייער מקפיד געווען דערויף מ'זאל גארנישט משנה זיין וויאזוי מ'איז געגאנגן אמאל.

ביים זיידן אין שטוב, אז מ'איז געווארן בר מצוה האט מען מער נישט געקענט אריין גיין אין די קאך. ביז צו די בר מצוה האט מען געמעגט אריין גיין אין די קאך, פון וועז מ'איז געווארן בר מצוה איז מען שוין נישט אריין אין די קאך![4]

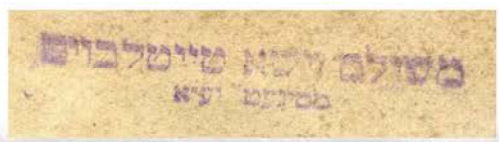
כ'האב אמאל געפרעגט דעם טאטן ז"ל, ווי אזוי האט דער זיידע געטאנצט מצוה טאנץ ביי זיינע טעכטער, מיט די האנט אדער מיט א גארטל?, האט ער געזאגט אז ער ווייסט נישט... ער האט געהאט שווערסטערס וואס האבן התונה געהאט, אבער ביי די מצוה טאנץ איז ער שוין נישט געווען.

*

ביים זיידן ז"ל איז געווען א שטארקער פחד, אלעמאל, ווען דער זיידע ז"ל איז געווען אין ביהמ"ד אין סיגוט ביים טיש וכדומה, איז געווען אזוי שטיל אז מ'האט געקענט הערן א פליג פליהען, ווען ער האט געפירט טיש האט זיך קיינער נישט געשטויסן, מ'האט זיך נישט געשטויסן צו כאפן שיריים, די שיריים איז געגאנגען אין די רייע, מ'האט זיך נישט געשטיפט.

---

4 להלן שער ספר 'ריח שדה' שהיה שייך להב' משולם זושא טייטלבוים הי"ד בנו של מרן העצי חיים ז"ל.

ספר
ריח שדה
נדפס
בקושטנדינא

משולם זושא טייטלבוים

להלן שער ספר 'מים עמוקים' ועליו חותמת הב' יחיאל מיכל טייטלבוים הי"ד בנו של מרן העצי חיים ז"ל.

ספר
מים עמוקים
נדפס פה ק"ס ברלין

קיינער האט נישט געדעדט, יעדער איז געשטאנען מיט אזא פחד. קיינער האט זיך נישט געטרויעט זיך אויפצוהייבן און רעדן א ווארט איינער צום צווייטן, ער האט נישט געשריגן, ער האט נאר אויפגעהויבן די אויגן האט ער געווארפן א פחד אויפן גאנצן עולם.[5]

בכלל האט ער נישט געדעדט קיין סאך. ער האט וויניג געדעדט, ער האט מרמז געווען, מ׳האט געדארפט אליין פארשטיין וואס ער מיינט. ער האט געגעבן א קוק האט מען געדארפט ווייסן וואס ער מיינט.

ער האט נישט ״צוגעשפארט׳ די טיהר ביי זיך אין שטוב, און קיינער האט זיך נישט געטרויעט ארויין צו גיין. אפילו די רביצין פלעגט צו בלייבן שטיין, ווען זי איז ארויין געקומען צו איהם איז זי קודם געשטאנען ביי די טיהר, ביז ער האט איר באמערקט און זי האט געזעהן אז זי קען ארויינקומען.

דער טאטע ז״ל האט פארציילט, דער זיידע האט דאך געווואוינט אין סיגוט, און ס׳איז געווען א שוהל–הויף, דארט איז געווען די שוהל, דאם ביהמ״ד, די מקוה, אלעם איז געווען אין דעם הויף, און דארט אין הויף איז געווען ביימער, און קינדער זענען געקראכן אויף די ביימער, און ווען ער איז ארויס געקומען פון זיין שטוב און האט געדארפט צו גיין אין ביהמ״ד, האט ער געדארפט אדורך גיין דעם הויף, האט ער עהייסן דעם בחור עפענען דעם טיהר און קוקן צי די קינדער קריכן נישט אויפן בוים, ווייל פון פחד האבן זיי געקענט אראפ פאלן פון בוים.

איך האב געהערט אמאל פון ר׳ ליפא לעפקאוויטש פון בארא פארק (מנכבדי קהלתינו בב״פ ואח״כ בעיר סיגעיט) ער האט פארציילט פארן טאטן ז״ל אזוי. זיין טאטע האט עהייסן ר׳ לייבוש, ער האט געווואוינט אין סאטמאר, און ער איז געווען דעם זיידס׳ם בעל אכסניא ווען דער זיידע ז״ל דער עצי חיים איז געקומען קיין סאטמאר פלעגט ער קומען צו אים, דארט איז געווען די אכסניא,[6] אזוי האט ער געוואוסט אסאך שיינע מעשיות צו פארציילן.

אמאל איז ער געווען ביים טאטן אין שטוב האט ער פארציילט, דער זיידע ז״ל האט געהאט א שוואגער אין סאטמאר ער האט געהייסן רבי חיים׳ל (בנו של הרה״ק המהרש״א מראצפערט ז״ל שהיה דיין ומו״ץ שם בעיר), און רבי חיים׳ל האט התונה געמאכט א קינד, און דער זיידע ז״ל דער עצי חיים איז געפארן קיין סאטמאר צו די התונה,[7] און פון דארט איז ער געפארן קיין אורשיווא, דער פעטער ז״ל איז דעמאלטם געווען רב אין אורשיווא און ער האט דארט התונה געמאכט א טאג שפעטער, ס׳איז געווען אין תרפ״ד (שאז נישאה בתו הצ׳ חי׳ רויזא ע״ה עם הגה״צ אבדק״ק סעמיהאלי ז״ל), דער זיידע איז געווען אין סאטמאר אויף א טאג, און פון דארט איז ער ווייטער געפארן קיין אורשיווא.[8]

---

5 ויש לציין שבס׳ צדיק כתמר יפרח (עמ׳ י״ז) מתאר שולחנותיו של הרה״ק העצ״ח וז״ל: הרב הנ״ל לא דיבר כלום בליל שב״ק, רק ישב באימה וביראה, אשרי מי שראה אותו איך שישב רבינו אצל השולחן, שהיו יכולים לשאוב יראת שמים במדה גדושה שלא ראו כזאת כדוגמתו״.

וכן העיד עליו תלמידו הגה״צ מטענקא ז״ל: ...ומי שראה צורתו הקדושה של מו״ר הרה״ק מרן העצי חיים זי״ע אי אפשר שימוש הצורה הקדושה מזכרונו לעולם, והנני זוכר בשראיתי אותו בפעם האחרונה בליל שב״ק בשעת קידוש כשלבש את טליתו על השטריימל ואמר קידוש בקדושה עילאה, והי׳ ממש דומה לבחינת שאחז״ל (שבת כ״ד) על ר׳ יהודה בר אילעי שהי׳ מתעטף בטליתו והי׳ דומה למלאך ה׳ צבאות.

6 גם בנו כ״ק רבינו הברך משה ז״ל כשנסע לעיר סאטמאר להסתופף בצ״ק דודו מרן רביז״ל, עפי״ר התאכסן אצלו בביתו.

7 להלן כתב ידו של הרה״צ רבי חיים הלברשטאם מסאטמאר ז״ל:

8 אגב יש לציין סיפור נורא ממרן העצי חיים ואחיו מרן רביה״ק ז״ל מה שנתפרסם מפי הרה״ח ר׳ אברהם הערשקאוויטש מזקני חסידי סאטמאר באנטווערפען יצ״ו ששמע מבעל העובדא הגה״צ ר׳ יוסף העניך ז״ל.

בתחילת ימי הזעם, טרם פרוץ המלחמה השני׳ במדינת ראמעניא, בעת שבמדינות אחרות כבר שררה המלחמה הנוראה במלוא תוקפה, מלך בעת ההיא השר אלטונעסקא במדינת ראמענא, והודות השוחד הרב ששילשלו לכיסו יהודי ראמעניא עדיין לא שלטו הרציחות והשפיכת

דמים במדינת ראמעניא. אך בכל זאת כבר רחפה אז באויר רוח האנטיסמיטיז"ם, חלק ניכר מאנשי המדינה נשלחו למחנות העבודה.

עוד גם זאת נרגשה בימים טרופים האלו בראמעניא, כי ממשלת מדינת ראמעניא נתנו רשות להגרמנים ימ"ש לעבור דרך ארצם ללחום בגבול ארץ רוסלאנד, ובכל עיר ועיר שעברו הגרמנים עשו שמות בארץ והפילו חיתתם על יושביה, וגם הוציאו אז הדייטש"ן צו איסור לכל תושבי המדינה לבל יסובבו בשווקים וברחובות, ובאם המצא תמצא מאן דהוא שעבר על פקודתם, אחת דתו להמית רח"ל. ואכן בזמנים האלו כל נראה ובל נמצא אף אחד מתושבי מדינת ראמעניא מחוץ לביתו.

בימים ההם אירע עובדא מחרידה בעיירה קטנה בה כיהן פאר הגה"צ ר' יוסף חנוך הענינ קליינמאן ז"ל (לימים רב ואב"ד בכפר גדעון בארה"ק ובסוף ימיו התגורר בבני ברק) מחשובי תלמידי הגה"צ מסעקעלהיד ז"ל, ובצעירותו יצק מים על ידי הגה"ק מרן העצי חיים ז"ל.

וגופא דעובדא הכי הוה: בימים ההם הגיעו רבים מאה"י למצוא מחסה בראמעניע שהיה מקום מובטח יותר משאר הארצות. אחד הרבנים החשובים שגם הוא היה בין הגולים לראמעניע, שבק אז חיים לכל חי, והיה נמצא כדומן על פני השדה ללא קבורה כי מורא עלה על ראש כל היהודים להביאו לקבר ישראל מפחד הרשעים הגרמנים שעברו דרך אותו עיר.

רב העיר הגה"צ ר' יוסף הענינ ז"ל שם עצה בנפשו, והלך באישון לילה עם עוד ארבעה מתושבי העיר לגמול חסד של אמת עם הרב הנפטר לקבור את מתם מלפניהם, ובסתר ובחשאי קברו את הרב בבית החיים כראוי, כשאף אחד אינו מבחין את מעשיהם.אולם, אחר שגמרו בעבודת הקבורה, כשהתחילו לחזור לביתם, הנה מה מאוד נרתעו ונבהלו כשהבחינו כי הגרמנים רודפים אחריהם וכלתה אליהם הרעה. הללו התחילו לברוח בנפשם כל עוד נשמתם בם לבל יתפסו אותם הגרמנים הארורים ח"ו. ואכן הארבע אנשים שהלכו ביחד עם הרב הצליחו לברוח מידם ונמלטו על נפשם. אולם הרב ר' יוסף הענינ לא הצליח לברוח מפניהם ונתפס בידם. הגרמנים העבירוהו מיד לבית הסוהר שעמדה תחת ממשלת הראמענער ומסרוהו לשר בית הסוהר. וכפי הרגיל, שלמחרת בבוקר הוציאו את כל האנשים משם וגזרו פסק דינם למיתה רח"ל.

כשנכנס הרב לבית האסירים הושיבוהו בזוית אחד, וישב ובכה על רוע מר גורלו, הוא ידע בנפשו כי כבר קרב קיצו, ולא נותר בעדו כי אם מספר שעות עד סופו המרה רח"ל. תוך ישבו שקוע בבכי וחלחלה, נפלה עליו תרדמה גדולה. והנה חלם חלום נורא ונפלא... בחלומו ראה את רבו הראשון הגה"ק מרן העצי חיים ז"ל, איך שעומד לידו בבית האסירים, וברגשי אבהית מחזקו ומנחמו בדברים, וכה אמר לו: "ידעתי בני ידעתי שעת צרה גדולה היא לך, אמנם אנכי לא אוכל לעזור לך בצר לך, כי זה יותר מחמשה עשר שנים מפרידים בינינו מאז שהנני בעלמא דקשוט. ועל כן איעצך ויהי אלקים עמך שתלך לאחי הרב רבי יואל'יש מסאטמאר שיעתיר בעדך, ובזכות תפילתו תיושע ותשוחרר". הרב פרץ בבכי מר ושאל את רבו מרן העצי חיים ז"ל בחלומו: "וכי איך אוכל להגיע לסאטמאר הלא הננו חבוש בבית האסירים, והנה למחרת בבוקר הם רוצים להוציא אותי להריגה רח"ל"... והשיבו רבו העצ"ח! "תלמידי חביבי! אין לך לדאוג, אני כבר אודיע לאחיך שגר סמוך לעיר סאטמאר, ואבקשו שיזכיר אותך לפני אחי הרב רבי יואל'יש שיתפלל עבורך בעת צרתך"... ויהי ככלות מרן העצי חיים ז"ל לדבר את דבריו, ויקץ הגה"צ ר' יוסף חנוך ז"ל והנה חלום.

הרב ר' יוסף חנוך לא שם לב הרבה לדברי החלום, כי דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. אמנם למחרת בבוקר הנה ראה זה פלא... השומר החדש שהגיע בבוקר (כנהוג שבבוקר החליפו את שומרי בית הסוהר) כאשר ראה את היהודי בבית האסירים תמה ושאל לו: מה לך פה?... וענה הרב שנתפס ע"י הגרמנים העוברים בעת במדינה, השומר התחיל לצעוק אליו: צא מכאן... צא מכאן... מהר ברח לך אל מקומך!. השומר פתח לו את כל השערים, והוא התחיל לברוח בנפשו ויצא מבית האסירים לחופשי.

הרב ר' יוסף הענינ לא קלט בראשונה את כל ונוכחת, דימה בדעתו כי וודאי שקוע עדיין בחלום הלילה... התבונן בדבר הנפלא העצומה שנשתחרר מבית האסירים באופן משונה כזו, והחליט שבוודאי אין זה דבר פשוט כלל, ואין זה כי אם שרבו מרן העצי חיים ז"ל פעל בעדו מעלמא דקשוט שינצל מצרתו ויצא מצרה לרווחה ומאפילה לאורה. בינתיים, פרצה המלחמה הנוראה במדינת ראמעניא, הרב ר' יוסף הענינ הלך בשבי ובגולה ככל אחיו הנתונים בצרה ובשביה, בגולה אחרי גולה ובשבי אחר שבי, ובחסדי שמים מרובים ניצל גם הפעם מידי זדים ונשרד לפליטה.

כתום המלחמה, נסע לבית אחיו הנ"ל שגר סמוך לעיר סאטמאר, להוודע מי ממשפחתו נשאר בחיים. אך כאשר הגיע לבית אחיו מצא את הבית שומם מיושביו כי אף אחד ממשפחת אחיו לא נשאר בחיים ל"ע. אולם תוכו מסתובב בביתו של אחיו, בהכנסו לחדר הספרים, הנה נראה לעיניו ספר אחד מונחת על שולחנו של אחיו, שנשאר שם על השולחן כל הזמן של המלחמה הנוראה. הלה ניגש אל השולחן ופתח את הספר, ומה מאוד נרתע לראות כי בשער הספר רשם אחיו דבר פלא על דבר הצלתו מבית האסירים, וכה נמצא רשום על ספרו של אחיו: ראיתי בחלומי את הגה"ק בעל עצי חיים ז"ל מסיעטע ואמר לי: "הן אחיך ר' יוסף הענינ נקלע למצב קשה והוא בצרה גדולה על כן מהר קום ולך לאחי הר"ר יואל'יש ותזכיר לפניו את אחיך שינצל מכל צרה"... בתחילה לא שמתי לב לזה ואמרתי חלומות שוא ידברון, אבל אחר השנות החלום פעם ופעמיים קמתי ועליתי לבית מרן הגה"ק מסאטמאר וסיפרתי לו את החלום אשר ראיתי, ורבינו איחל מברכותיו הטהורות שיעבור את המלחמה וישאר בחיים. ע"כ מצא רשום בשער של הספר של אחיו.

ר' יוסף חנוך נפתע לקרות דבר זה בספר שרשם אחיו, וכאשר ראה שאחיו רשם את הזמן לסיפור הנ"ל, ראה שזה היה בדיוק באותו לילה שגם הוא ראה בחלומו את רבו העצי חיים ז"ל, ואז נתברר לר' יוסף הענינ ע"ה למפרע שחלום אמת ראה, ונפלאת היא בעיניו.

עכ"פ איז ער געווען ביי די חתונה אין סאטמאר, ווען זיין שוואגער רבי חיים'ל האט חתונה געמאכט א קינד, און אזוי ווי דער שטייגער איז ביי א חתונה, מענטשן קומען און גייען, מענטשן שטייען און רעדן, אינמיטן איז דער זיידע ז"ל אריין געקומען צו די חתונה, איז געווארן שטיל, יעדער איינער ווער ס'איז דארט געווען איז שטיל געווארן, אזוי

האט אויך פארציילט איינער פון די בארדיוב׳ער קינדער וואס איז דארט געווען, האט ער דערציילט וואס איז דארט געשעהן, פון איין מינוט צו די אנדערע האט זיך אלעם אפגעשטעלט, ווער ס׳איז געשטאנען איז געשטאנען, ווער ס׳איז געזיצן איז געזיצן, ס׳איז געווארן שטיל.

אזוי איז געווען, ווען ער איז געגאנגען אויף די גאס האט זיך יעדער אפגעשטעלט.[9] ווען ער האט אויפגעהויבן די אויגן האט ער געווארפן א פחד, ער האט נישט געשריגן, זיין צורה אליין האט געווארפן א פחד.

ער האט געדאוועט פארן עמוד מנחה ערב שבת, און די שטילע שמונה עשרה האט זייער לאנג געדויערט. און דארט אין ביהמ״ד איז געווען א איד וואס האט אכטונג געגעבן מ׳זאל נישט שמועסן ביים דאוונען, אבער אז ס׳האט אזוי לאנג געדויערט די שטילע שמונה עשרה, די מענטשן האבן שוין אויסגעטרעטן, איז געווען אזעלכע וואס האבן געשמועסט, איז ער צוגעגאנגען אמאל צום זיידן ׳וועז דער רבי זאל געבן א קלאפ, וואלט געווארן שטיל...׳, דרך ארץ...

*

דער זיידע איז אמאל געווען אויף א שבת אין קאלוב, ס׳איז געווען זומער, און ס׳איז צוזאמגעקומען א גרויסער עולם אויף שבת, און פארן פריין פון די שטאט איז נישט געפעלן אזויפיל אידן קומען זיך צוזאם, האט ער גלאזאט רופן דעם זיידן, און דער עולם איז געווארן זייער דערשראקן, אבער דער זיידע האט זיך נישט דערשראקן, ער איז ארויף געגאנגען, פרעגט אים דער פריין וואס ער טוהט דא? דער זיידע ז״ל איז געקומען פון סיגוט, סיגוט איז ראמענא און קאלוב איז געווען אונגארין, ס׳איז נישט געווען אזוי שוה בשוה אונגארין מיט ראמעניא, האט דער זיידע געזאגט ׳איך בין געקומען מתפלל זיין מיטן עולם׳, האט ער אים געזאגט ס׳איז יעצט דא א טרוקענעיש, איך דארף רעגן, לאמיר זעהן זאלסט דאוונען ס׳זאל זיין רעגן. שוין, איז ער אהיים געגאנגען. ס׳האט נישט געדויערט קיין דריי טאג און ס׳איז געקומען א רעגן, א גרויסער רעגן אזוי צום געדענקען.

יארן שפעטער ווען מ׳האט געדארפט האבן רעגן האט דער פריין געבעטן אז מ׳זאל ווידער רופן דעם רבי׳ן ער זאל ברענגן רעגן.[10]

---

9 עיי׳ בס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב) שהגה״צ מפאיע הי״ד היה מדבר מצורתו הקדושה של מרן העצי חיים ז״ל בהתרגשות והתפעלות, ופעם הצביע לי על הלאמפ (שהיה דולק על נעזעלין והיה אור חוק מאוד) ואמר: דו זעהסט דעם הונדערטער לעמפל, זיין פנים האט מער געשיינט ווי דאס, וכן היה אומר שהווייסע וועסטל ופניו היה תואמים במראיהן.

10 ויש לציין שבס׳ צדיק כתמר יפרח (עמ׳ י״ז) מביא אותו הדבר פלא שהיה בקאלוב, וכותב שם שעוד באותו שבוע התחיל לירד גשמים הרבה.

ויש לציין שבס׳ זקיניך ויאמרו לך (ח״ד) מביא הסיפור באריכות כפי שסיפר הרה״ח רבי אליקים יודא גרינוואלד ע״ה: כ׳האב אמאל געהערט א מוראדיגע מעשה אויפן הייליגן עצי חיים זצוקללה״ה זי״ע ועכי״א, מפי זקן אחד וואס איז דארט געווען דערביי בשעת מעשה: אמאל איז דער הייליגער עצ״ח געווען צוואסטס אין שטאט קאלוב בלויז אויף איין קורצען טאג (איך געדענק נישט ענעני צו ס׳איז געווען אויף ז׳ אדר אדער סתם אינמיטן יאר), פארשטייט זיך אז עס איז געווארן א מורא׳דיגע רעש און טומעל, צדיק זה בא לבית מלוני, דער גאנצער שטאט יונג און אלט זענען געקומען צו גיין, בלויז צו כאפן א בליק אויפן הייליגן צדיק, צו ווייטן פאר די קינדער צורת קדשו פונעם גרויסן גאון וצדיק און זוכה זיין לקבל ברכת קדשו, פארציילט מיך ווייטער דער איד: דער הייליגער עצי חיים ז״ל איז איינגעשטאנען ביי איינעם קויפמאן א באקאנטער סיגוט׳ער חסיד אין שטאט, און במשך דער גאנצער טאג האט ער אויפגענומען קוויטלעך און געזעגענט דעם עולם, ס׳איז געווען א מורא׳דיגע געדרענג פונעם גרויסן ציבור אין שטוב פון די אכסניא, אזוי אז דער עצ״ח האט געמוזט אויפנעמען דעם ציבור אינעם גרויסן הויף אינעם אכסניא.

איז דער איד ממשיך - אין יענע צייט איז געווען א מורא׳דיגע שווערע צייט אין שטאט, עס איז געווען אן עצירת גשמים, ס׳האט שוין נישט געהאט געריגענט פאר גאר א לאנגע צייט, אזוי ארום אז די פרנסות זענען געווארן שוואכער און שוואכער - די בהמות וכדו׳ האבן אנגעהויבן אויסצוזייגערען פון הונגער ווייל עס איז נישט געווען וואס צו פאשען וכו׳ - און עס האט געהערשט א גרויס זארג אין שטאט מה יהי סופו, ווי פארשטענדליך האט יעדער מזכיר געווען פארן הייליגן עצ״ח להעביר את רוע הגזירה, אויך להבדיל די גוים פון שטאט אין שפיין פונעם שר-מעיאר וכדו׳ האבן זיך אויך פארזאמעלט ביים הויז ווי דער עצ״ח איז איינגעשטאנען און געבעטן די אידן אז מ׳זאל זיי צולאזן צום הייליגן ראבינער אז ער זאל איינרייסן אז ס׳זאל זיין רעגן, ס׳איז געווען שוין שפעט אויפדערנאכט און דער עצ״ח האט זיך געשטעלט דאוונענן תפלת מעריב אין שטוב פונעם אכסניא ׳זיין הייליגע צורה האט געשטראלט און געלאכטן׳ - איז דער איד ממשיך - געדענק איך ווי היינט: ׳ווי נאר דער הייליגער עצי חיים ז״ל האט אויסגעשריגן די ווערטער ״משנה עתים ומחליף את הזמנים״ האט זיך תיכף ומיד אראפגעלאזט אזא רייזיגע גאס-רעגן אז מ׳האט נישט געקענט ארויסגיין אויף דער גאס!׳ והעיר קאלוב צהלה ושמחה!.

ווי פארשטענליך איז ארויס געקומען א מורא׳דיגע קידוש ה׳ און להבדיל די אלע גוים פון שטאט האבן גלייך געזאגט אז דאס איז א אפענע מופת פונעם הייליגען ראבינער, און אויך אוודאי פאר די אידן איז געווען א גרויסן יו״ט, זיי האבן געזעהן מיט די אייגענע אויגן דעם צדיק גוזר והקב״ה מקיים און זענען געהאלפן געווארן בגודל קדושתו ובזכותו פונעם ציס״ע מרן הגה״ק דער הייליגער עצי חיים, זכותו הגדול והקדוש יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

סיפורי קודש אצל מסיבת לחיים אחר תפילת שחרית ביומא דהילולא של מרן הגה"ק בעל עצי חיים זיע"א

במקום הנופש פאלם ספרינגס יע"א

יום ג' פרשת בא, ו' שבט, תשפ"א לפ"ק

ווען ס'איז געווען די ערשטע קריג (סוף שנת תרע"ד), איז דער זיידע ז"ל אנטלאפן פון סיגוט, די רוסן זענען דעמאלטס אריין געקומען אין סיגוט און יעדער וואס האט געקענט איז אנטלאפן, דאס איז געווען אום יום הקדוש (שנת תרע"ה), מ'האט אויסגערופן יום הקדוש אז מ'מעג פארן, ס'איז פיקוח נפש און ווער ס'קען פארן זאל פארן. דער זיידע האט נישט געוואלט פארן אום יו"ט, האט ער אויסגעווארט ביז מוצאי יו"ט און דעמאלטס איז ער אנטלאפן, אויפן וועג האט זיך דער זיידע געטראפן מיטן קרן לדוד,[11] ער איז דעמאלטס געווען רב אין די ווישעווע'ס (עיר ווישעווע הי' לו כמה חלקים והי' נקרא כן בלשון רבים), דאס איז נישט ווייט פון סיגוט, זענען זיי צוזאמען געפארן אין איין וואגן, מ'האט שוין נישט געקענט פארן אויף אלע וועגן, ס'איז שוין געווען דארט וועגן וואס זענען שוין געווען פארשפארט, מ'האט פראבירט צו פארן אהער און אהין, ביז מ'האט געטראפן א וועג וואס מ'קען פארן, האט דער קרן לדוד דעמאלטס געזאגט 'מזמור לדוד בברחו (תהלים ג, א), פרעגט דאך די גמרא (ברכות ז:) קינה לדוד מיבעי ליה, נאר אז מ'קען נאך אנטלויפן איז אויך א 'מזמור', זיי האבן נישט געוואוסט ווי אזוי מ'וועט קענען גיין, און אז מ'האט געטראפן א וועג, און מ'קען נאך לויפן איז מזמור לדוד.[12]

דעמאלטס איז געווען א אינטערעסאנטע מעשה, ערב סוכות זענען זיי אנגעקומען אין א דארף נעבן

---

11 הגה"ק רבי אליעזר דוד גרינוואלד ז"ל (אחיו של הערוגת הבושם ז"ל) שהי' אב"ד ור"מ ק"ק סאטמאר אחר פטירת הגה"ק רבי יהודא גרינוואלד ז"ל בעל שבט מיהודא.

12 וז"ל בספה"ק קרן לדוד (בליקוטים שבסוף ספר בראשית): "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, וידוע קושית הגמרא (ברכות ז:) קינה לדוד מבעי' ליה, ואמרתי לרשום למזכרת לבל אשכח חסדי ה' הגומל לחייבים טובות שגמלנו ברחמיו וכרוב חסדיו, והבנתי אז פי' הכתוב מזמור לדוד בברחו, כמה שאירע לי בעת שהייתי מוכרח לברוח מביתי ומקהילתי ק"ק ווישווא יע"א מפחד אויב הבאה בשערי המדינה מחמת המלחמה האיומה בשנה זו שנת העת"ר לנו, ביום ה' למחרת יוה"כ אשר נודע כי גבר אויב ובא בגבולינו ובמוצאי יה"ק באו אלי נכבדי קהלתי והפצירו בי שאסע כאור בוקר בלי שום ספק, והיה בעיני קשה לעזוב קהלתי לחיות מעשרה ראשונים היוצאים מהעיר, ובפרט שהפצירו בי רבים שלא אעשה כזאת להעלות עוד עי"ז פחד באנשי קהלתי, ונשארתי עד שבאור ליום ו' עש"ק פתאום בא השמועה כי קרב האויב לעירינו ותהום כל העיר אנשים נשים וטף הרצים יצאו דחופים אנה ואנה לבקש אופן לברוח כי לא נמצא בכל העיר עגלה לשכור ונפשינו נבהלה מאוד ואין מקום לנוס, ותהי חרדת אלקים עד שבעודי משתומם ומצפה לישועה בא אלי אחד מאנשי קהלתי ואמר לי שיש לו עגלה ואסע אתו עמו עם כל אשר לי, וברכתי ברכת תודה לה' וכאשר זכיתי לישב על העגלה מלאה לבי תודה לאל ית' אשר הטיב חסדו עמדי ויצאתי לשלום בעש"ק באשמורת הבוקר עד שבאתי לישוב סטרימבע סמוך להכנסת כלה (קבלת שבת ק) בלי מלבושי שבת וטלית ותפילין, ובלי אוכל מאומה, מחמת אימה ובהילות ומהירות שכחנו כל זאת בביתי ותחת אשר אמרתי כי יצאנו ממקום הסכנה. פתאום בש"ק בעת ישבנו בסעודה אחר צהרים בחברת הרב הגה"צ מסיגעט שליט"א [ה"ה מרן העצי חיים ז"ל], באה השמועה כי אי אפשר ליסע עוד רק עד חצי שעה ואחרי כן יקלקלו הדרך מטעם מנהלי קרב לעכב השונא בקרבתו ונבהלנו מאוד והיינו נפחד כל הזמן עד מוצש"ק אשר רצינו ליסע להלאה, אבל הקול נתחזק שא"א ליסע כלל, מחמת עיכוב הבעלי מלחמה שקלקלו הדרך, ואנחנו היינו בפחד ובהלה מבלי לשית עצות בנפשינו וגם נשארתי בלי עגלה כי לא היה אפשר למצוא עגלה בכל הכפר וכבר נתייאשתי מליסע, עד אשר בחמלת ה' עלינו באה עגלה ריקנית בחצות הלילה כאשר אנחנו עומדים בחוץ לטכס עצה מה לעשות והעמדנו העגלה ונתרצה לשוב עמנו בדרך.

וכאשר זכינו לשבת על העגלה מלאים גיל והדוה בתודה לה' אשר הטיב עמנו לברוח ממקום סכנה כי ביום ב' ביו"ט של סוכות כבר בא האויב עד הכפר הנ"ל, והנשארים יראו ופחדו פחד גדול ונמלטו באחד ההרים וה' ברוב רחמיו וחסדיו הסיב לב האויבים ושבו לדרכם בחוה"מ בבוקר ולא הרעו ב"ה מאומה וניצלנו מחמת האויב, ואני בחמלת ה' עלי ברחתי בעוד זמן לבוא על יו"ט של סוכות לקהל בעטלאן יצ"ו ומצאתי ב"ה סוכה נאה לקיים מצות סוכה כהוגן. והבנתי אז בזה המעשה כוונת דוד המלך ע"ה שאמר מזמור בברחו מפני אבשלום בנו כלומר על שהיה בידו לברוח על זה גופא אמר מזמור ותודה לה', ונתיישב קושיית הגמרא.

ורשמתי כל זה למזכרת לבל אשכח חסדי ה' אשר גמל עלי כן ה' אלוקינו יעורר רחמיו וחסדיו עלי ועל עמו כלל ישראל בכלל ובפרט שהם בעת צרה ואין להם להשען כי אם על אבינו שבשמים ויושיעני בקרוב למען שמו וישים שלום בעולם ויקרב ישועת ישראל ויגאלנו גאולת עולם אמן.

ועי' בספרו קרן לדוד על המועדים (בדרושים לשבת שובה, דרוש ה) וז"ל: ד"ת שאמרתי בקהלתי קהלת ווישאווא יע"א שנת העת"ר לנו, ורשמתי לזכרון בספר פה ק"ק טשארנא יע"א כי הוצרכנו לברוח מקהלתינו ביום ו' עש"ק האזינו י"ב תשרי מפחד אויב שבא למלחמה בגבולינו, והשם ירחם עלינו ועל שארית פליטת בני ישראל ויצילנו מכל מיני צער ונזק, ונזכה לישועה קרוב אכי"ר.

קליינווארדיין, מ׳האט שוין נישט געהאט קיין צייט ארויצופארן ביז קליינווארדיין, איז מען געבליבן אין דעם דארף אויף יו״ט.

אבער ס׳קומט דאך יו״ט און מ׳דארף דאך ערגעץ איינשטיין, האט מען זיך אנגעהויבן נאכצופרעגן, איז דארט געווען א דארפסמאן, און זיי האבן געפרעגט דארט אין שטוב – די פרוי האט געעפענט די טיר – אויב זיי קענען דארט זיין אויף יו״ט, האט מען געענטפערט יא. האט מען איר געפרעגט וואו איז דער מאן, האט זי געזאגט, ער איז אין פעלד, האבן זיי געפרעגט צי ס׳איז דא א סוכה, האט זי אננעוויזן אין הויף וואו ס׳איז די סוכה. זיי זענען געגאנגען קוקן די סוכה, זאגט דער זיידע פארן קרן לדוד, ׳וויישעווער רב, די סוכה איז פסול׳, פרעגט ער פארוואס איז די סוכה פסול, האט ער געזאגט מ׳האט געדעקט די סכך פארן מאכן די דפנות, [דהיא פסולה מטעם תעשה ולא מן העשוי (סוכה יב.)], בלייבט ער אזוי שטיין און וואונדערט׳זיך, ער זעהט דאך געהערינ׳ג א סוכה מיט וועגט, נו ווער זאגט אז ס׳איז אזוי געמאכט (הסכך קודם לדפנות).

ווען דער דארפסמאן איז אהיים געקומען פון פעלד פרעגט איהם דער קרן לדוד ווער האט געמאכט די סוכה, זאגט ער אז ער האט אליין געמאכט די סוכה, פרעגט ער ווי אזוי האסטו עס געמאכט, האט ער געזאגט, אז ער האט אראפגעלייגט פיר שטאנגען און ארויף געלייגט די סכך, און נאכדעם האט ער צוגעקלאפט די וועגט ארום די שטאנגען. דער קרן לדוד איז געבליבן איבערראשט, און האט געפרעגט דעם זיידן ווי אזוי ער האט דאס געוואוסט?, האט דער זיידע געזאגט ׳ס׳איז פשוט, ס׳איז נישט קיין רוח הקודש..., כ׳האב אנגעקוקט די סוכה, האב איך געזעהן אז ס׳איז אזוי צוזאם געשטעלט געווארן׳....

דער קרן לדוד האט דאס זייער באוואונדערט (ולמעשה הגיע הקרן לדוד ז״ל לעיר בעטלאהן על חג הסוכות).

א׳ הנוכחים: ווען מ׳איז אנטלאפן, וואו זענען געווען די קינדער פונעם עצי חיים?

רבינו: איך ווייס נישט. ס׳איז אזוי די רביצין איז לכאורה שוין געפארן פריער, זי איז געווען אין ראצפערט ביים זיידן רבי שלום אליעזר״ל. דער טאטע ז״ל איז דעמאלטס געבוירן געווארן באותו פרק, אין יענעם ווינטער, אפאר וואכן שפעטער.

דער טאטע איז דאך געבוירן געווארן אין ראצפערט, פארשטיי איך אז זי איז שוין געווען פריער דארט.

די רוסן זענען נאך נישט געהאט אנגעקומען קיין אונגארין דעמאלטס, נאר אין טראנסלאוואניע. פון דארט זענען זיי אריין געקומען. מ׳האט זיי פאריאגט, די עסטרייך׳ישע ארמיי האט זיי פאריאגט.

אין סיגוט האבן זיי נישט געמאכט קיין חורבנות. אין אנדערע פלעצער יא, ווי למשל אין בעלזא יא, דארט האבן זיי חרוב געמאכט די שוהל, נישט אינגאנצן איינגעווארפן, אבער זיי האבן געמאכט א חורבן.

מוה״ר אברהם משה פאלקאוויטש הי״ו: כ׳האב געהערט פון רבי׳ן ז״ל דער ברך משה, אז דער עצי חיים האט געזאגט פארן קרן לדוד, אז ער האט געזעהן אויף די שיעפקייט פון די לייסטלעך אז ס׳איז שוין געווען סכך דארט פארדעם, אז ס׳איז נישט געווען פון די ערד געמאסטן, נאר ס׳איז געווען געמאסטן פונעם דאך. מ׳האט געמומען לייסטלעך און ס׳איז געווען צוגעפאסט גלייך מיט די סכך, ווען מ׳בויעט פון אונטן ארויף איז דאך נישט מעגליך דאס צו טוהן, ווייל די ערד איז דאך נישט גראד. אזוי האט מיר דער רבי אמאל געזאגט, אז דער עצי חיים מיט זיין חכמה האט דאס באמערקט.

רבינו: יא, דער זיידע האט גע׳שמ׳ט פאר א גרויסער חכם, ער איז געווען א גרויסער פקח.

בימיו פונעם זיידן איז געווען א מעשה, ס׳איז געווען דארט אין די געגנט פון סיגוט צוויי אידן וואס האבן געמאכט א שותפות, זיי האבן איינגעלייגט ביי א דריטן, דער האט איינגעלייגט צעהן אלפים, און דער האט איינגעלייגט צעהן אלפים, און זיי האבן אים געזאגט אז ער טאר נישט ארוים געבן דאס געלט נאר ווען ביידע זענען דא.

אזוי איז געווען א שטיקל צייט, יענער האט געהאלטן דאס געלט, שפעטער איז אנגעקומען איינער פון די שותפים און האט אים אננעהויבן צו פארדרייען א קאפ אז ער דארף האבן נייטיג דאס געלט, האט ער געזאגט אז ער קען נישט ארוים געבן דאס געלט, זאגט ער אים, ער האט טאקע באפוילן כ׳זאל דיר זאגן אז דו זאלסט עס ארוים געבן..., בקיצור, ער איז אים אזוי לאנג געשטאנען אויפן קאפ ביז ער האט אים געגלייבט און אים ארוים געגעבן דאס געלט.

עס האט נישט געדויערט לאנג, און ס׳איז אהנגעקומען דער צווייטער שותף, ער פרעגט אים ׳היכן פקדוני?׳, זאגט ער, כ׳האב עס ארוים געגעבן׳, פרעגט ער ׳וואס הייסט דו האסט עס ארוים געגעבן?׳, זאגט ער, אז ער האט באפוילן אין דיין נאמען אז איך זאל עס אים געבן... האט ער זיך געמומען שרייען ׳כ׳וויים נישט, ס׳איז דא א צעטל ווען מ׳האט איינגעלייגט דאס געלט, וואס דארט שטייט בפירוש

אז מ׳קען נישט ארויס געבן דאס געלט נאר אויב ביידע זענען דא, דו מוזסט מיר צוריק געבן מיין געלט, דו ביזסט א פושעז׳...

הכלל, ס׳איז געווארן אן ערנסטער פראבלעם, זעהט אויס זיי זענען נישט געווען קיין חסידישע אידן, איז עס אנגעקומען אין געריכט, דער האט געטומען א לויער, און יענער האט אויך געטומען א לויער זיך צו פארטיידיגן אז ער איז אריין געפאלן... ס׳איז געווען א גרויסע איבערקערעניש, דער איד האט געהאלטן אז ער איז שוואך פאר׳ן פראצעס, ווייל ער האט דאך טאקע עובר געווען אויפן תנאי וואס מ׳האט געמאכט בשעת וועג ער האט באקומען דאס געלט, ער זאל עס נישט ארויס געבן נאר וועג ביידע זענען דא.

ביז עמיצער האט אים פארגעשלאגן ער זאל פארן קיין סיגוט צום זיידן, איז ער טאקע געפארן און האט אראפ געלייגט דעם שווערן פראבלעם וואס ער האט, און עס וואלט אים אפ א משפט.

זאגט אים דער זיידע ׳איך זעה נישט קיין פראבלעם׳, זאג אז דו ביזסט גרייט ארויס צו געבן דאס געלט, נאר דו קענסט עס נישט געבן ווייל יענער איז נישטא....׳, דער תנאי איז דאך געווען אז מ׳קען נישט געבן קיין געלט נאר וועג ביידע זענען דא, יענער איז דאך נעלם געווארן, יעצט קען איך דיר נישט ארויס געבן דיין געלט ווייל יענער איז נישטא, וועג יענער וועט קומען וועל איך עס געבן...[13]

איז ער טאקע צוריק געגאנגען און פארציילט פאר זיין לוייער די עצה וואס דער זיידע האט אים געגעבן. און ס׳איז געווען א גערכט, האט ער געזאגט פאר׳ן ריכטער אז ער טוישט זיין טענה, ער איז גרייט אים צוריק צו געבן דאס געלט, און הייבט אהן פארצולייגען דעם צעטל וואס דארט שטייט, במילא קען איך אים נישט געבן ווייל יענער איז נישטא....

יעדער האט זיך צולאכט דארט, ער האט פאר יענעם פארמאכט דאס מויל.

דער ריכטער האט זיך אהנגערופן פאר דעם איד ׳דאס איז נישט דיין בייפאל...׳, האט ער געזאגט, ס׳איז טאקע נישט זיין עצה, נאר ער איז געווען אין סיגוט ביים ראבינער און ער האט אים אזוי געע׳עצה׳ט צו טוהן.

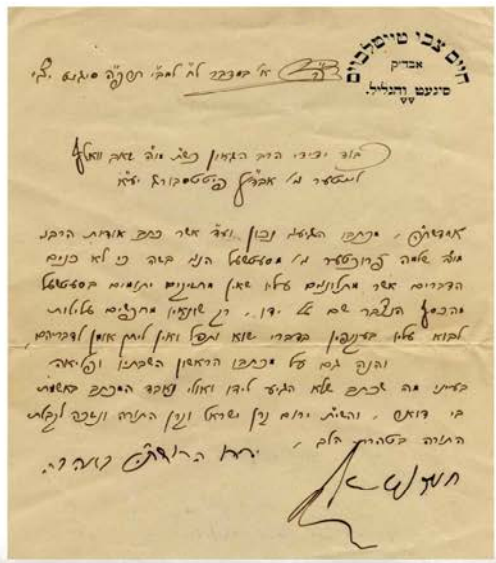
האט דער ריכטער געזאגט אז ער וויל קומען קיין סיגוט, ער מוז אים זעהן... ער האט זיך טאקע אויפגעשטעלט און איז געפארן דעמאלטס קיין סיגוט.

ער איז געווען א אונגארישער ריכטער, און במשך די צייט איז ׳יעל המדינות בו יאמר׳... די מדינות האבן זיך געטוישט, די גרעניצן פון איין מדינה צו א צווייטע, סיגוט האט זיך געטוישט פון אונגארין איז ס׳איז געווארן ראמעניא, נאכדעם איז עס צוריק געווארן אונגארין אום 41׳ למספרם.

בקיצור שפעטער איז געווען וועז דעם זיידנ׳ס עלטסטער זוהן רבי זלמן לייב איז שוין דעמאלטס געווען דער רב (אחר הסתלקותו של מרן הצדיק רבי חיים זי״ע),[14] ער האט געהאלטן ביי זיך

13

מכתב ממרן העצי חיים זי״ע שכתב לרב באמעריקא להציל את העשוק מיד עושקו שהעלילו על משולח א׳ למען בית היתומים שהוא שקרן:

14

שער ספר ״עצי חיים״ שחי׳ שייך לבנו הגה״צ ר׳ יקותיאל יודא זי״ל הי״ד.

פוילישע פליטים, און אז מ׳האט געטראפן אז ער האלט ביי זיך פליטים האט מען אים איינגעשפארט און ס׳איז געווען א געפערליכע צרה, דעמאלטס האט די טאכטער פון פעטער ז״ל, די סעמיטאלי רביצין (הרבנית הצ׳ חי׳ רויזא ע״ה), זיך דערמאנט אז ס׳איז דא דער ריכטער וואס איז אמאל געווען ביים זיידן אין סיגוט, און מ׳האט זיך צו אים געוואנדן, און ער האט טאקע ערלעדיגט מ׳זאל דעם רב ארוים לאזן פון תפיסה, דאס איז געווען לכבוד די מעשה.[15]

כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז״ל ווען ער האט גערעדט פונעם באטורער רב רבי נפתלי (בן הגה״צ רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים ז״ל אבדק״ק וואלאוון בעל היטב איטיב חדב״נ וב״א של מרן הייטב לב ז״ל), אז ער האט געשמ׳ט פאר א קלוגער מענטש, א גרויסער פקח. און דער באטורער רב האט אמאל געזאגט פאר״ן טאטן ז״ל ווען ער האט גערעדט מיט אים פונעם זיידן (מרן העצי חיים), האט ער געזאגט ׳איך היים א קלוגער איד, אבער עם קומט נישט צו צו דיין טאטן... כ׳האב אסאך מאל גערעדט צו אים, און ווען איך בין אווק געגאנגען האב איך ערשט פארשטאנען וואס ער האט מיר געזאגט׳... אזוי האט ער געזאגט אויף זיך.

*

דער זיידע ז״ל ווען ער איז נאך געווען א יונגערמאן און ער האט זיך געטראפן מיט די גרויסע רבנים, זענען זיי אלע נתפעל געווארן, זיי זענען ארוים פון התפעלות פון אים, מ׳האט זייער גערעדט פון זיין גדלות אין תורה, הרב דושינסקיא ז״ל (הגה״ק מהרי״ן דושינסקיא נאב״ד עיהה״ק ירושלים ת״ו) איז געווארן רב חוסט (בשנת תרפ״א), ער איז געקומען פון גאלאנטא, גאלאנטא איז אויבערלאנד, און ער האט נישט געקענט קיין סאך רבים,[16] ער איז דאך געווען א אויבערלענדער רב און יעצט איז ער איז געקומען קיין חוסט, און אין חוסט איז געווען חסידים, דאס איז אין מאראמאריש, און דער זיידע ז״ל איז אדורך געפארן חוסט, און ער איז געבליבן נעכטיגן אויף א נאכט אין חוסט, א לינת לילה האט מען עם ערופן, איז ער געגאנגען באזוכן דעם נייעם רב, און ס׳האט זיך נישט געמאכט עפעס קיין שמועס, און ער איז צוריק געקומען אפגעבן דעם באזוך, און דארט האט זיך יא געמאכט א שמועס אין לערנען, און ס׳האט זיך לאנג פארצויגן אז דער זיידע ז״ל האט פארשפעטיגט די באהן, ער האט דאך געדארפט אהיים פארן מיט די באהן, אבער ס׳האט זיך אזוי פארצויגן אז למעשה האט ער פארשפעטיגט די באהן, ווען ער איז אוועק געגאנגען איז הרב דושינסקיא געווען אינגאנצן איבערגענומען, האט ער געזאגט מיט התפעלות – ער האט גערעדט אזוי אויבערלענדיש – ׳איך האב נישט געוואוסט אז חסידים קאנען אויך וואר לערנען...׳.

*

דער זיידע ז״ל איז אנגעקומען דאס ערשטע מאל צו אן אסיפת הרבנים קיין פעסט, צו די קאנצעליי, ס׳איז געווען רבי קאפל רייך ער איז געווען דער פעסטער רב, ער האט אים אנגעקוקט אזוי, דער זיידע איז נאך געווען א אינגער רב, און ער האט אים געזאגט ׳סיגוטער רב, די שכינה רוהט אויף אינעך׳.....[אויף אייך], ער האט אזוי אהנגעקוקט דעם זיידן און איז מורא׳דיג נתפעל געווארן, דער זיידע איז געווען א מורא׳דיגע בעל צורה, ׳די שכינה רוהט אויף אינעך...׳ האט ער אים געזאגט, האט אים דער זיידע געפרעגט, ׳אזוי?! איר האט שוין אמאל געזעהן די שכינה...?׳.

און מ׳האט אים טאקע מורא׳דיג מעריין געווען, אין די גאנצע מדינה, אלע גדולי ישראל, מ׳זעהט עס אין די בריוון און אין די תשובות ווי אזוי מ׳שרייבט צו אים און מ׳שרייבט פון אים, זייער גרויס, כאטש ער איז נאך געווען אינג, זייער אינג איז ער געווען.[17] ס׳זענען געווען רבנים אין יענעם

15 יתר פרטי הסיפור ושאר הפרטים מאותה תקופה מובא בספר ״יד יקותיאל׳ בחלק ב׳ תולדות ימי המחבר כ״ק הגה״צ רבי יקותיאל יהודא ז״ל אבד״ק סיגוט הי״ד (פ״ו עמוד רע״ט). האיך שכ״ק הגה״צ אבד״ק סיגוט ז״ל מסר נפשו ומאודו עבור פליטי בנ״י הנתונים בצרה, ואשר דודו הק׳ אחי אביו מרן רביה״ק הדברי יואל ז״ל השתדל בכמה אופנים לשחרר אותו מתפיסה הקשה בעיר סעליש, ובפרט ע״י פעולת בתו הצדיקת הרבנית מסעמיהאלי ע״ה.

16 נתקבל לאב״ד גאלאנטא בשנת תרנ״ה וכבר בימים הללו נסע כמ״פ לשינאווע להסתופף בצ״ק של מרן הגה״ק הדברי יחזקאל ז״ל, ודיבר מזה כל ימיו, אבל לא הי׳ לו שייכות כ״כ עם חסידים בהיותו באויבערלאנד, ועסק כל השנים בהרבצת תוי״ש לתלמידים ובהנהגת הקהלה.

17 וראה בענין זה בהקדמת מרן רבינו הגה״ק שליט״א על ספר שו״ת עצי חיים החדש שאך זה יצא לאור בשנת תשפ״ה לפ״ק בהוצאה מפוארה ומהודרת, וז״ל בתודה״ק: ....צעיר היה לימים כאשר גדולתו בתורה של א״ז זללה״ה עשתה לה כנפים בכל המדינה ומחוצה לה, ומכל קהלות ישראל פנו אליו בשאלותיהם לדון ולהורות ולהשיב שואליו דבר בדבר ה׳ זו הלכה, וה׳ עמו שהלכה כמותו. גם גדולי הדור גאונים מפורסמים הריצו אליו מכתבים ושאלות להלכה. ומדי עברנו בין המון הכתבים שהגיעו אליו עומדים נדהמים מתוארים המופלגים שעטרוהו מאז היה לאיש, ושגור אצל הרבה גדולים לכנהו בתואר ״פאר מדינתינו״, בהיותו הודה והדרה ופארה של המדינה כולה, ועטרת תפארת ישראל.

דור סאך עלטער פון אים, איבעראל האט מען אים מעריץ געווען, ווען ער האט איבערגענומען די הנהגה נאכן קדושת יום טוב'ס הסתלקות איז ער דעמאלטס געווען אינגאנצן פיהר אין צוואנציג יאר, און ער איז תיכף געווען פאררעכנט פון די מנהיגי המדינה.

ווען דער זיידע האט התונה געהאט קיין טורנא[18] – טורנא איז גאליציע – האט ער געגעסן קאסט ביים זיידן רבי שלום אליעזר"ל (מראצפערט), ער האט נאך געווואוינט דעמאלטס אין טורנא, אין טורנא איז געווען א שינאווער קלויז, דער זיידע רבי שלום אליעזר האט געדאוונט אין דעם קלויז, ווען דער זיידע (מרן העצי חיים ז"ל) האט התונה געהאט האט ער אויך געדאוונט אין שינאווער קלויז, נאכן דאוונען איז ער אהיים געגאנגען, און איז נאכדעם צוריק געקומען אין קלויז לערנען, ווען ער איז אהיים געגאנגען האבן אים מענטשן אפגעווארט אויפ די גאס ווי ס'שטייט דארט ביי יוסף הצדיק (בראשית מט, כב) 'בנות צעדה עלי שור להסתכל ביופיו', יעדן טאג איז אזוי געווען, און ס'האט אים געשטערט, ער האט נישט געקענט אהיים גיין, מ'האט אים געמוזט שיקן טוועם צו זיין אין ביהמ"ד, ער האט פשוט נישט געקענט אהיים גיין.[19]

מ'האט אים אמאל אפגעהאלטן ביי די גרענעץ, ווען ער איז אדורך געפארן די גרענעץ, און מ'האט זיך דערשראקן וואס איז געשען, אז מ'האלט אים אפ, האט זיך ארויסגעשטעלט אז פשוט דער באאמטער האט אים געוואלט זעהן, ער האט געוואלט קוקן אויף איהם.

*

ווען דער זיידע ז"ל איז געווען א בחור, איז ער זיך געגאנגען פארהערן ביים לעמבערגער רב דער בית יצחק (הגאון הגדול רבי יצחק יהודה שמלקיש ז"ל אבד"ק לעמבערג ומח"ס שו"ת בית יצחק), איז ער נישט אליין געפארן, נאר דער קדושת יו"ט האט מיטגעשיקט רבי אשר גבאי,[20] דער עצי חיים

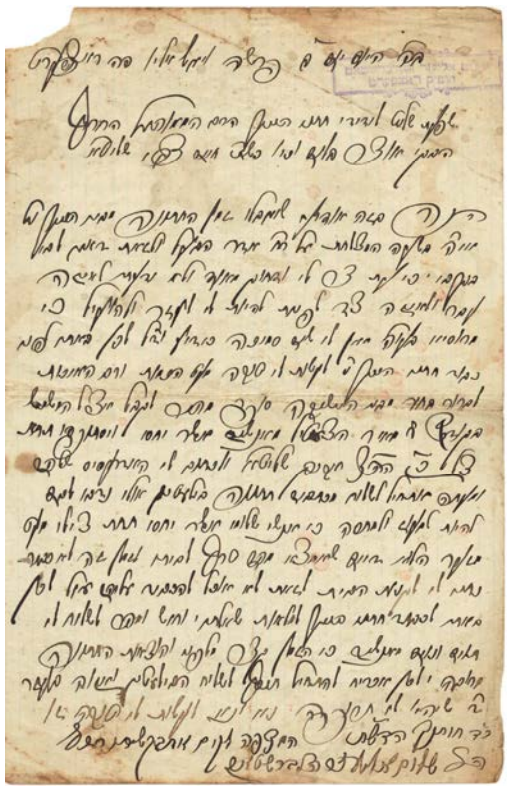
18

תמונת ההזמנה אשר שלח מרן הקדושת יו"ט ז"ל לנישואי בנו מרן העצי חיים ז"ל בעיר טורנא בשנת תרנ"ו לפ"ק.

19

מכתב מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ז"ל לחתנו מרן העצי חיים ז"ל.

20

הרה"ח ר' אשר שווארץ ז"ל נודע בין החסידים בשם ר' אשר גבאי, אשר זכה לשמש את עצי התמרים ה"ה הייטב לב, ואת הקדושת יו"ט, ואת העצי חיים, וגם הי' עוד שתי שנים משב"ק אצל הגה"צ ר' זלמן לייב אב"ד סיגוט הי"ד, מנוח"כ הוא סמוך לפתח האוהל של רבותינו בסיגעט ע"פ בקשתו, כי אמר כשם שעמד אצל הפתח אצל הצדיקים בחיים חיותו, כך רוצה לעמוד אצל הפתח לאחר פטירתו, גם על

האט אים געהייסן וואַרטן אינדרויסן, און ער איז אליינס אריינגענאנגען. ביים פארהער האט ער נישט אויסגעזאגט וועָר ער איז, און וועמענס זוהן ער איז, נאר ער האט געזאגט אז ער הייסט 'חיים הערש ט"ב',[21] און ער האט אים פארהערט א לענגערע צייט, נאכ'ן פארהערן האט ער אים געזאגט ער זאל קומען דעם אנדערן טאג. און ער וועט אים געבן א כתב הורמנא (לדון ולהורות).

וועָן ער איז צוריק געקומען, איז ער אריינגעקומען מיט ר' אשר גבאי, האט דער בית יצחק געמיינט אז ער, דער ר' אשר – וואס איז שוין געווען א עלטערער איד – איז זיין טאטע, און דער בחור איז זיין זוהן, האט דער בית יצחק אים געזאגט 'איך האב פארהערט אייער זוהן...', רופט זיך אן ר' אשר גבאי, 'ער איז נישט מיין זוהן, נאר דעם סיגוט'ער רב'ס זוהן...', האט דער בית יצחק געזאגט פארן עצי חיים, פארוואס האסטו מיר נישט געזאגט, 'מ'דארף דאך אנדערש שרייבן ביי א רבנ"ש קינד',[22] האט דער עצי חיים געענטפערט 'איך בין נישט געקומען נעמען הורמנא פאר מיין טאטן, איך בין געקומען נעמען הורמנא פאר מיר'....

ער איז געווען דעמאלטס זיך פארהערן אויך ביים הרי בשמים (הגאון הגדול רבי ארי' לייבוש הורוויץ ז"ל אבד"ק סטאניסלוב ומח"ס שו"ת הרי בשמים), דער זיידע ז"ל איז זייער נתפעל געווארן פון זיין גדלות אין תורה, ער האט געזאגט אויפן הרי בשמים אז ער געדענקט יעדן תום' אין ש"ס.

*

דער זיידע ז"ל איז געווען א גאון אדיר, ער האט געהאט אן אייזערנעם זכרון, ער האט קיינמאל נישט פארגעסן,[23] ער האט נישט געקענט פארשטייַן, 'גמרא נישט צו קענען אויפן לשון?' ער האט נישט פארשטאנען אז א צווייטער קען דאס נישט, מילא תום', אבער גמרא? ער האט נישט פארשטאנען אזא זאך...

ער איז געווען א גרויסער מתמיד, ער איז געשלאפן נישט מער ווי צוויי שעה א נאכט.

ער האט אפאך געשריבן חידושי תורה, אבער ס'איז ליידער נישט געבליבן קיין סאך דערפון, ווען ס'איז פארברענט געווארן דאס נאנצע הויז, זענען ליידער פארברענט געווארן די אלע כתבים.

ער האט געשריבן חידושי תורה און אין די זעלבע צייט האט ער גערעדט מיט מענטשן, מענטשן זענען געקומען און ער האט משיב געווען, אבער דערווייל האט ער ווייטער געשריבן.[24]

מציבתו ציוה לחרוט אך ורק את חשבון השנים אשר שימש בקודש אצל כל אחד ואחד מרבותינו, ומספרים על הגה"ק בעל שם אליעזר מביקסאד ז"ל שבכל פעם כשבא להשתטח על קברות רבותיה"ק, ניגש מקודם אל קברו.

21 לא רצה לומר שם המשפחה במילואו 'שייטלבוים', כדי שלא יכיר שהוא בן גדולים וקדושים ולכן אמר 'טב'.

22 הבית יצחק העריץ מאוד את אבוה"ק של מרן העצי חיים ז"ל. ועי' בשו"ת בית יצחק (חלק ג' בקונטרס הדרשות) דברי הספד שנשא הבית יצחק על פטירת מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

23 עיי' בס' אמרי דבש (בשם הגאון רבי נפתלי הירצקא פריעדמאן ז"ל אבדק"ק אלאסי, אחיו הגדול של הגה"צ רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל אבד"ק טענקא ומח"ס חמד שלמה) שרביה"ק הדברי יואל ז"ל אמור על אחיו הק' העצי חיים ז"ל שלא הי' שייך אצלו ענין השכחה. כי כל מה שראו עיניו, לא סרו מזכרונו לעולם. וכן היתה כח הזכרון שלו שזכר כל דבר איה מקומו, והיה יכול לומר על כל דבר הדף המדויק אשר בו כתוב ענין זו, ובאיזה סימן או סעיף קטן

מוזכר הלכה זו. וכה אמר מרן רביה"ק ז"ל פע"א לכ"ק הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל כשהיה אצל ה'סוגיא שיעור' של מרן רבינו ז"ל בהישיבה, ובתוך פלפול ביניהם כדרכה של תורה, התנצל רבינו ז"ל בגודל עגוותנותו ואמר: "ביי מיין ברודער דער עצי חיים ז"ל האט דאס נישט פאסירט, ער האט געהאט א זכרון נפלא, איך בין א גרויסער טרוד מוז איך נאך אמאל נאכקוקן".

24 וז"ל בניו הקדושים בהקדמה לשו"ת עצי חיים: גודל תשוקתו ויגיעתו עד אין חקר, כי גם בעת שהי' האדם יכול לחשוב שלבו מופנה לדברי רשות, אבל לבסוף כאשר גמר דבריו הובר הדבר למפרע שגם עת דיבורו בעניני חול הי' לבו פנוי לקודש, כי במשך העת שדיבר דברי רשות במצפון לבו ומחשבתו הי' חושב איזה ענין עמוק לפרק ולתרץ איזה קושיא חמורה, או בירר וליבן איזה הלכה אשר נשאל ביום ההוא מאת שואליו, ונתברר זאת כי הרבה פעמים אחר שגמר שיחה נאה נכנס תיכף תוך כדי דיבור להחדרו ונטל הנייר וכתב בעט ברזל ועופרת בספר זכרון לפניו כל הני מילי מעלייתא שנפל ברעיונו במשך העת שדיבר עם אוהביו ודופקי דלתותיו, וכן הי' כמעט על פי רוב ועל ידי זה נודע ונתברר כי כל עשתונותיו קידש באהבתו של תורה בלי הפוגות כל היום, וכמעשהו ביום כך מעשהו ובלילה, ששם לילות כימים למצוא חלקו שהלקו לו מן השמים, עיי"ש.

ועיי' בס' שיח זקנים (ח"א עמ' ק"ז) בשם א' מתלמידי העצ"ח שהיה לו חידושים על מס' בבא מציעא, ועל מס' כתובות דף על הדף ונאבד הכל. ועיי"ש שסיפר שהעצ"ח היה הרבה פעמים מדבר עם א' ולפתע אמר לו תמחול לי אני כבר חוזר, והלך לרשום חידוש שנפל ברעיונו באמצע הדיבור.

וע"ע בהקדמה לס' עצי חיים על מקוואות: ...אך זאת נחמתנו שהניח אחריו כתבי קודש ח"ת, ה"ה חידושים עה"ת שני חלקים אשר הננו נותנים לפניכם היום ברכה, חידושים על המועדים בדרך נפלא, שו"ת על ד' חלקי שו"ע, חידושים על הלכות מקוואות, חידושים על מס' גיטין, קידושין, בבא מציעא, ועוד על שאר מסכתות, ואם כי כל ימיו המועטים במספר [אשר כל ימי שני חייו הי' בעוה"ר רק מ"ו שנים] הי' מוטרד בטרדות שונות, והי' מדוכא מהרבה צערי הנפש ר"ל אשר עליו על

כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז״ל ער האט אמאל געזאגט פאר איינעם, דא איז געווען אין וויליאמסבורג ר׳ אלי׳ בצלאל טייטלבוים – זיין פאטער האט געהייסן רבי זלמן לייב,[25] ער האט געוואוינט אין באניע – און ער איז געווען ביים זיידן און ער האט געלעדט פון עפעס אן ענין, ס׳איז געווען עפעס א עסק דארט אין די משפחה, ער איז געווען א טעטש׳ער אייניקל, און ער האט פארציילט וואס ס׳איז פארגעגנגן דארט אין די משפחה, און דער זיידע נעמט ארויס די פאפיר וואס ער האט געהאט צו שרייבן זיינע חידושים און ער שרייבט, האט ער אויפגעהערט צו רעדן. זאגט דער זיידע ז״ל, ׳נו זאג וואס דו האסט גערואלט זאגן׳, זאגט ער ׳דער רבי שרייבט דאך׳, האט אים דער זיידע געזאגט ׳דו זאג נאר׳, און דער זיידע האט געשריבן און ער האט גערעדט און דער זיידע האט אים אזוי שרייבנ׳דיג אויף אלעם משיב געווען, האט דער זיידע ז״ל אים געזאגט ׳דער מח לויפט מיר צו שנעל, וועז דו רעדסט צו מיר ביזסטו מיר מצמצם דעם מח׳, במילא העלפט עם אים צום שרייבן, אזוי איז געווען, ער האט געהרעדט מיט מענטשן און געשריבן חידושי תורה.[26]

ער האט פארגעלערנט שיעורים אין די ישיבה יעדן טאג, מ׳האט געלערנט יעדע פיר וואכן א סוגיא, אזוי איז געווען. און ער האט אויך געפלעגט צו פארהערן.

*

ער האט זיך זייער ארום געקריגט מיט די ציונים דארט אין שטאט, אין זיינע צייטן איז געווארן זייער שטארק דער רעיון פון ציונות, און דער זיידע ז״ל האט זיך שטארק געשלאגן דערקעגן.[27]

ס׳איז געווען הרב גלאזנער, ער איז געווען דער רב אין קלויזענבורג, ער איז אמאל געקומען קיין סיגוט, און דער זיידע האט ארויס געגעבן א איסור אז מ׳טאר אים נישט גיין הערן,[28] איז געגאנגען דער ראש הקהל וואס איז אויך געווען א ציוני, און איז יא געגאנגען צו די דרשה, ער איז

צוארו, עכ״ז לא הניח מלכתוב ידו ח״ת בכל עת, ואפי׳ בעת הגדיל צערו ר״ל התנחם תיכף בהתחדשות ח״ת ובזה השתעשע בכל עת ובכל רגע עכ״ל,

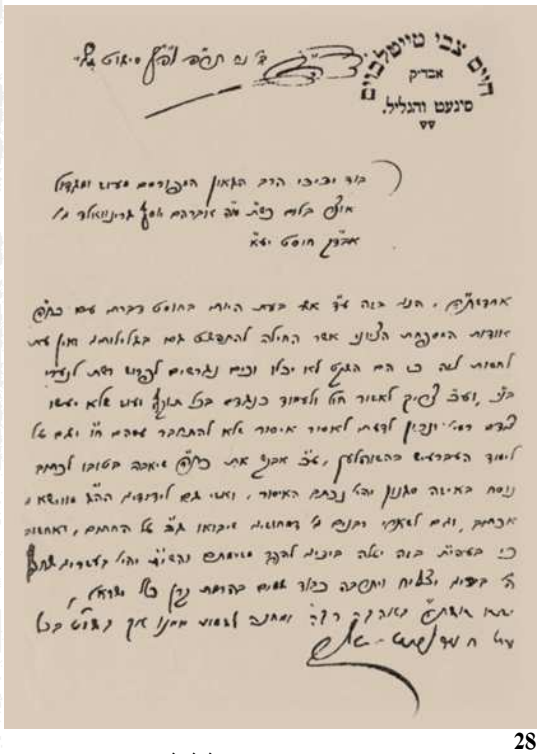
וראה לשונו הזהב של מרן רבינו הברך משה ז״ל בהקדמת ספרו עה״ת: וכן בקודש חזיתי אצל כבוד קדושת אאמו״ר מרן הגה״ק זי״ע... ובעמדו בבית ה׳ בלילות הי׳ מושך בקסת הסופר שעות ארוכות לחרוט עלי גליון חידושיו הנפלאים, אשר חלק גדול מהם נשארו בכתי״ק ונאבדו בשנות הזעם וכו׳, עכ״ל.

25 הגה״צ בנש״ק ר׳ זלמן לייב ט״ב ז״ל הי׳ בנו של הגה״צ רבי משה ט״ב ז״ל אבד״ק טעטש, וכיהן פאר בביהמ״ד דחסידי סיגעט בעיר באניע.

26 וז״ל של בנו הגה״צ מהרי״י אבד״ק סיגוט הי״ד ז״ל בהקדמתו על שו״ת עצי חיים: גם זאת היתה לפלא, כי כאשר באו לפניו לשאול ממנו עצה ותושי׳, כאשר ישאל איש בדבר אלקים חיים, הי׳ העט והקולמס בידו האחת וכתב בה פרי עשתונותיו בפלפל וסברא, ובידו השני׳ הראה במחוג את חוות דעתי הזכה הטהורה בדבר שנשאל ממנו, ולהרויאה הי׳ נראה כאילו משתמש בשתי חושים, בחוש האחד השיב בדברי תורה ובחוש השני הי׳ שפתותיו ברור מללו על דבר העצה שנשאל עליו, ועבד עבודתו בכפליים, פעל לחוסים בו נגד בני אדם בחיי שעה ובאותו שעה עבד בו עבודתו ועשה לנשמתו אשר חנן ה׳ אותו בחיי עולם, והיום נחשב לו כשני ימים וכו׳, עכ״ל.

וכן דיבר בקדשו מרן רביה״ק בעל ברך משה ז״ל בתוך דברות קודש הנוכח תשנ״ה וז״ל: ״ער (אבי׳ הק׳) האט נישט מסיח געווען פון לימוד התורה אפילו איין רגע, ער האט געקענט רעדן מיט איינעם און שמועסן, און בשעת מעשה טראכטן פון לערנען... ער האט געהאט צוויי מוחות״...

27 להלן העתק המכתב אשר שלח אז מרן העצי חיים ז״ל להגאון רבי אברהם יוסף גרינוואלד ז״ל אב״ד חוסט בנו ומ״מ של הגה״ק הערוגת הבושם ז״ל מח״ס שו״ת אבני שהם, נגד נגע הציוני המתפשטת.

28 כן ידוע שפע״א נסע מרן העצי חיים ז״ל לקלויזענבורג מקום כהונתו של הרב ההוא ובמסירות נפש דרש דרשה חריפה בביהכנ״ס של העיר נגד הרב גלאזנער המרא דאתרא, ואמר שהוראתו אסורה ואסור לו להיות אב״ד בעבור שנתפס לציונות.

אים געגאנגען הערן. דער זיידע האט אים געמאכט אויס ראש הקהל.[29]

אין סיגוט איז געווען א שוהל, די שטאטישע שוהל איז געווען א אלטע שוהל, די שוהל איז נאך געווען פארן ייטב לב'ס צייטן, דער ישמח משה האט נאך געזאגט דארט א דרשה ווען רבי אלעזר ניסן איז געווארן רב אין סיגעט. אויף די שוהל איז געווען א מגן דוד ס'איז נאך געווען פאר די תקופה פון ציונות, און דער זיידע ז"ל האט באפוילן פארן ראש הקהל אז ער זאל זעהן מ'זאל אראפ נעמען דעם מגן דוד, און דער ראש הקהל האט נישט געוואלט, ער איז שוין געווען א ציוני, און ער האט געזאגט 'עס איז גוט געווען פאר אייער טאטן עס איז גוט געווען פאר אייער זיידן איז עס יעצט אויך גוט', האט ער געזאגט 'זייט דעמאלטס איז עס שוין געווארן א צייכן פאר די ציוניסטן, ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות' [עכשיו שנאה מאחר שעשאוה אלו חלק לעבודת כוכבים (לשון רש"י דברים טז, כב)].

זאגט אים דער זיידע אז אויב נעמט ער נישט אראפ דעם מגן דוד וועט ער נישט קומען שבת הגדול זאגן די דרשה אין שוהל. האט דער ראש הקהל געזאגט נו איז נישט..., למעשה איז געווארן דארט א שטארקער רעגן און עס איז געווארן א שטורעם ס'איז געקומען ווינטן און דער ווינט האט אראפ געבראכן דעם מגן דוד, און פארשטייט זיך אז צוריק האט מען דאס שוין נישט געלייגט.[30]

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים, האט געהאט קאפ שמערצן ער האט געהאט א הויכן בלוט–דרוק, און מ'האט אים אהנגעשראקן אז ער טאר זיך נישט אהנשטרענגן, מ'האט אמאל גערופן א דאקטאר, האט אים דער דאקטער געזאגט אז ער טאר זיך נישט בייזערן ער טאר זיך נישט אויפרעגן, האט דער זיידע געענטפערט 'ביי מיר האט איר גענפויעלט... מ'דארף פויעלן ביי די וואס רעגן מיך אויף...' מ'האט אים טאקע אויפגערעגט, די ציונים האבן אמאל געזינגען ביים זיידן אונטערן פענסטער זייער [ניגון הטמא] 'התקוה'. די בחורים זענען ארויסגעגאנגען און מ'האט זיך געדארפט פשוט שלאגן מיט זיי מיט די העכנט.

ער איז נעבעך ונגערהייט אוועק פון דעם.[31] דאם האט אים אויפגענעמן, ער האט געהאט אסאך עגמת נפש פון דעם.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

---

29 בשו"ת מהר"ש ענגיל (חלק ז' סי' קצ"ח) נדפס תשובה מהגאון הגדול מראדאמישלא ז"ל שבה הסכים לאיסורם של הגדולים נגד הרב מקלויזענבורג, וגם לאיסורו של העצי חיים על הראש הקהל, וז"ל:

"בדבר השאלה בעיר אחת יצאו הרבה אנשים ונתחברו לחבורה מפירי דת תורה וגם האב"ד נתחבר לכת הנ"ל וגרם חילול השם גדול בכל המדינה. נתאספו כת יראים ורצו לפעול שיתנו להם רשות לייסד קהילה לעצמם ויקבלו להם רב שיהי' ירא ה', וישבו ע"ז בי"ד שנבחר משני הצדדים וביקשו מאתי להגיד חוו"ד בזה, ופלפלתי בזה הרבה וכו', וא"כ הכא ג"כ נהי שכתב החת"ס דסתם קבלת הרב על כל ימי חייו, אך כל זה אם לא קילקל מעשיו, אבל בנדוננו שיצא וחילל שם שמים יש אומדנא גדולה שאדעתא דהכי לא קיבלוהו, ושוב עכ"פ יוכלו לחזור מהיום והלאה מלהספיק לו די מחסורו, ופשיטא דיכולים לעשות לעצמן קהלת יראים ולקבל רב ירא ה' בלא שום פקפוק, והסכימו לזה גדולי ישראל וכו'.

ומענין לענין, בעיר גדולה הי' שם רב גדול בתורה ובצדקות וביחוסד מגאונים וקדושים ז"ל (ה"ה הרב הגה"צ מוהרה"צ שייטלבוים אבד"ק סיגוט ז"ל) והיה מנהג הקהלה עפ"י דרכי התורה, ובעו"ה גם שם פשתה המספחת, ויסדו חבורה מושב לצים, ורצו לעשות "באל" ולהביא אחד מראשיהם ממקום אחר שידרוש להם על הבאל, ושמה תהי' תערובות אנשים ונשים, והרב אב"ד הכריז איסור שלא ילך שום איש ישראל כשר למקום מושב לצים, ונשיא העדה לא שמע לקול האיסור, ושלח פתקא להדורש שיבא לשם, ונסע לקראתו, ובא ודרש על הבאל דברי דופי, ונשאלתי מהרה"ג אב"ד דשם חוו"ד וכו'. ע"כ הדבר פשוט דהנשיא עבר על כמה איסורים, וביותר שלא שמע להוראת הרה"צ אב"ד, ע"כ חשוב כפסול מחמת רשעה, ופסול להיות מז' טובי העיר עד שישוב מדרכו הרעה, ויפייס להרה"צ אב"ד, ויקבל עליו שלא ילך עוד בדרך זו, אז רשות יהי' ביד הרה"צ אב"ד לעשות עמו כפי הישר בעיניו, והסכימו לזה גדולי הדור, ותלי"ת שדברי עשו פרי, והנשיא קיבל עליו דברי חבירות. הק' שמואל ענגיל אב"ד ראדמישלא".

---

30 רבינו הברך משה ז"ל הי' רגיל לספר שגם עשו הבענדלעך שבו פתחו את הפרוכת של הארון קודש בצבע 'בלוי ווייס', ומרן העצי חיים ז"ל התרה בהם להעבירו משם, ואמר שלא יעבור את פתח בית הכנסת עד שיסירו זאת משם, שזהו אות וסימן של הציונים וטומאתם להעביר את ישראל מאמונתם, ולבסוף שמעו לקולו וקיימו דבריו להסירו.

31 ונעתיק לשון קדשו של רבינו הברך משה ז"ל מה שהשמיע בענין זה בהיותו בארה"ק בדרשה במסיבת קרן הצלה שנערכה בביהכנ"ס כתב סופר בבתי אונגארן בירושת"ו יום ב' פר' חוקת תשנ"ד לפ"ק:

"עס איז ביי מיר נישט קיין ספק מיין טאטע ז"ל איז אוועק ביי די זעקס און פערציג יאר, ער האט פשוט נישט געקענט אויסהאלטן, זיי האבן געוואלט מאכן א העברעאישע שולע אין סיגעט, און ער האט געזאגט איר מוזט וויסן אז אזוי לאנג ווי איך וועל לעבן, וועט נישט זיין קיין העברעאישע שולע, ס'איז טאקע א אינטערסאנטע זאך אין מונקאטש האבן זיי זיך יא מתגבר געווען, זיי האבן געמאכט א גרויסע געמעאזיים, און אויסגע'שמד'ט א חלק פון די שטאט, און אין סיגעט האבן זיי געוואלט מאכן, און ער האט געזאגט אז עס וועט נישט זיין בחייו. ער האט אויסגעפירט און עס איז טאקע נישט געווען קיין העבראישע שולע בחייו. אבער דאס האט אים געקאסט ממש כוחות, און דאס געזונט, עד כדי כך אז ביי די זעקס און פערציג יאר איז ער נפטר געווארן, ער האט פריער געזאגט אז ער וועט דאס פשוט נישט אויסהאלטן", עכל"ק.

שׂ׳תולים בּ׳בית י׳י
בּחצ״רות אלקינו יפריחו

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, נודע בשערים, שבחו בפי ישרים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה לבוא בעזרת מוסדותינו בארה״ק, לבו ער וחם למען הרחבת גבולי הקדושה, איש ח״י ורב פעלים כבירים לתורה ולתעודה, כל פה אליו יודה, ה״ה

הרבני הנגיד הנכבד רודצו״ח

מו״ה חיים צבי אבערלענדער הי״ו

מנכ״ל בית השחיטה המהודרת בקרית יואל יצ״ו

הוא הגבר אשר עמד לימינינו בכל נפשו ומאודו
זה זמנים טובא, מראשית המערכה ועד גמירא,
למען הצלחת השבת המרומם של קהלא קדישא,
בצילא קדישא, באתרא קדישא מירון הבעל״ט

לרגל שמחת הולדת בתו בפימן טוב ובמזל טוב

יה״ר שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ״ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,
תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

וועד הנסיעה

שב״ק פרשת תולדות באתרא קדישא מירון

לראות בטוב ה' בארץ חיי"ם

חן וכבוד ימלא פינו, לשגר בזה מיטב ברכתינו, ברכת מזל טוב מעומק לבבינו, קדם מע"כ ידידינו הנעלה הנכבד והנערצ
'דיו אמונה, בדעת ובתבונה, לעמוד לימינינו בגוף ובממון בכל עת ועונה, להיות לאחיעזר ולאחיסמך בלבו הטוב
'ום ולילה לא ישבות חשיכה כאורה, למען הרחבת גבולי קדשי קהילתינו ומוסדותינו המעטירה, במסירות נפלאה עד בלי ד'
מ'ריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מן המסד עד הטפחות לדאוג תמיד לכל צרכינו, לראות בטוב ה' בארץ חיי"ם
חיי"ם שיש בו כל מעלה ומידה יקרה, בונה ומקים עולמות של תורה, לעולם תהיה על שמו נקרא, והוא יהיה לעטרת צב"י
חיי"ם וברכה למשמרת, נוה הצדק צב"י תפארת, בהגיע עת משוש כשהשמחה במעונו נודה לשמו ונהללו בתוך אמונ"י

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר

חיים צבי אבערלענדער

הי"ו

מראשי וועד קרן הבנין
שע"י מוסדותינו וקהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי' למזל טוב

והברכה אחת לאביו ידידינו האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל קדשים

מוה"ר **משה דוד אבערלענדער** הי"ו

אב"י בוומסב"ג יע"א

והנה כי כן יבורך, בשיר הלל ושבח, חותנו ידידינו איש חי ורב פעלים לכל קדשינו

מוה"ר **מאיר הירש** הי"ו

מראשי הקהילה והמוסדות בקרית יואל יע"א

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו,
שיזכה לראות מכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת,
תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו
הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך
אושר ועושר והרחבת הדעת במידה
מרובה וגדושה, עם כל
ברכאן דנפישא, אמן

המברכים למען שמו ברגשי הודאה והערכה

הנהלת המוסדות והקהילה ב"ב
הנהלת מוסדות ישב לב בארה"ב
וועד קרן הבנין ביהמ"ד הגדול
וועד קרן הבנין בית חינוך לבנות

